

ISTORIA UNEI CĂRȚI

OPERĂ COMPLETĂ

23.217
5550
2016
12
VASILE ROMANESCU

BIBLIOTECA
Studiul ION CREANGĂ
Nr. 2

ISTORIA UNEI CĂRȚI

OPERĂ COMPLETĂ

CU O PREFAȚĂ

DE

C. RASIDESCU

Director General al Soc. „Cartea Românească”

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
OLUJ - NAPOCA

1016

475.880

475880W

TIPARUL „CARTEA ROMĂNEASCĂ”, BUCUREȘTI

655 (091)
002+003 (091)

DE ACELAȘ AUTOR:

IN PRIBEGIE (1924)

Insemnări din războiul pentru întregirea neamului (epuizat)

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE (1927)

SERIA D. Nr. 16 Tiparul

ISTORIA UNEI CĂRȚI (1934) (epuizat)

PARTEA I-a.

ISTORIA UNEI CĂRȚI (1936) (epuizat)

PARTEA I-a.

FĂCITORUL LUI BĂDIȚA NICULAE (1936) (epuizat)

CLOPOTELE DELA TALPALARI (1937) (epuizat)

STĂLPARE DE FINIC (1938) (epuizat)

LĂUTARIII DIN SCAUNE (1939) (epuizat)

UN ALT VLĂSTAR DIN HUMULEȘTI (1941) (epuizat)

Viața Arhiepiscopului Evghenie Humulescu

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE (1942) (epuizat)

SERIA C. Nr. 126 Ștefan și Ion St. Rasidescu

MAMA MEA 28 Iunie 1942

MITROPOLITUL ATHANASIE MIRONESCU (1942)

ISTORIA UNEI CĂRȚI. Operă completă (1944)

Sub tipar:

MITROPOLITUL NIFON

Originea, copilăria și opera sa

MITROPOLITUL CALINIC MICLESCU

MITROPOLITUL IOSIF GHEORGHIAN

MITROPOLITUL PARTHENIE S. CLINCENI

P R E F A Ț Ă

O carte bună este cel mai sincer și devotat prieten pe care-l poți avea.

Rolul ei este bine definit pentru fiecare stadiu din evoluția culturală a omului.

Copilul nu se desparte de cartea în imagini până când abecedarul nu i-a luat locul. Cartea de cetire urmează, fiind treptat înlocuită cu nenumăratele opere de cunoștințe folositoare, beletristice, științifice sau religioase.

În concluzie cartea poate să reprezinte pentru foarte mulți o călăuză prețioasă, pentru și mai mulți o distracție plăcută ; iar, pentru un număr mai restrâns, o sursă de trai, atât pentru o parte de autori cât și pentru toți lucrătorii și industriașii grafici.

Realizarea unui manuscris de către autor este o muncă destul de grea, imprimarea sub formă de broșură sau carte, necesită însă, în afară de mașinile și sculele industriale, o pregătire de meșteșugari ce formează de fapt elita între lucrătorii industriali.

Pentru aceste elemente tinere, destoinicul tipograf, D-l Vasile Romanescu, crează această călăuză grafică în care găsim și pagini frumoase din istoricul tipografilor mari dela noi.

Lucrarea sa este cu atât mai prețioasă, pentru generația nouă, întrucât poate fi comparată cu activitatea

4
tehnică-culturală a înaintașului său, Petre Ispirescu, care a îmbinat munța de zețar cu cea de autor.

Bazat pe experiența sa, după o lungă și continuă activitate, începând ca elev zețar în tipografia „Carol Göbl” S-sor Ion Șt. Rasidescu și conducând azi, în calitate de șef general, zețăria Cărții Românești, și-a câștigat dreptul să fie sfătuitorul cel mai indicat al nobilei munci grafice, muncă ce leagă pe lucrătorii tipografi de autori.

Iată de ce îmi exprim dorința ca lucrarea D-lui Vasile Romanescu să pătrundă în casa fiecărui tipograf, drept amintirea trecutului pentru unii, drept bibliie nelipsită celor cari au în fața lor, munca sfântă a răs-pânditorilor de lumină pentru miște și suflet.

C. RASIDESCU

Directorul General al Cărții Românești

INTRODUCERE

Sunt zece ani de când a apărut partea I din volumul de față și opt ani dela apariția părții a II-a. Ambele volume s'au epuizat de mult. Trebuie să constat că pentru prima oară la noi un volum grafic se epuizează și apare în ediția a II-a. În prefața părții a II-a scriam că este timpul ca și noi românii să avem la îndemână asemenea cărți, în locul celor străine care inundă bibliotecile și care, firește, nu sunt adaptate spiritului românesc în care m'am străduit să se prezinte cartea de față. În prezenta ediție ambele volume (părți), apar într'un volum, așa că cititorul va găsi totul într'insul. Am ținut ca scrisul să fie pe înțelesul tuturor, ca să poată fi folosit de mic și de mare.

Cartea, izvorul de cultură și dușmanul temut al analfabetismului, luptă de secole contra întinericului, adevărata ei menire fiind să facă să pătrundă razele de lumină în inima unui popor. În carte citim cuvântul lui Dumnezeu (Sf. Scriptură), Viețile Sfinților, Istoria Antică, etc. Tot într'însa găsim Istoria neamului nostru cu pagini de tristețe și de bucurie, cu un întreg șir de fapte din care putem trage atâtea învățăminte. De unde am putea afla minunile geniului românesc care a avut pe un Alecsandri, Eminescu, Creangă, Ispirescu și alții, dacă nu din carte?

Aminteam între altele că la noi ar fi multe, foarte

multe de spus, privitor la felul cum ar trebui să circule cartea, vorbeam negreșit despre cartea bună, știut fiind că cea ușoară, senzațională, repede își deschide părțile. Cartea bună prea adesea a avut și are soarta nemeritată a cenușeresei din povești.

Cartea joacă cel mai mare rol în viața unui neam. Dela cărțile bune, morale, vom avea să așteptăm nașterea unui popor sănătos la minte. Dela cărți rele vom avea de înregistrat un convoiu de vîții, trădări, etc.

Este timpul ca o adevărată luptă să se pornească și la noi împotriva cărților rele care inundă peste tot, aruncând otravă în viața și sufletul unui popor.

Ne gândim la strămoșii noștri și la vremurile vitrege prin care au trecut de o mie de ani și mai bine. O tradiție sănătoasă le-a fost singurul sprijin în zilele de adâncă mâhnire aduse de atâția cotropitori.

Cred că e locul să amintim câteva cuvinte și despre rolul cărților bisericești în trecut. Aceste cărți au fost culese prin mănăstiri de mîini cucernice de călugări, care au împrăștiat cartea religioasă românească pretutindeni, pe întinsul pămîntului neamului nostru; aceste cărți au avut un mare rol întru biruința limbii românești asupra celei slave, care știm că a dăinuit la noi până în epoca lui Matei Basarab și Vasile Lupu. Tot aceste cărți au ținut piept cărților calvine (maghiare) care au încercat să propage un curent de înstrăinare printre Românii din Ardeal.

Cartea aceasta e scrisă cu scopul de a face istoricul unei cărți dela început și până ce iese în vitrina librăriei. Dar pentru a cunoaște istoricul unei cărți trebuie să știm cum se lucrează cartea. La început, pentru acei ce doresc a se iniția în această artă a cărții, am adăugat

o mică istorie a persoanelor care au fost în fruntea acestei mărețe arte.

Am crezut necesar să dau explicații asupra următoarelor capitole :

1. Manuscrisul, comanda și calculația. 2. Hârtia, 3. Culegătorul. 4. Notele muzicale. 5. Mașinile de cules. 6. Stereotipia. 7. Turnătoria de litere. 8. Zincografia. 9. Mașini de tipar. 10. Legătoria de cărți, etc.

Ordinea am ținut să fie cât mai potrivită inițierii și înțelegerii din partea celor hotărâți să pășească pe calea acestei profesii.

După partea tehnică, cititorul va găsi diversele semne, de care ne izbim mereu, în timpul lucrului, și pe care puțini dintre noi le cunosc. Le-am însemnat cu denumirea lor.

Am mai pus și alfabetul multor limbi străine cu aranjamentul lor în casele tipografice și cu un text oarecare, de obicei cunoscut din românește, spre a înlesni cunoașterea alfabetelor. Am adăugat și casele de note muzicale, împreună cu notele vechi bisericești, numite psaltichii și cu denumirea lor, spre știința celor ce vor să se inițieze.

Nu am neglijat să dau câteva pagini de întreținerea valurilor de tipărit, precum și câteva rețete de cernețuri tipografice spre a fi la îndemâna, oricărui tipograf-conducător.

În sfârșit trebuie să amintesc că ori câte cărți s'ar scrie despre carte, nicio dată nu vor fi prea multe, referindu-mă negreșit la cărțile bune, care aduc ceva nou, după cum am convingerea că am reușit în cartea mea.

Care e folosul unor asemenea cărți? Citind cartea de față, oricine își va putea da seama de fazele prin-

care trece o carte, dela fila de manuscris până la pagina de tipar.

In acest mod se pot aprecia la justa lor valoare greutatea ce întâmpină apariția unei cărți, de care se lovesc autorii și tipograful.

Cititorii, cunoscând acestea, vor fi in stare să prețuiască eforturile despre care am amintit.

Cartea, izvorul de lumină al unui popor, trebuie să aibă întotdeauna oameni la înălțime, spre a putea face față oriunde și oricând. Numai cu oameni bine pregătiți din toate punctele de vedere vom putea face să pătrundă cartea in straturi cât mai adânci.

Nu pot incheia fără să nu mulțumesc *Domnului Carol I. Rasidescu, Directorul General al Soc. „Cartea Românească“*, pentru bunăvoința ce a avut de a-mi inlesni tipărirea prezentului volum.

VASILE ROMANESCU

ISTORICUL *)

Cu ajutorul cărții, oricine poate învăța singur o mulțime de lucruri folositoare. În fiecare zi și la orice moment putem consulta cartea, găsim în ea cel mai bun sfetnic pentru toate împrejurările vieții.

Nu tot așa se petreceau lucrurile altădată; pe atunci cărțile erau rare, scumpe și se scriau pe pergament.

Mintea omenească se frământa să descopere mijlocul care să inlesnească transmiterea ideilor pe o scară mai întinsă.

Destinul a vrut ca acel care să-și lase numele scris cu litere de aur în cartea viitorului, să fie **Ioan Gutenberg** din Maiența, născut la 20 Iulie 1399 și mort la 1468.

Ioan Gutenberg se poate numi cu adevărat părintele tiparului. Descoperirea lui trebuie socotită printre cele mai mari invenții date la lumină de creierul omenească. Fără invenția lui Gutenberg, cine știe câtă vreme i-ar fi trebuit omenirii până să ajungă la stadiul actual de civilizație și cultură. Cu drept cuvânt fapta lui Gutenberg poate fi socotită ca o mare revoluție socială, care a schimbat fața lumii.

*) Pentru redactarea părții istorice am folosit următoarele cărți: *Bibliografia românească veche*, de Ioan Bianu și Hodoș, *Călăuza tipografului și 25 ani de muncă „Carol Göbl”* de Gheorghe Ionescu.

Dar, ca să fim drepți, trebuie să pomenim, alături de Gutenberg, și pe alți câțiva modești lucrători, cari au fost insuflețiți de aceeași flacăra a pasiunii pentru progresul omenirii.

În colaborare cu **Petre Schoeffer** și **Ioan Fust**, Gutenberg descoperi matrița, după care se toarnă

tipul mobil, sistem care avea să accelereze mult lucrarea.

Aceasta se întâmplă pe la anul 1450 după Hristos. Cu câțva timp înainte, pe la anul 1443-1444, pe când se afla la Strasburg, unde făcea experiențe în colaborare cu **Andrei Drietzchen**, **Heilmann** și **Riefel**, Gutenberg inventează și presa de tipărit.

Presa concepută de Gutenberg era construită din lemn, cu formă de teacă pentru presat struguri.

Gutenberg

N'a trecut mult și știrea descoperirii tiparului s'a întins în toată Europa. În fruntea tuturor țărilor stă Germania, patria lui Gutenberg.

După moartea lui Gutenberg tipografi fură socotiți

ca nobili slujitori ai unei arte divine. Emblema lor era un vultur cu aripile întinse asupra pământului întreg.

Franța s'a grăbit printre cele dintâi state europene să adopte invenția lui Gutenberg.

Puțin după descoperirea maiestrului de la Maiența, Ludovic XI, regele Franței, trimite pe **Jeanson Nicolas**, ca să se inițieze în arta tiparului, care însă, odată inițiat, nu s'a mai întors în patrie, ci s'a stabilit în Veneția, în 1464, tipărind mai multe cărți.

Amăgît de purtarea lui Jeanson, Ludovic XI recurge la tipografi străini și astfel introduce arta tiparului în patria sa. Iată în ce împrejurări: În 1469, prin mijlocirea rectorului Universității, Guillaume Fichet și Jean de la Pierre, profesor la Sorbona, au fost chemați la Paris **Michel Freiburger** din Colmar, asociat cu **Martin Crantz** și **Ulrich Gering**. Toți aceștia și-au petrecut ucenicia în atelierele lui Gutenberg, Fust și Schoeffer din Maiența. Astfel s'au pus bazele primei tipografii în capitala Franței.

Prima lucrare tipărită de aceștia în Franța a fost „*Gasparini Pergamentis epistolarum*”, lucru dovedit din opt versuri latine, din fruntea cărții, care, traduse sună astfel:

„Precum soarele răspândește lumină, așa tu răspândești știință în lume, orașule Paris, regala hrănitoare a Muzelor. Primeste dar după cum meriți, arta aproape divină de a scrie. Iată prima carte pe care această industrie a produs-o pe acest pământ al Franței între zidurile tale. Maeștrii MICHEL, ULRICH și MARTIN au imprimat-o și vor mai face și altele*.

Emblema Tipografilor

După Franța, altă țară în care dezvoltarea tipografiei a luat un deosebit avânt, este **Italia**. Aci arta tiparului a pătruns la anul 1462, fiind introdusă de către **Arnold Panartz** și **Conrad Schweynteym**, lucrători ai lui Fust. Ei și-au instalat atelierul la mănăstirea Subiaco. Nu mult după aceea, la 1467, **Sixt de Resium** sau **Ressinger** și **Ulrich Haen** tipăriră la Roma, „*Cetatea Domnului*” de fericitul Augustin.

Tot în Roma, s’au turnat pentru prima oară, pe lângă literele romane și grecești, și litere ebraice, de către **Ioan Filip de Lignamina**, care la 1470 tipări pe *Quintilian*.

În **Anglia**, prima tipografie datează din 1475. Această cinste o are orașul Cambridge în care deschide tipografie **Friederich Corselles**.

Inceputurile tipografiei în **Elveția** datează cam din aceeași vreme. Lucerna pare a fi primul înzestrat cu teascuri tipografice. De aci a fost chemat la anul 1470 **Ulrich de Gering**, pentru a înființa prima tipografie în Paris.

Primul tipograf vestit din **Belgia** a fost **Ion de Westfalia**, **Colori Mansion** care aduse tipografie în Brügge pe la 1476.

În 1473, **Dierik Martens** introduse invenția lui Gutenberg în **Olanda**, în orașul Aalst.

Spania cunoaște arta tiparului pe la 1474,

În **Portugalia**, și anume în capitala Lisabona, introducerea tiparului se datorește rabinului **Mosis Nahmanidis**, care tipări în limba ebraică, pe la 1489 „*Comentariile asupra Pentateucului*”.

În **Danemarca** s’a introdus tipografia pe la 1482. Monahul **Stephen Arndt** din Lübeck tipărește la 1486 cartea intitulată „*Misalul*”.

În **Suedia** tipografia e introdusă de către **Iohann Schnell** pe la 1483. Pe la 1491, niște călugări introduc a doua tipografie în mănăstirea Wadstena, tipografie distrusă de incendiu la 1495.

În orașul **Cetinje** din **Munteneșu**, tiparul e introdus în 1495.

În **Upsala**, tipografia fu introdusă la 1496 de către **Sten-Stire** care are ca urmaș, la 1510, pe **Paul Gruss**.

Cel dintâiu oraș din **Rusia** care a cunoscut începuturile artei tipografice e **Tschernigov**, unde, la 1493 a fost introdusă de către **George Czernovics**. În **Moscova**, primele teascuri tipografice datează de la 1553.

Polonia introduse tipografia la 1465 și anume în **Cracovia**.

Începuturile artei tipografice în **Ungaria** datează din 1493, pe când domnea Regele Matei Corvin.

Austria cunoaște tiparul în 1482.

Cehoslovacia se bucură de ateliere tipografice în 1476.

În 1483 tipografia pătrunde la **Constantinopole**.

În 1552 se cunoaște o evangheliie tipărită în **Belgrad**.

Deci existența tipografiei în **Jugoslavia** e anterioară acestui an.

În **Islanda**, tiparul pătrunde în 1831.

Ceva mai târziu, după aproape 300 de ani de la descoperirea tiparului, această artă s'a introdus și în **Grecia**.

Se dă ca dată anul 1817. Această întârziere se datorește **Turcilor** care pedepseau aspru orice încercare de a tipări ceva în limba greacă.

În **Asia**. **China** la 1620.

Africa. **Cairo** în 1799.

America. **Mexicul** în 1549.

TIPOGRAFIA ÎN ȚĂRILE ROMÂNE

Țara noastră avu primele teascări tipografice la anul 1508 în **Târgoviște** (Mănăstirea Dealului) unde Călugărul Macarie tipărește Liturghierul, la 1510 Octoiul și în 1512 Evangheliul. În 1533 urmează **Brașovul**. Vine apoi **Clujul**, pe la 1550. **Alba-Iulia** la 1566. **Sibiul** pe la 1544 și **Blajul** la 1746.

În Muntenia după Târgoviște, prima tipografie datează din 1634, având ca întemeietor pe Matei Basarab; în tipografia mănăstirii **Govora** întâlnim ca tipograf pe egumenul **Meletie Macedoneanul**.

Tipograful **Atanasie Ieromonahul** și **Dionisie Monahul** lucrează în tipografia înființată de Vasile Lupu în Iași la **Mănăstirea Trei Ierarhi**. Aceasta în 1640.

În 1690, **Antim Ivireanul**, introduce tipografia în **Mănăstirea Snagov** din Ilfov. Aci, ajuns egumen al mănăstirii, Antim, maestru strălucit în ale tiparului, tipări cu desăvârșită artă o mulțime de cărți cu conținut religios.

Tipograful Mitropoliei din Iași, **Mihail Strélbitchi** aduse la **Mănăstirea Neamțului** o tipografie în 1800. Aci a fost vestitul tipograf anume călugărul **Gherontie**.

Am văzut cum primele tipografii române sânt în mănăstiri, cu această artă îndeletnicindu-se numai călugării.

Prima tipografie mireană datează de la 3 Noemvrie 1817, având ca fondator pe Dr. Constantin Caracaș în tovărășie cu boerii Rădulescu Clinceanu și D. Topliceanu. Ei au deschis tipografia de la Cișmeaua Mavrogheni.

Peste aproape două zeci de ani (1835) își înființează tipografie marele cărturar care a fost Ioan Hellade Rădulescu.

Întâiul tipograf particular care-și cunoștea bine me-

seria, fiind instruit în această direcție la Buda, e **Zaharia Carcalechi**. Acesta deschide în 1836, în București, un atelier de tipografie. Avea și o turnătorie de litere. Neîntrecutul povestitor al basmelor române, tipograful Petre Ispirescu, aci și-a făcut ucenicia.

Tot de aci se recrutează și Ștefan Rasidescu. Tipografia lui Carcalechi a durat până la anul 1856.

Prima tipografie în București a fost adusă la anul 1675 de Mitropolitul Varlam, având ca tipograf pe Chiriac Ieromonahul, iar ca corector pe Inochentie Ieromonahul. În această tipografie s'au tipărit lucrările cele mai de seamă ale Bisericii; tot în această tipografie a lucrat și Antim Ivireanul; tipografia era instalată în curtea Mitropoliei (azi cam în locul unde e Paraclisul (Capela) Patriarhului).

Mitropolitul Antim

Această tiparniță a trecut prin multe neajunsuri (ba închisă, ba deschisă), menținându-se totuși până la anul 1836, când se tipări și cartea „Viețile Sfinților“ de Starețul Mardarie, ultimul conducător tehnic fiind Meletie Monahul.

Acesta a încheiat seria monahilor cari au condus aproape două secole tipografia Mitropolitană. Restul de călugări, cari mai cunoșteau acest meșteșug s'au răspândit prin mănăstiri, dându-li-se alte indeletniciri. La redeschidere, tipografia Mitropolitană s'a laicizat, când nu mai lucrau călugării ca odinioară.

Mitropolitul Nifon

Tipografia Mitropolitană s'a reînființat în București la anul 1851, având ca scop să tipărească cărți de ritual și mai ales să imprime icoane pentru biserici și credincioși.

Mitropolitul Nifon încredință Direcția tehnică tipografului **Ștefan Rasidescu** și se comandă la fabrica Löser din Viena două mașini cilindrice. Pentru că în țară nu era nimeni, care să știe să tipărească cu aceste

mașini, se ceru de la Viena o persoană pricepută și în consecință, fu trimis **Francisc Göbl**, care avea renumea de eminent tipăritor și foarte iscusit în tiparul în culori și iconografie. Puțin mai în urmă, i se dădu și însărcinarea de a instrui elevi români, în arta tipografică.

Ștefan Rasidescu, în curând se retrase de la direcția Tipografiei Mitropoliei, spre a deschide una pe cont propriu; peste patru ani, în 1855, Francisc Göbl trece ca șef în tipografia lui Rasidescu, unde rămase până la 1864.

Ștefan Rasidescu, s'a născut în București în anul 1817.

De copil îi plăceau cărțile pe care le răsfoia, întrebând mereu pe maică-sa ce scrie în ele și ce înseamnă cutare poză. Mamă-sa îi citea din aceste cărți și îi da toate explicațiile.

Deși pe acea vreme cărțile erau rare, părinții săi

fiind oameni evlavioși, aveau în casă o mulțime de cărți de biserică și altele laice.

Până să fie dat la școală, tatăl său îl învățase să scrie și să citească. Era pentru micul Ștefan o mare bucurie să citească și el cărțile pe care i le citise odată mamă-sa.

Ștefan spunea de multe ori părinților săi că atunci când va fi mare își va alege ca îndeletnicire meșteșugul de a culege litere, pentru a alcătui cărți folositoare lumii.

După ce a terminat cursurile primare, părinții îi împliniră dorința incredințându-l vestitului tipograf de pe atunci Zaharia Carcalechi, care avea o tipografie instalată pe strada Izvor și în care își făcuse ucenicia și Petre Ispirescu. Tipografia lui Carcalechi, care a funcționat vreo 21 ani (1836—1857) era înzestrată după toate cerințele vremii; în ea se tipărea „Vestitorul Țării Românești”, cu litere chirilice.

Aci Ștefan Rasidescu, sub conducerea acestui vestit tipograf, învață secretele artei tiparului, dându-și toate silințele să prindă serios meșteșugul lui Gutenberg. În curând ajunsese să fie foarte iubit de Carcalechi care vedea în noul ucenic un om de mare viitor.

Ajuns lucrător, intră în atelierul lui Ioan Heliade Rădulescu, a cărui tipografie dăinuia dela 1855—1865. Văzând priceperea și hărnicia lui Rasidescu, îl numi șeful lucrărilor. Orice moment liber, Ștefan Rasidescu îl hărăzia cititului.

Când Mitropolitul Nifon se hotări să redeschidă vechea tipografie, nu se găsea nimeni mai bine pregătit pentru conducerea ei, decât Ștefan Rasidescu.

Mitropolitul personal veni în tipografie și îl investi cu demnitatea de director. În cuvintele ce-i adresă, îi

arată încă odată dorința Sa de a tipări cărți de ritual bisericesc și mai ales de a imprima icoane pentru biserică și credincioși în condiții cât mai frumoase. Cu acest prilej îi făgădui tot sprijinul și încrederea și îl binecuvântă.

Ștefan Rasidescu, foarte emoționat și măgulit de deosebita cinste ce i s'a făcut, fiind instalat chiar de Mitropolit, mulțumi respectuos, promițând că va face

ce va fi cu putință ca să răspundă dorinții înaltului ierarh.

Ștefan Rasidescu

După ce organizează totul, Ștefan Rasidescu se retrase din postul de director al Tipografiei Mitropolitane, asociindu-se în 1856 cu Romanoff, care avea o tipografie și librărie pe strada Smârdan. La plecare Mitropolitul îi mulțumi pentru serviciile aduse bisericii.

În noua asociație, Francisc Göbl fu angajat ca șef mașinist. Tipografia era înzestrată cu literă suficientă și avea două mașini mari. Carol Göbl fiul lui Francisc Göbl, un mare tipograf și industriaș de mai târziu, și-a făcut ucenicia aci, având ca șef pe părintele său. Astfel se întemeie o generație de vestiți tipografi care au avut un însemnat rol în cultura română.

În această tipografie se tipărea ziarul „Dâmbovița” al lui Dimitrie Bolintineanu, precum și o mulțime de lucrări literare.

În 1859 Ștefan Rasidescu se desface din asociație cu Romanoff, înființând o tipografie proprie cu denumirea „Tipografia Națională“. Și aci își inzestreează tipografia cu noi caractere de litere, precum și cu mașini. Cărțile tipărite aci erau foarte îngrijite. S'au imprimat cele mai variate și grele lucrări, precum și o mulțime de cărți didactice, publicațiuni, etc.

Dar, cu toate că tipografia avea mult de lucru o bună parte din clienții tipografiei nu achitau lucrările; Ștefan Rasidescu nemai putând face față plăților este silit să lichideze tipografia în anul 1868.

În anul 1877 Ștefan Rasidescu se asociază cu C. F. Rădulescu și înființă „Noua Tipografie Română“, care ținu până la anul 1880, când se lichidă.

Durerea pierderii soției sale în 1873, după care rămăneau trei copii, cât și greutatea ce le întâmpină, îi slăbiră entuziasmul și puterea de muncă. Moare la 2 Februarie 1881.

A lăsat în cei care l-au cunoscut regrete adânci, căci era un om cu multe podoabe sufletești. Nu era numai patronul față de lucrătorii săi, ci un adevărat părinte. Breasla lui îi plăcea. Alături cu C. A. Rosetti și Petre Ispirescu, întemeiază în 1859 și face parte din primul comitet al „Asociației lucrătorilor tipografi“.

La anul 1864 **Francisc Göbl** având ca tovarăș pe **Petre Ispirescu** și **Scarlat Walter** fondează „*Tipografia Lucrătorilor Asociați*“. În 1868 P. Ispirescu se retrage din asociație rămânând numai ceilalți doi tovarăși; în luna Februarie 1877, Walter încetă din viață, rămânând Francisc Göbl singur proprietar al tipografiei.

În 1883 Francisc Göbl, lasă grija conducerii fiilor săi: **Iosif**, **Gustav** și **Ștefan**, care conduseră întreprinderea mai departe sub firma „*Tipografia Curtii Regale F. Göbl Fii*“.

Francisc Göbl

hăna), Ecaterina, Carol, Iosif, Pe fiii lui îl instrui mai târziu tot în arta tiparului.

Françisc Göbl după cum am scris mai sus, care avea reputațiune de eminent tipăritor și foarte iscusit în tiparul în culori și în iconografie avu și însărcinarea de a instrui elevi români în noua artă a tiparului.

În orele sale libere Francisc Göbl dădea lecții și la principalele tipografii din acele vremuri ca : Iosif Kopaide, Eliade Rădulescu,

Francisc Göbl, născut în 1822 la Viena, după terminarea cursului școlar intră ca elev mașinist la vestita tipografie imperială din Viena. În această instituție lucrează ca elev, lucrător și conducător de mașini, până la anul 1852, când este chemat în România la tipografia mitropolitană din București. Se căsătorește în 1842 cu Domnișoara Iosefina Huber, din această căsătorie avu șapte copii, 4 băieți și trei fete și anume : Ioana (Io-

Gustav F. Göbl

Sus: Iohana, Ecaterina, Iosif și Carol; Jos: Gustav, Josefina Ștefan, Francisc și Rosina.

C. A. Rosetti și alții. În 1856 este angajat ca șef mașinist în noua asociație a lui Ștefan Rasidescu și unde rămase până la anul 1864.

În 1864 Francisc Göbl, după cum am scris mai sus având ca tovarăș pe Petre Ispirescu și pe Scarlat Walter fondează *tipografia lucrătorilor asociați*.

Pentru frumoasele lucrări artistice Francisc Göbl fu distins în '865 cu medalia de argint, iar în 1877 cu medalia Bene Merenti. În 1870 dobândi și brevetul de furnizor al *Curtii Regale*.

Ștefan F. Göbl

La 10 Mai 1880 cu ocazia încoronării Regelui Carol I și a Reginei Elisabeta, luă inițiativa participării tipografilor cu un car alegoric reprezentând pe Gutenberg cu presa sa și tot cu această ocazie a cumpărat și un drapel reprezentând artele grafice. Mai târziu acest

drapel l-a donat Societății Gutenberg. A luat parte și la fondarea Societății Gutenberg, unde deținu în mod onorific postul de casier între anii 1872—1876. Pe lângă că era membru fondator fu ales și membru de onoare al Societății.

Acest mare maestru tipograf ce a fost Francisc Göbl s'a stins din viață la 22 Decembrie 1885.

În 1889 Iosif F. Göbl se retrage din întreprinderea tatălui său, rămânând ceilalți doi tovarăși.

În 1910 Gustav F. Göbl se retrage din cauză de boală, iar tipografia rămâne pe seama lui **Ștefan Göbl**.

În anul 1910 Gustav F. Göbl încetă din viață.

Ștefan F. Göbl conduse până în 1919, când își luă ca asociați făcându-i coproprietari pe fiii săi cari conduc tot sub vechea denumire de „*Tipografia Curții Regale, F. Göbl Fii*”, firmă care există și azi.

Ștefan F. Göbl încetă din viață la 19 Noembrie 1935.

Iosif F. Göbl, după cum am arătat mai sus, retrăgându-se, cumpără tipografia vechei firme „Thiel & Weiss” din str. Doamnei. Construi cu cheltuiala sa clădirea din curtea bisericii Sf. Ilie (Kalinderu) și se obligă ca după 20 de ani întreaga construcție să rămână proprietatea bisericii. În această tipografie, în afară de alte lucrări s’au tipărit multe lucrări bisericesti, aproape toate în mod gratuit.

Iosif F. Göbl

Iosif F. Göbl încetând din viață în anul 1908, tipografia sa a fost vândută Fundației Prîncipele Carol.

Petre Ispirescu, născut la anul 1830 în București. După terminarea cursului primar intră ca ucenic în tipografia „*Carcalechi*”. După 4 ani este promovat lucrător. Distingându-se în arta sa, îl întâlnim Director al „*Tipografiei Naționale*” și în urmă conducător al tipografiei „*C. A. Rosetti*”. Ulterior des-

chise cu Walter și Francisc Göbl „*Tipografia Lucrătorilor Asociați*”. În

curând se retrage din aceasta și devine Director al „*Imprimeriei Statului*”. Demisionează și ajunge stăpânul tipografiei „*Laboratorilor Români*”. Moare la 21 Noiembrie 1887, în București. În afară de activitatea tipografică, Petre Ispirescu a mai desfășurat una, destul de însemnată, pe tarâmul cultural. De la el ne-au rămas următoarele lucrări mai însemnate: „*Basmele Românilor*”, „*Mihai Viteazul*”, „*Stefan cel Mare*”, etc. Numele lui însă va rămâne nemuritor prin minunatele basme culese din gura poporului și redactate cu o pană de maestru.

Petre Ispirescu

Printre persoanele care s'au ilustrat în istoria tipografiei se numără cu drept cuvânt și **Gheorghe Ionescu**, născut la 1 Mai 1856.

În anul 1873 intră ca elev în tipografia C. Petrescu Conduratu; această tipografie trece în anul 1876 în proprietatea lui Carol Göbl unde rămase mai departe ca elev; împlinindu-se patru ani fu scos lucrător, în care calitate distingându-se, după câțiva ani, în 1880 e numit șef de atelier, iar în urmă și Director tehnic.

Pe lângă activitatea grafică, Gheorghe Ionescu a mai activat și în scris, dând la lumină mai multe volume grafice cum și o mulțime de articole în diferite reviste din acea epocă.

Cărți: „Călăuza elevului tipograf“, „Călăuza tipografului“, Impresii de călătorii la Expozițiunea din Paris, 1900“ etc.

A scris la revistele și ziarele: „Vocea lucrătorului tipograf“, „Ghidul tipografului“, „Albina“, „Arhiva tipografică“, „Noua Revistă Română“, etc.

În 1879, la înființarea Societății „Deșteptarea“ face parte din comitetul provizoriu, dar în primul comitet ca Vice-președinte.

Gheorghe Ionescu

A ținut și două conferințe, una la 20 Noembrie 1905, în sala Băilor Eforiei, tratând despre „Originea ornamentațiilor în Artele Grafice“, iar alta la 7 Februarie 1906, la Bursa Muncii, despre „Vechile întocmiri ale Corporațiilor“.

În 1901 la jubileul de 25 ani de muncă al marelui maestru tipograf Carol Göbl, Gheorghe Ionescu, a fost sărbătorit alături de ilustrul său patron pentru munca depusă timp de 25 ani.

A fost distins cu numeroase medalii, dela diferite expoziții, pentru lucrările și scrierile sale grafice.

După o activitate neîntreruptă de 30 ani ca șef de atelier și Director tehnic, în anul 1910 se retrase, cumpărând tipografia lui Brătănescu.

Nu putu să se bucure mult de rodul muncii sale, căci o boală grea puse capăt vieții acestui fruntaș al tiparului românesc la 1 Mai 1912.

Printre maeștrii cari au ilustrat arta tiparului la noi, este și maestrul turnător de litere **Vasile Palița**, fostul șef al turnătoriei de litere a Imprimeriei Statului și Monitorului Oficial.

Vasile Palița

Născut în București în anul 1850, 1 Ianuarie, după terminarea cursului școlar intră în anul 1864 ca elev la turnătorii de litere a Statului.

După obiceiul vremurilor de atunci și spre a se iniția cât mai mult în această artă ia drumul străinătății împreună cu mai mulți tineri lucrători

prin orașele Viena, Berlin, Lipsca și Paris unde-și completează cunoștințele, învățând și Stereotipia care pe aceea vreme nu era perfecționată.

Intorcându-se în țară, cu toate cunoștințele necesare artei sale, fu numit șef de atelier al turnătoriei Statului.

A colaborat cu articole în ziarele grafice din acea vreme și a făcut parte din comitetul Societății de ajutor a lucrătorilor tipografi din anul 1882.

Sfătuitor și expert era chemat de toți patronii tipografi din acea epocă.

În marea Tipografie „Carol Göbl“ luând ființă în anul 1882 o secție de Stereotipie, Vasile Palița dădu în orele sale libere câteva lecții personalului ce trebuia să învețe acest meșteșug.

În anul 1915, după o muncă asiduă de peste 50 ani, își regulează drepturile la pensie.

A murit în București la 3 Martie 1922.

Din galeria măștrilor tipografi face parte și **Dimitrie C. Ionescu**, născut în București în anul 1866.

În anul 1879 intră ca elev la tipografia „*Românul*”, *Carol Göbl* unde în scurt timp se ilustră și se făcu apreciat de patronul său. După patru ani, în 1883, iese lucrător. În 1892 e numit șef al tipografiei *Iosif Göbl*. Pentru meritele sale, în 1897 e numit Director al susnumitei tipografii.

La 1 Ianuarie 1907 devine patronul tipografiei „*Profesionale*”.

La 1 Mai 1925 tipografia sa se contopește cu tipografiile „*Capitala*” și „*Urbana*”, luând ființă „*Tipografiile Române Unite*”, unde îl întâlnim ca Director General, post pe care l-a păstrat cu demnitate spre cinstea tiparului românesc.

A activat și pe terenul cultural, scriind volumele (Partea I-a și II-a) *Un mic istoric asupra tipografiilor din România*”.

Acest as al tiparniței incetează din viață la 15 Iunie 1929, spre regretul tuturor.

Frederich Walbaum, în 1837, înzestrează capitala cu o nouă instalație tipografică, care în 1846 a fost cumpărată de **C. A. Rosetti**, asociat cu **Winterhalder**. Aci s'a tipărit „*Pruncul Român*”.

Dimitrie C. Ionescu

Peste doi ani, în 1848, Rosetti e expatriat, tipografia rămânând până la 1852 sub conducerea lui Winterhalder. De aci înainte tipografia trece în posesia lui **Ferdinand Ohm** care a ținut-o până la 1857.

La întoarcere, Rosetti își înființează o nouă tipografie, prin cumpărarea unei părți din tipografia lui Ohm. De data aceasta ține tipografia până în 1873, când o vându lui **Dim. Aug. Laurian**, care nefiind atât de priceput, în această direcție, o aduse în curând în stare de ruină.

Norocul a făcut ca în această vreme—momentul salvării tipografiei să apară omul însuflețit de cele mai bune intenții și pe deasupra cu o voință nestrămutată.

Acest om a fost **Carol Göbl** în stăpânirea căruia trece tipografia în ziua de 16 Aprilie 1876.

C. A. Rosetti

În curând avea să se desvolte cel mai frumos „*Institut de Arte Grafice*” din România.

Carol Göbl fiul lui Francisc Göbl se născu la 14 Octombrie 1845 în Viena. După terminarea cursului școlar intră ca elev în tipografia Rasidescu, unde tatăl său era șef mașinist. În 1863 îl găsim șef mașinist în tipografia lui Rosetti. Pentru perfecționarea cunoștințelor sale, plecă în străinătate la Viena, Stuttgart și Paris. Reintors în țară se căsători cu Domnișoara Hen-

rietta Zohner și avu căsătoria în aceeași zi cu aceea a Domnitorului Carol I la Mitropolie. Cu această ocazie tinerii căsătoriți Carol Göbl și Henrietta Zohner primiră o diplomă comemorativă.

Carol Göbl, îmbogăți tipografia sa cu litere și mașini noi, ajungând cea mai mare tipografie din România înainte de războiu. La 15 Aprilie 1901 implinindu-se 25 ani de activitate în conducerea tipografiei sale, Carol Göbl e sărbătorit în chip deosebit atât de personalul tipografiei sale și de toți patronii și lucrătorii dela tipografiile din Capitală, cum și de un mare număr de intelectuali, profesori, oameni politici, etc., cari au ținut să ia parte la această sărbătoare a muncii pentru binele obștesc.

În tipografia lui Carol Göbl apăru „*Românul*”.

În legătură cu starea de înflorire a tiparului sub noua conducere, putem aminti că odată **Ion Brătianu** întrebă pe **Rosetti**, dacă a schimbat tipografia fiindcă „*Românul*” se prezintă foarte bine tipărit; *Rosetti* a răspuns că *nu tipografia s'a schimbat, ci tipograful*.

Ocupă diferite posturi de conducere. În 1881 deținu și postul de Director al Imprimeriei Statului până la anul 1882 când demisionă. A primit numeroase medalii și decorațiuni.

Carol Göbl

În timp de 25 ani, acest mare tipograf a liberat certificate de capacitate multor sute de lucrători și după serbarea Jubileului, Carol Göbl se retrase dela conducerea atelierelor sale, lăsând această grijă ginerului său Ion Șt. Rasidescu, fiul tipografului Ștefan Rasidescu. Tipografia ia numele de: *Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl” S-sor Ion Șt. Rasidescu.*

Carol Göbl incetă din viață în ziua de 13 Ianuarie 1916, lăsând tuturor pilda unei vieți consacrată muncii și dragostei pentru cultura țării noastre.

Institutul de Arte Grafice Carol Göbl Succesor Ion Șt. Rasidescu
din Strada Doamnei 16.

Ion Șt. Rasidescu s'a născut la București, în 5 Februarie 1865, în vremea când tatăl său avea o tipografie proprie.

Ca elev de școală făcea ucenicia și în atelier. E practica folositoare chiar celor ce au a conduce, în afară de faptul că acel care a ajuns patron e în măsură să aprecieze producția în atelierelor sale. Și astfel când ajunge absolvent al Școlii superioare de comerț, posedă și cunoștințele de industrie grafică.

Poate din cauza încercărilor prin care vedea că trece tatăl său, poate că și pe el o clipă l-a ademenit purtarea celor mai mulți dintre fiii de meseriași români, n'a apucat drumul părintesc dintr'o dată. S'a îndreptat ca și marea majoritate a celor ce fac azi cursurile teoretice ale școalelor chiar superioare de comerț, spre funcționarism. Intră în 1883 ca prim contabil la Banca Națională a României.

Timp de șapte ani rămâne contabil, ceea ce nu-i fu însă fără folos. Pe lângă cunoștințele meșteșugului se deprinde și cu echilibrarea mai adâncită a socotelilor, ceea ce e o împerechere fericită, care duce la o completă pregătire pentru mai târziu. Plecând dela Bancă, lasă regrete unanime, păstrându-și prietenia unui Anton Carp ori Carada, prin priceperea dovedită și felul de a se purta.

După moartea părinților săi, pe mama o pierde când era numai de 8 ani, pe tatăl său în 1881, se întâmplă o întorsătură favorabilă în viață. Pricina e tot dragostea ca în multe alte vieți.

În 1890 se căsătorește cu D-ra Matilda Göbl, fiica tipografului Carol Göbl.

Soția sa face parte dintr'o familie în care arta tipografului pătrunsese adânc în sânge, așa că fu urmată din tată în fiu.

Ion Șt. Rasidescu

Și astfel întovărășindu-se la început cu socrul său Carol Göbl, devine încetul cu încetul, prin vrednicia inerentă și vârstei în care râvna și puterea de muncă sunt în floare, proprietarul întreprinderii ce capătă numele de „Institutul de arte grafice „Carol Göbl” succesor Ion Șt. Rasidescu“.

Prin însăși păstrarea acestei firme se arată însușirea sufletească a omului, care de dragul soției sale și drept recunoștință, nu elimină numele lui Carol Göbl, deși dela 1901 a devenit conducătorul efectiv al tipografiei.

Cunoștințele căpătate în tipografia tatălui său, le desăvârșește în străinătate lucrând la marile ateliere din Viena.

Reintors în țară cu entusiasm se pune pe lucru. Aduce întărire părții tehnice. Introduce mașinile rotative, comandă mașini tipo- și litografice de tipul cel mai nou. Dă astfel nu numai o capacitate deosebită de lucru atelierelor, dar prin grija de a avea lucrători pricepuți ajunge de a răspândi cartea corect tipărită, din punct de vedere estetic. Dovadă sunt lucrările Academiei Române tipărite dela început în tipografia „Carol Göbl” S-r Ion Șt. Rasidescu.

E un fervent adept la mișcarea promovată de Spiru Haret. Când acesta împreună cu Petre Gârboviceanu, Gheorghe Adamescu și alții, întemeiază Societatea „Steaua” pentru răspândirea culturii în mulțime, Ion Șt. Rasidescu pune la dispoziție tipografia sa, suportând toate cheltuelile tipăririi în zeci de mii de exemplare ale celor dintâi zece cărțuții din această colecție.

Revista „Albina” tot el o tipărește, după cum din atelierele sale ies cele mai multe reviste apărute în acea vreme: „Convorbiri literare”, „Noua Revistă Română”, „Revista Generală a Invățământului”, „Buletinul Insti-

tutului Geol. „, „Analele Academiei Române“, „Bulletinul Comisiunii Monumentelor Istorice“, ori publicațiuni grele ca Documentele Hurmuzache, Dicționarul Limbii Române (Academia Română), Cuvântările Regelui Carol I; etc.

Aduce îmbunătățiri în alcătuirea cărților didactice; dela el, prin el acestea iau o înfățișare îngrijită, căci râvna lui era să aducă tot îmbunătățiri și noi. La el apar: Chimia de Dr. C. Istrati, Trigonometria de Spiru C. Haret. ș. a.

Neobosit era însă în ridicarea importanței profesiei sale.

El patronează, înființează, sprijină, dă indemn spre organizarea diferitelor asociațiuni profesionale. A fost Primul Președinte al Corporațiilor Artelor Grafice, Președintele Sindicatului Patronilor tipografi.

Nu uită de unde a plecat; nu uită nici primii ani de activitate în ramura contabilității. Ununea absolvenților școlilor comerciale îl alege ca Președinte, după cum e fondatorul „Revistei Generale de Comerț și Contabilitate“ la care colaborează cu hărnicie.

Capacitatea sa de muncă, priceperea sa, dar mai presus influența ce o are în însuflețirea unor indeletniciri cari se socoteau numai ale străinilor, îi este apreciată de toți. Deaceia e ales și ca Președinte al Sfatului Negustoresc din România. Nici nu știi într'un timp destul de limitat cum a putut să fie activ în atâtea direcții, dar toate le-a îndeplinit nu de formă. În toate a pus muncă, suflet și pricepere, ceea ce de sigur că i-a influențat sănătatea, stingându-se din viață încă în putere.

Dar o latură deosebită a activității lui Ion Șt. Rădescu e și cea culturală.

Nu e numai dibaci conducător de întreprinderi, ci experiența cât și preocupările sale le împărtășește într-o serie de publicațiuni în revistele de specialitate. Se preocupă de partea economică, de cultura profesională și generală în legătură cu specialitatea sa. Câteva din articolele asupra profesorilor săi Licherdopol ori Petrescu desvăluie și o latură sufletească de recunoștință, alese sentimente care arată nobleța sufletului său.

Depune o muncă neîntreruptă, încoronată de cel mai deplin succes prin ridicarea prestigiului tipografiei. Progresul artelor grafice în țara noastră se datorește în bună parte acestui om ager și foarte priceput care a contribuit din răspuțeri la săvârșirea tehnicii tipografice.

Această frumoasă activitate dezvoltată pentru propășirea culturii românești, a fost curmată pe neașteptate în 27 Februarie 1916, când a murit acest mare conducător de instituție tipografică românească.

După moartea lui Ion St. Rasidescu, rămâne conducător al acestei importante întreprinderi tipografice din țara noastră fiul său, D-1 **Carol I. Rasidescu**, care desfășoară o muncă asiduă, până la începutul războiului pentru întregirea neamului. Dela această dată marea instituție de sub conducerea sa este închisă, urmând să se deschidă odată cu sfârșitul războiului.

În anul 1919 ziua de 19 Iulie, ia parte la formarea Societății de Editură „**Cartea Românească**” intrând în noua conducere ca Director General și ca membru în Comitetul de Direcțiune.

CARTE ȘI TIPAR

JUBILEUL DE 25 ANI DELA ÎNTEMEIEREA SOC. ANON.
CARTEA ROMÂNEASCĂ

19 Iulie 1919 — 19 Iulie 1944.

Volumul acesta care tratează despre carte și tipar și pe care am deosebita cinste de a-l tipări în cel mai mare institut tipografic din țară, apare în anul în care instituția își serbează 25 ani dela înființarea ei.

Intr'adevăr, la 19 Iulie 1944 se împlinește un sfert de veac dela întemeierea Soc. An. „Cartea Românească“.

Cu acest prilej sunt dator să aștern și câteva rânduri despre marea întreprindere tipografică românească, care a aruncat pe piață milioane de cărți și în care am avut cinstea de a-mi tipări cărțile.

Departe de mine orice gând de a măguli pe cineva; voiu înșira faptele așa cum s'au petrecut.

În timpul războiului nostru de întregire (1917) marele român Vintilă Brătianu, pe atunci ministru al Munițiilor, a avut fericita idee de a pune bazele institutului de cultură cu care se mândrește astăzi tot ce este simțire românească.

Pentru aceasta, strălucitul om de stat a convocat în vechea clădire a universității ieșiene o mână de oameni devotați lucrului bun și frumos, în frunte cu regretatului profesor universitar și rector al universității din București, marele savant I. Ȃnasiu. Roadele acestei convocări au fost statutele societății care mai târziu avea să ia avântul cunoscut, răspândind cartea românească, bună, ieftină și frumoasă.

După împlinirea visului de veacuri al Românilor, alte trei întreprinderi românești, marea Tipografie Rasidescu, librăriile Ionnițiu, Sfetea, Minerva și Flacăra se contopesc cu noua întreprindere.

Primul președinte al noii societăți a fost ales marele savant prof. universitar I. Atanasiu, acela care întemeiasse statutele încă de pe vremea tristă a războiului.

Conducerea acestei mari întreprinderi care a avut norocul să cadă pe mâna unor oameni cu multă experiență, a realizat progrese uimitoare. Astfel că astăzi se găsește în plină înflorire, cu toate greutatețile ce i-au stat în cale.

Datorită acestui lucru s'au înlăptuit atâtea opere frumoase și nu mai puțin utile: s'au scos la iveală cărți de citit pentru toate straturile sociale, biblioteci ca Pagini alese, Cunoștințe folositoare, Calendarul gospodarilor, etc.

De arătat ca un punct de mare merit al acestei instituțiuni este editarea celui dintâiu „Dicționar enciclopedic ilustrat al limbii române”, lucrare la care și-a dat cât mai multe străduințe ca să iasă din toate punctele de vedere ireproșabilă. Apariția acestei cărți este epocală în literatura noastră, pentru care generațiile viitoare vor fi recunoscătoare.

Nu putem trece cu vederea marea dezvoltare ce a luat această societate în toate ramurile de activitate, an de an secțiuni noi luând ființă și unde se pot găsi lucruri din foarte multe domenii, neexcluzând pe viitor noi perspective.

Sprrijinită pe propriile ei forțe „Cartea Românească” pentru înaltul ei scop de a face să pătrundă cultura românească în straturi cât mai adânci, trebuie să fie încurajată de tot ce e suflet românesc în această țară.

În 1926, marea instituție a avut imensa durere de a pierde pe primul ei președinte, pe savantul profesor I. Atanasiu.

I-a urmat tot un bun și mare român, G. G. Cociășu, care n'a stat mult în fruntea înaltei instituții, trecând și el la cele veșnice, în anul 1926.

Consiliul avu frumoasa inspirație de a alege președinte pe un alt bun și mare patriot român, pe profesorul universitar și Membru al Academiei Române, Ion Simionescu, savantul cu o activitate atât de rodnică pe atâtea terenuri. Zi de zi acest neobosit gospodar al marelui instituțiuni căreia i-a mărit prestigiul, face ca slova sa să se facă auzită în cele patru colțuri ale neamului nostru de care e atât de iubit, ca unul ce cunoaște de aproape tot cuprinsul străvechei Dacii.

Cu drept cuvânt se poate spune că noul președinte e sufletul instituției pe care o reprezintă așa de strălucit prin vasta-i operă gospodărească și cărturărească.

Nu poate fi trecută cu vederea activitatea destul de bogată, desfășurată de alți tovarăși de muncă, administratori delegați, d-l inginer Gh. Dobrovici, și regretatul profesor inginer Andrei Ioachimescu¹⁾, iar ca Directori Generali, d-l Carol I. Rasidescu și d-l Nicolae Ionnițiu, care formează Consiliul de Direcțiune.

Recapitulăm. Fondată în 1917 „Cartea Românească”, ca tipografie însă este cu mult mai veche, împlinind la 16 Aprilie 1937, o sută de ani de existență. După tipografia Mitropolitană, adusă de mitropolitul Varlaam la 1675 și închisă la anul 1836, tipografia „Cartea Românească” e cea mai veche tipografie laică din Bucu-

1) Decedat la 13 Martie 1943.

rești, datând din 1837, trecând prin diferite conduceri, arătate în tabloul alăturat.

**TABLOU DE PATRONII ȘI CONDUCĂTORII ATELIERELOR
DELA INFIINȚARE (1837) PÂNĂ ÎN ZIUA DE AZI**

Anul	P A T R O N I	Anul	Conducători
1837	Walbaum		
1845	Rosetti și Winterhalder		
1848	Walbaum		
1852	Ferdinand Ohm		
1857	C. A. Rosetti	1857	Ferdinand Ohm
		1863	Petre Ispirescu
		1865	Ion Albescu
		1867	C. Petrescu
		1868	Al. Grecescu
		1870	Ghiță Popescu
		1872	Ion Marian
1873	Dim. Aug. Laurian		
1876	Carol Göbl	1876	Paraschiv Georgescu
		1880	Gheorghe Ionescu
1901	Ion St. Rasidescu		
		1910	Gheorghe Teodorescu
		1912	Petre Niculescu
1916	Carol I. Rasidescu		
1919	„Cartea Românească” Carol I. Rasidescu Director General		
		1920	Anton Georgescu
		1922	Vasile Constantinescu
		1924	Vasile Romanescu

Și acum, terminând, gândul meu se îndreaptă pios spre cei ce astăzi, după ce au înscris urme neșterse în anele instituției de mai sus, dorm somnul din urmă, cu sufletul împăcat că au lăsat o operă durabilă.

Fie-le amintirea neștearsă!

MANUSCRIS, COMANDĂ ȘI CALCULAȚIE

Odată pus la punct, manuscrisul e sortit să rămână mai departe într'un colț al sertarului sau să ia calea tiparului. În acest de-al doilea caz voiu face câteva observații de care s'ar putea ține seamă, mai ales că sunt scoase dintr'o experiență a mea de ani îndelungați în preajma scriitorilor și scrisului lor.

N'am pretenția de a da ceva cu totul izbutit, dar am satisfacția sufletească de a fi încercat să fiu de folos în acest domeniu, destul de complicat, ca să poți spune că n'ai dat greș niciodată.

Și acum să vedem care sunt condițiunile pe care trebuie să le îndeplinească un manuscris care urmează să fie transformat în carte.

Prima și cea mai însemnată condiție a unui manuscris este să fie cât mai citeț cu putință. Nu e vorba de o caligrafie excelentă; sunt frecvente cazurile când un scris nu prea caligrafic, este totuși ideal pentru culegătorul tipograf. Esențialul e să fie scrise pe cât posibil toate literele. Nu sunt cunoscute manuscrisele care sunt curat stenografii și care dau mult de furcă culegătorului. Nu mai vorbesc de manuscrisele medicilor, care în majoritatea cazurilor sunt parcă niște rețete, de loc citețe. În acest caz ar fi de dorit să fie bătute la mașină sau transcrise citeț. Ce bine ar fi dacă s'ar avea în vedere cât de

mult păgubește din această pricină însuși autorul, care va trebui să ceară cât mai multe corecturi, pentru ca la urmă cartea să apară totuși cu destule erori de tipar, uneori destul de regretabile. Sunt cunoscute eratele ce însoțesc mai toate cărțile dela noi și de auirea, care de multe ori au lungimi destul de apreciabile.

De altfel plaga greșelilor de tipar, adeseori foarte puzașe, e indeajuns de cunoscută, ca să mai insistăm asupra ei. Am amintit aceasta în treacăt și mai mult lăturalnic, neinteresând subiectul nostru.

Să trecem mai departe la calitățile unui bun manuscris: În afară de calitatea de a fi citeț, despre care am amintit, manuscrisul trebuie scris pe o singură față a foaiei de hârtie care nu va întrece mărimea de 20 cm. pe 25 cm. formatul cel mai potrivit.

Tot aci e locul să amintim că autorul trebuie să indice pentru zețar diferitele schimbări de caractere de literă din corpul lucrării, după importanța acordată; de obicei, cursivele se însemnează cu o linie dedesubt, aldinele cu două, capitaluțele cu trei; cuvintele rărîte se însemnează cu o linie punctată dedesubt.

Fie-care manuscris e dat în lucru pe anumite formate, pe specialități. Nu orice manuscris se culege de tipograf, pe orice format ar vrea autorul, care în cele mai multe cazuri este profan în această ramură. Tipograful e dator să-i propue autorului formatul cărții.

În tipografia și librării sunt diferite cărți în deosebite formate, însă cu regret trebuie să recunoaștem că în majoritatea cazurilor au fost tipărite pe formate greșite. Aceasta fie din vina tipografului, fie din a autorului. Desigur că autorul sau editorul plătind dorește să i se tipărească cartea pe un anumit format, pentru simplul fapt că dă bani. Tipograful, de voe,

de nevoie cedează, ajungându-se la tipărirea unei cărți într'un format cu totul nepotrivit cu materialul cuprins într'insa.

Sunt diferite cărți de specialitate cu anumite formate. Cele mai întrebuițate formate și cari ar trebui să fie la orice lucrare sunt următoarele :

T A B L O U

GENUL LUCRĂRILOR	Formatul tipografic	Hârtia în cm. pe pagină	Formatul hârtiei
Cărți de știință	8 ^o VI	16×24	No. 12
Cărți de critică	8 ^o VI	16×24	" 12
Nuvele și romane	8 ^o II	12 ¹ / ₂ ×19	" 2 d.
Poezii ft. mic	8 ^o II	12 ¹ / ₂ ×19	" 2 d.
" " mare	4 ^o II	24 ¹ / ₂ ×38	" 2 d.
Literatură p. copii	4 ^o II	24 ¹ / ₂ ×38	" 2 d.
Cărți de școală, curs primar și secundar	8 ^o IV	15 ¹ / ₂ ×21	" 4 d.
Abecedare	8 ^o VI	16×24	" 12
Geografii	8 ^o VI	16×24	" 12
Astronomii și algebre	8 ^o VI	16×24	" 12
Atlase	4 ^o VI	24×32	" 12
Dări de seamă pentru societăți, cărți de omagiu și monografii	4 ^o VI	24×32	" 12
Reviste	8 ^o VI	16×24	" 12
Ziare	No. 12 sau 6		" 12

Este bine ca autorul când vine la tipograf, acesta să-i asculte dorințele și pe urmă să-i propue formatul cărții, după ce a văzut manuscrisul. Bine înțeles aceasta se face numai dacă tipograful e la curent cu toate acestea. Întăiu și întăiu tipograful îi arată, îi propune

o carte, ca să știe autorul cum s'ar prezenta cartea la format. După aceasta îi arată litera și hârtia.

Nu orice literă e bună pentru orice lucrare. Dator e tipograful să propue autorului modelul de literă.

În ce privește litera, există sute și mii de caractere, fiecare tipografie avându-și felul ei de literă. În general însă toate acestea rotesc în jurul celor patru caractere propuse de mine, adică *antiqua*, *medeval*, *elzevir* și *fantezii*.

Tabloul de mai jos va servi ca un ghid în viitor pentru cei ce doresc să-și tipărească cărți, atât în ce privește litera cât și în ce privește hârtia.

TABLOU DE LITERĂ ȘI HÂRTIE

GENUL LUCRĂRILOR	Litera	Hârtia	Greutatea la 1000 de coale
Cărți de știință	Antiqua sau Medeval	Velină	50 Kg.
Nuvele și romane	Fantezii Elzevir Medeval	Edit. sau vel.	28 "
Poezii ft. mic		" " "	28 "
" " mare		" " "	30 "
Literatură pentru copii	Antiqua	Edițiune	28 "
Cărți de școală curs primar și secundar	"	Scriș școlară și semi velină	56 "
Abecedare	"	Edițiune	45 "
Astronomii și algebre	"	Semi velină	45 "
Atlase	"	Velină	80 "
Dări de seamă pentru societăți, cărți de omagiu și monografii	Antiqua sau Medeval	Velină sau cromo	60-70 "
Reviste	Antiqua sau Medeval	Scriș sau semi velină	35-40 "
Ziare	Antiqua	Tipar	28-32 "

Odată invoirea făcută între autor și tipograf în privința formatului, hârtiei și literei, se procedează la calcularea lucrării, care se face de obicei pe o coală, adică 16 pagini sau pe un format mai mare, cum ar fi 8 sau 4 pagini.

CUM SE CALCULEAZĂ UN MANUSCRIS

Mai întâiu de toate se controlează manuscrisul dacă are scrisul uniform. Acest lucru se are foarte mult în seamă. Se întâmplă uneori ca un manuscris să fie foarte neuniform. Două, trei scrisuri, apoi fragmente bătute la mașină, etc. Ce se înțelege prin scris uniform? E acel scris în care autorul a așternut pe fila de hârtie cu aproximație același număr de rânduri.

Se numără câte litere sunt pe un rând, câte rânduri sunt pe o pagină și prin înmulțirea acestora avem numărul de litere de pe o pagină. După aceea vedem câte file are manuscrisul, care număr se va înmulți cu totalul de litere de pe o filă și astfel avem totalul întregului manuscris. Evident că o precizie absolută nu poate să aibă loc, dar vom căuta să ne apropiem de dânsa cât mai mult cu puțință.

În mod practic cele de mai sus s'ar desfășura cam astfel :

Să presupunem că avem de calculat un manuscris pe 300 de file ; fiecare filă având 30 de rânduri, fiecare rând 40 de litere.

Iată cum procedăm :

Înmulțim pe 30 cu 40 și avem 1.200 litere pe o filă. Manuscrisul am presupus că are 300 de file.

Înmulțim pe 300 cu 1200 și avem 360.000 litere întreg manuscrisul.

Va să zică autorul acestui manuscris a întrebuințat aproximativ 360.000 de litere.

Odată aflat numărul de litere din tot manuscrisul, socotim la formatul cărții propus și aprobat de autor la câte mii de litere sunt pe o pagină, pe urmă pe 16 pagini, adică o coală tipografică și socotim la atâtea coale până ce ajungem la suma de litere a manuscrisului.

Să presupunem că un rând ar avea 50 de litere, iar pe o pagină am avea 36 de rânduri. Facem socoteala următoare $50 \times 36 = 1.800$.

Avem deci pe o pagină 1.800 de litere. Pentru 16 pagini, vom înmulți cu numărul 16 și vom avea 28.800 litere pe o coală tipografică.

Am văzut că întreg manuscrisul autorului are 360.000 de litere. Vom împărți această sumă la 28.800 și vom afla numărul de 12 plus o fracție oarecare, care reprezintă numărul de coale ce intră în cartea ce urmează să vadă lumina tiparului.

Mai punem la socoteală și paginile de titluri, dedicații, tablă de materie, socotim și clișeele, dacă există și avem în fine totalul definitiv. Astfel putem ști câte coale va avea cartea de sub tipar. După aceea întrebăm pe autor în câte exemplare e dispus să scoată cartea, atrăgându-i atenția că prețul unei cărți îl decide și numărul mai mic sau mai mare de exemplare în care e trasă.

Nu trebuie uitat că tot la calculație tipograful va avea în vedere felul manuscrisului, diversele semne, pasagiile în limbi străine, tabele, precum și diferitele corpuri de litere mai mici decât litera obicinuită a cărții. Toate acestea măresc prețul cărții.

Tot tipograful face cunoscut autorului că o carte culeasă cu un corp de literă mai mare costă mai ieftin

decât una culeasă cu un corp mai mic, dat fiind că un rând din prima conține mai puține litere decât un rând din a doua; tot datorită acestui lucru, o pagină cu un corp de literă mai mare, are un număr de rânduri mai mic, decât aceeași pagină culeasă cu un corp de literă mai mic.

De asemenea dacă o carte e culeasă cu linii între rânduri (rărită) e mai ieftină decât una culeasă fără linii (nerărită) Vezi pag. 85—86).

Dacă, eventual, cartea are și planșe, acestea se tipăresc de obicei pe o hârtie aparte, ca apoi să fie intercalate. Prețul lor vine deosebit. Câteodată planșele se tipăresc cu hârtia cărții respective; de data aceasta prețul se cuprinde în al cărții.

Ceea ce am scris la calculație e pentru o carte care urmează să fie tipărită cu cerneală tipar negru. Dacă lucrarea se tipărește cu o cerneală tipar culoare (albastră, sepie, verde, etc.) prețul se majorează.

Dacă lucrarea se tipărește în două sau trei culori, prețul, se înțelege dela sine, e mult mai scump, atât din punctul de vedere al culegătorului care face formele la culoare, cât și ca tipar, unde aceeași coală se tipărește odată de fiecare culoare.

La notele muzicale, care vin culese în tipografie, prețul se face pe portativ și format.

În cazul când întreaga carte ce urmează să vadă lumina tiparului este într'o limbă alta decât a noastră, prețul va fi majorat cu 15% — 40% după împrejurări și greutatea limbii străine. Limba franceză se culege mai ușor decât germana și, natural, este mai ieftin de cules un text francez; de aceea am făcut această comparație de 15% — 40%.

Amintim că de datoria tipografului este ca la des-

chiderea comenței să propună autorului dacă acesta dorește să tipărească un număr oarecare de exemplare pe o hârtie aparte superioară, pentru a fi oferite diferitelor personalități, sau reținute pentru sine, etc. În cazul când autorul a acceptat aceasta, i se cere să hotărască dacă vrea ca aceste exemplare să fie broșate sau legate în pânză sau piele; de obicei pentru Familia Regală legătura e aparte.

CE SE SOCOTEȘTE?

1. Culesul.
2. Tipăritul.
3. Legatul.
4. Hârtia.
5. Coperta (cartonul și tiparul).
6. Diverse materiale.
7. Cheltueli de administrație.

Tipograful face prețul pe coala de 16, 8 sau 4 pagini. Dacă autorul îi cere să facă prețul pe toată lucrarea, tipograful, știind câte coale va cuprinde cartea, având în vedere planșele, dacă există și tot ceea ce mai poate surveni, îi va prezenta prețul.

De obicei acesta se face pe coală și anume când lucrarea e cu „Bun de tipar“, știindu-se exact câte coale cuprinde.

Autorului i se dă prețul pe exemplar.

PREȚUL VOLUMULUI

Să presupunem că tipograful a dat autorului prețul lucrării pe exemplar fixându-l la 25 de lei.

Ce preț va pune cărții autorul?

Am spus mai sus că înainte de a fixa prețul, autorul trebuie să aibă în vedere :

a) Rabatul librarului de 25 %

b) Cheltueli de depozit 15 %

De asemenea trebuie să se aibă în vedere un număr de exemplare care trebuie distribuite la diferite personalități, biblioteci, instituții, ziare, reviste, plus alte pierderi.

Avându-se în vedere toate acestea, prețul unui exemplar se va socoti de trei ori la prețul tipografului adică 75 de lei.

COMANDA PENTRU ATELIER

Am dat un model practic de comandă tipografică pentru atelier. Procedându-se astfel nu se greșește niciodată. Se completează locurile rămase libere.

Comanda se trece într'un registru sub un număr anumit. După aceea vine la culegere unde va fi culeasă lucrarea. Comanda se predă șefului de atelier. La culegere, manuscrisul se culege, se corectează întâiu de corectorii atelierelor, pe urmă de însuși autorul, se paginează și se trimite corectura în pagini autorului, odată sau de două ori, după cum sunt mai multe sau mai puține greșeli și după cum autorul e mai mult sau mai puțin pretențios. La ultima corectură, autorul va trebui să dea așa zisul, „*Bun de tipar !*” sub rezerva ultimelor corecturi însemnate, care cad în sarcina revizorului corector, care va fi foarte atent să nu scape neacoasă nici una din corecturile însemnate de autor. Odată îndeplinite aceste lucruri, șeful culegător o predă șefului mașinist, care își aranjează mașinile necesare pentru tipărit ; de asemenea cere și hârtia de care are nevoie.

După ce cartea a fost tipărită complet, comanda vine la legătorie, unde șeful de legătorie va avea toată grija să se execute cât mai repede cu putință broșarea sau legatul care se va face de bună seamă după norme precise, ca astfel lucrarea să se execute în condiții tehnice ireproșabile.

De aci cărțile sunt predate cu număr expediției; biroul tipografiei reține 30 de cărți pentru bibliotecile diferitelor instituții. După aceea lucrarea se predă, după indicațiile autorului sau editorului, depozitului sau librarului, care pune cartea în vânzare.

Încheiu partea aceasta cu observația că la apariția unei cărți lucrează:

1. Autorul.
2. Tipograful.
3. Fabrica de hârtie și
4. Librarul.

Nu trebuie să uităm că vânzarea unei cărți depinde în mare parte de reclama ce i se face prin diferite afișe și ziare: aceasta cade în sarcina autorului nu a librarului cum am fi inclinați să credem.

De bună seamă însă că cea mai bună reclamă ce se poate face unei cărți, mai ales când e bună, aducând ceva cu totul original ca inspirație, etc., este critica ce i se face, de care cititorii vor ține seama, imbulzindu-se să citească sau ocolind lucrarea recent apărută.

În scurt, despre acest capitol am spus tot ce am găsit nimerit pentru scopul meu, căutând să nu-i dau o prea mare dezvoltare îngreunându-l cu amănunte inutile, ceea ce i-ar micșora valoarea practică, și pe de altă parte ar mări și prețul cărții.

No. de Comandă

Data emiterii

COMANDA

Data punerii în lucru

Punga

Cientul

Lucrarea

Suma

Formatul lucrării

Hârtia

Detalii

Coperta

ZEȚĂRIA

Litera

Formatul în quadrați

Paginat pe

Detalii

Corecturile se trimit la

ZINCOGRAFIA

B.	cm.	total
Clîșee liniare		
" autotipii		
" culori		
Clîșeele se fac peras- ter de		
Detalii		

STEREOTIPIA**MAȘINI PLANE**

Cerneala

Coperta tipar culori

Detalii

Predarea la

MATERIALE INTREBUINȚATE LA MAȘINI PLANE

Hârtie

Copertă

Diverse

Terminat lucrarea la

PREDAREA LA LEGĂTORIE

Suma	Semnătura	Suma	Semnătura

LEGĂTORIA

Execută pe baza acestei pungi

EXPEDIȚIA

Data	Exemplare	Data	Exemplare

Semnătura,

Observațiuni

CALCULAȚIA

Lucrarea la	Ore lucrate	a lei/ora	Lei	Material intrebuințat	coate	Lei
Zețarie				Hârtie		
Zincografie				Planșe		
Mașini				Coperte		
Legătorie				Diverse		
Total				Total		
Total general Lei						

H Â R T I A

Materialul fără de care progresul actual de pe toate tărâmurile ar fi fost cu mult întârziat e fără indoială hârtia. Mulțumită hârtiei putem face ca gândul nostru să străbată mări și țări, ajungând în cele mai îndepărtate colțuri ale pământului, ducând lumina științei pretutindeni.

Fără să exagerăm, putem spune că născocirea hârtiei poate fi socotită printre marile minuni ale creierului omenesc, veșnic frământat spre a găsi căile mai înlesnitoare pentru înaintarea cu pași repezi spre culmile progresului.

Acestea zise, vom aminti în treacăt câteva din fazele mai însemnate prin care trece fabricarea acestui element, care deși nu aparține chiar industriei cărților, credem că merită o cât de modestă atenție, dată fiind valoarea excepțională pe care am văzut că o reprezintă în progresul umanității.

După ce multă vreme omenirea și-a așternut ideile pe pergament, s'a ajuns la descoperirea hârtiei, care avea să revoluționeze lumea, dând posibilitatea scrisului pe o scară mai întinsă.

Chinezilor datorim această descoperire, care de prin sec. III a. Hr. au fabricat papirusul, din care prin îmbunătățire treptată, dealungul veacurilor și la diferite

popoare, a ieșit minunea realizată în zilele noastre, în fabricarea hârtiei celei mai pretențioase posibile.

* * *

Hârtia se obține prin împăslirea fibrelor. Aceste fibre pot să fie din bumbac, în, cânepă, paie, bambus esparto,

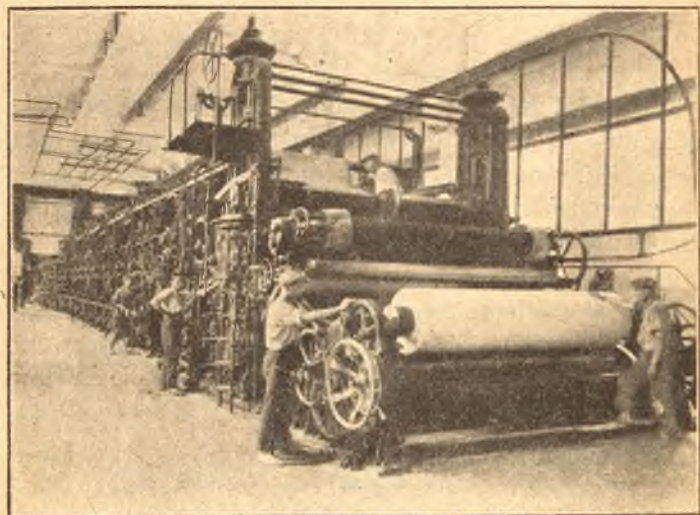

Fig. 1. Mașina mare de fabricat hârtie.

fibre de diferite alte plante, sau fibre de lemn de molift, brad, plop și altele.

Hârțiile cele mai fine întrebuintate la noi ca: hârtie pentru bilete de bancă, hârtie pentru acțiuni, rentă, cărți funduare, polițe, etc., se fabrică din fibre de bumbac, cânepă și în.

Cea mai mare parte din hârții se fabrică din fibrele obținute din lemn de molift.

Pentru a se putea scoate fibra din lemnul de molift sunt două posibilități de procedare.

1. Se scoate fibra din lemn pe cale chimică; în acest caz se obține așa zisa celuloză chimică, care ulterior se poate înălbii.

2. Se scoate fibra din lemn pe cale mecanică; în acest caz se obține pasta mecanică de lemn. Pasta mecanică de lemn fiind cea mai ieftină materie primă a hârtiei, se întrebuințează la toate hârtiile inferioare, împreună cu un coeficient mai mare sau mai mic (20—80 $\%$) de celuloză chimică.

Hârtiile de gazetă, sunt hârtiile cari au cel mai mare coeficient de pastă mecanică de lemn, iar hârtia velină este fabricată exclusiv din celuloză chimică înălbită, adică fără pastă mecanică de lemn, din care cauză hârtiile veline se mai numesc și „hârtii fără pastă de lemn“.

După cum am arătat mai sus, hârtia se compune din fibre.

Afară de acest material se mai adaugă în hârtie și corpuri de umplutură a spațiilor între fibre, care poate să fie: caolină, asbestină, blanc fix și altele.

De asemenea se adaugă și cleiu vegetal, care se scoate din rășină (colophoniu) prin fierbere cu carbonat de sodiu, și se fixează în hârtie cu sulfat de aluminiu.

În hârtie se mai adaugă coloranți, pe măsura nuanței de culoare comandată.

Materialul de umplutură dă posibilitatea de netezire (satinare) fină.

Cleiu nu permite hârtiei să sugă umezeala; se va putea deci scrie pe hârtie incleită fără să se întindă cerneala.

Prepararea pastei de hârtie se face în aparatele nu-

mite „Holendre“ cari au principiul de funcționare apropiat de al unei mori, adică macină, toacă și amestecă fibrele și celelalte adaose mai sus numite într'o pastă care se subțiază cu apă.

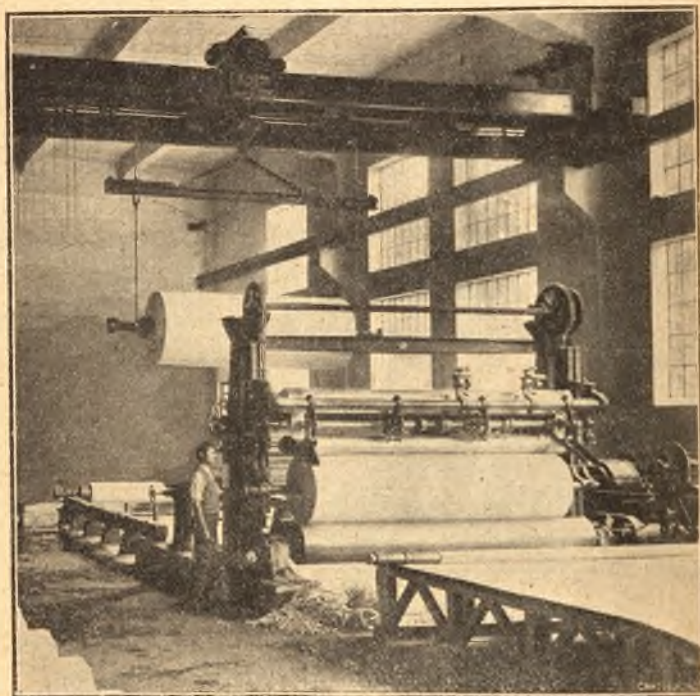

Fig. 2. Mașina de bobinat hârtie

Fabricarea proprie a hârtiei se face pe „mașina de fabricat hârtii“, care are ca principiu de bază o sită pe care curge pasta de hârtie, subțiată cu apă, prin care apa se scurge, iar pe deasupra rămâne hârtia (un strat de fibre încălcite), care se trece apoi prin Țalțuri

(numite prese) pentru a se netezi hârtia și a se scoate resturile de apă. După aceasta hârtia parcurge o serie de cilindre uscătoare, cari sunt încălzite prin abur.

Hârtia astfel fabricată se taie în coale, se alege și se ambalează în baloturi.

Mașina de fabricat hârtie într'o foaie fără sfârșit (incontiniu), este inventată de un francez în anul 1800. Până la acea dată hârtia se lucra coală cu coală printr'un procedeu manual, care necesita multă dibăcie, care era însă în principiu, identic cu procedeuul celor mai moderne fabrici de hârtie

Vechile ateliere de fabricat hârtie (numite mori de hârtie) au avut o fabricație de câteva zeci de kilograme pe zi, pe când una din cele mai mari mașini de fabricat hârtie ce avem actualmente în țară, produce singură până la 45.000 kgr. hârtie în 24 ore.

Și acum trecând peste procedeele întrebuintate la fabricarea hârtiei, ca fiind cu totul în afară de subiectul cărții noastre, ne vom opri asupra câtorva observații care în mod necesar se desprind din capitolul hârtie.

Spre părerea noastră de rău, trebuie să amintim că din punctul de vedere al cunoștinței asupra cerințelor unei hârtii propriu pentru tipărit, aproape *întotdeauna* lasă de dorit. Hârtia de tipar e de obicei considerată după înfățișarea exterioară și natural e comandată și fabricată, avându-se în vedere prețul. Numai rareori e luată în considerație capacitatea de tipărire. Nimic mai urât decât o carte, mai ales când e de valoare, tipărită pe o hârtie defectoasă.

Trebuie amintit că una din calitățile esențiale ce trebuie să îndeplinească hârtia; înainte de a fi dată la tipar e aceea de a fi plană și uniformă, altfel face falțuri, la tipar, destul de urâte.

Hârtia moale satinată îndeplinește în general cel mai bine cerințele pe care le cere tipografia, respectiv capacitatea de tipărire.

Cele mai perfecționate sunt hârtiile artistice de tipar care corespund tuturor pretențiilor capacității de tipărire.

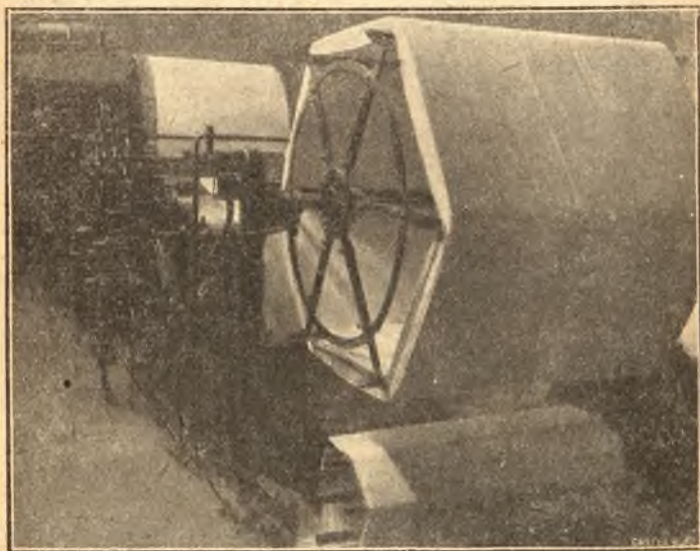

Fig. 3. Mașină de fabricat hârtia de mătase.

Hârtiile cu suprafața mată se pot tipări chiar cu clișee la Offset.

Hârtia lucrată prea moale lasă în timpul tipăririi scame și praf și umplu deci mașina în interior de praf și mai ales forma și vălătucii cu cerneală.

Acestea sunt în scurt ceea ce am găsit necesar să amintesc despre hârtie.

Și noi avem câteva fabrici de hârtie națională, care ne îndestulează trebuințele.

Prima fabrică de hârtie a fost întemeiată în 1546 la Brașov. A doua la Bacău în 1583.

SPRE ȘTIINȚĂ:

De multe ori când comandăm hârtie la fabrică, pe lângă dimensiunea hârtiei și greutatea la mia de coale, este necesar să știm și gramajul pe metrul pătrat.

Cum putem afla greutatea hârtiei când dăm comanda pe metrul pătrat.

Exemplu :

O hârtie în format 49×76 cm. care are 80 grame pe metrul pătrat și vrem să știm ce greutate are la 1000 de coale, înmulțim 49×76 și ne dă dimensiunea de 3724 cm. înmulțim iarăși cu 80 care ne dă o greutate de 30 kgr.

Tabloul de pe pagina 58 ne indică câteva modele de formatul tipografic, kgr. pe mia de coale și gramul pe metrul pătrat.

DIVERSE FORMATE DE HÂRTIE ÎN GREUTATE NORMALĂ

FORMATUL ÎN CENTIMETRI	GREUTATEA NORMALĂ	
	În kgr. pe mia de coale	În grame pe m ²
42×68	12	42
	16	56
	20	70
	24	84
	28	98
	32	112
49×76	24	64
	28	75
	30	80
	32	86
	36	97
	40	107
54×84	20	57
	28	62
	30	66
	32	70
	40	88
	50	110
63×95	36	60
	38	64
	40	67
	50	84
	60	100
	70	117
65×96	35	56
	40	64
	45	72
	50	80
	60	96
	70	112
	80	128
	100	160
70×100	40	57
	45	64
	46	66
	50	71
	56	80
	70	100
	80	114
	84	120
	90	129
	98	140

CULEGĂTORUL

ELEVUL LA INCEPUT

Intrat în atelier, elevul va fi pus mai întâiu să învețe casa, precum și toate obiectele ce-l înconjoară ca : regalul, culegarul, galionul, etc.

După ce a învățat toate acestea, prima lui lucrare ce are de îndeplinit este darea corecturilor.

C A S A

Casa este compusă din mai multe despărțituri, unele mai mici iar altele mai mari, după importanța întrebuințării lor. Figura de mai jos ne înfățișează modul cum sunt așezate literele și ne învață să cunoaștem și să deosebim următoarele litere : d, p, b, q, n, u, care prin forma lor ar putea fi ușor confundate.

Astfel se poate învăța casa nu numai în atelier ci și în orele libere acasă.

MOBILIERUL TIPOGRAFIEI

Casa este o cutie dreptunghiulară, lungă de 0,96 m., lată de 0,70 m., adâncă de 0,06 m., cu 143 despărțituri. E lucrată din lemn de fag sau stejar și trebuie să fie căptușită cu mușama. Casa de cules nu trebuie să conțină niciodată praf care, e lucru știut, vatămă sănătatea ; acesta trebuie suflat cu foale sau cu mașini speciale pentru extragerea prafului.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
U	V	W	X	Y	Z	Ç	Ð	Ş	Ț	Ê	Ë	Ï	Ä	Ê	Î	Ï	Û	Æ	Œ
À	Ĕ	Ĭ	Ō	Ū	Ǽ	ĕ	ĭ	ó	ü	Ā	Ē	Ī	Ö	Ü	loc de fig	†	•	§	
à	è	ì	ò	ù	ǽ	é	i	ó	ü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
â	ê	ô	û	ē	ō	l	u	r	'	f	ă		x	z	„)	!	?	
ll	ll	ll	k	s								ă	w	y	i	i	;	:	
æ	œ	f	c			m	i	n	o				ş	i	-	∞			
f	h	l												p	,				
q	—	v				a	halbge- ferr	e	d				ß	u	spells 4 puncte				quadrat
ç	q	ghfert	b																

Fig. 1. Model de casă.

Casa trebuie să aibă și două mânere, unul în dreapta și altul în stânga, spre a se trage mai ușor afară, când e pusă la reșal. La mijlocul casei, pe latura mai ridicată, între cele două mânere, se va lipi o bandă de hârtie pe care se va tipări: corpul și caracterul respectiv; banda de hârtie va fi închisă cu o ramă de plumb, înăuntrul căreia se introduce un geam curat, apoi se fixează rama cu două șuruburi. De notat de la început este că literile dintr'o casă nu trebuie culese niciodată până la sfârșit; este mult mai ușor a culege dintr'o casă plină sau aproape plină, decât dintr'una goală. De la început mai trebuie știut că după ce ai cules într'o casă, e nevoie să o controlezi dacă e curată și numai așa e pusă la locul ei numit reșal; de obicei într'un reșal încap 10 case; prima casă ce o punem sus este

Fig. 2. Casă de titluri.

corpul cel mai mic ce-l avem de la caracterul respectiv și așa mergem în continuare începând cu prima, care e corp 4, 5 sau 6, și așa mai departe.

Afară de casa de mai sus mai avem și alte case: casele de titluri. (Vezi figura casa de titluri).

Casele de titluri sunt niște cutii mai mici și au numai 42 despărțituri, literele fiind înșirate la rând; aci sunt numai litere majuscule (litere mari). De obicei în aceste case se pun litere ce se întrebuințează mai mult la modele sau titluri și unde avem de lucrat mai mult verzale (majuscule). Literele de titluri cari pe lângă litere majuscule au și litere minuscule (litere mici) se pun tot

in case de text obicinuite, insă ceva mai mici. Atât casele de text cât și casele de titluri vin așezate la un loc numit regal.

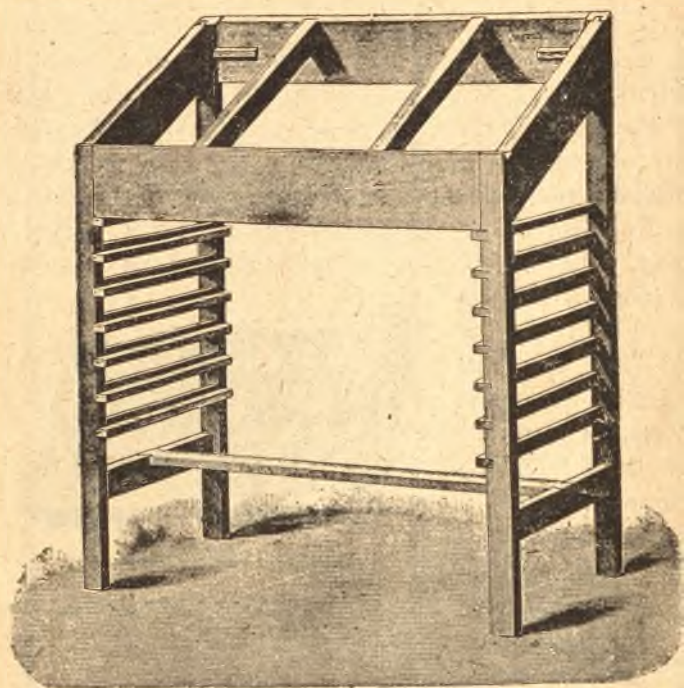

Fig. 3. Regalul.

REGALUL

Regalul este făcut in formă de pupitru ; pe acesta se așează casa de care avem nevoie. De obicei mărimea regalului este in lungimea 1,10 m., inalt de 1,27 m., la spate, iar in față ca de 1 m., iar partea înclinată de 0,80 m. Sunt mai multe feluri de regaluri, din care dăm

mai jos modele, unele din ele, cele cu casele de text mai mici, având anexate alături casele de titluri (vezi modelul).

Fig. 4. Regal cu case de titluri.

CULEGARUL

Culegarul sau culegăul zis și vingălac servește la culegerea literelor, fiind obiectul cel mai însemnat al culegătorului, fără de care n'ar putea lucra.

Fig. 5. Culegarul.

Este făcut din fier, oțel sau alamă, de diferite feluri și mărimi (vezi modelul).

GALIONUL DE LEMN

Galionul de lemn ne servește pentru păstrarea zațului cules. De pe galion zațul se transportă la presa de dat corectură; pe el ținem materia până paginăm lucrarea.

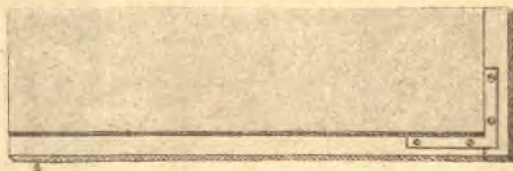

Fig. 6. Galionul de lemn.

Când punem materia-zațul pe galion numerotăm galionul cu o cretă 1, 2, 3, etc., spre a ști ordinea în care s'a cules materia.

Galionul e făcut din lemn tare de stejar, incheiat la o parte cu șine de fier. Dăm model de galion de lemn.

GALIONUL DE PAGINĂ

Galionul de pagină ne folosește atunci când începem să paginăm materia; galioanele de pagină sunt confec-

Fig. 7. Galionul de pagină.

ționate din lemn, fier și zinc. Avem mai multe feluri de galioane cu diferite formate ca: octave, quart și folio (vezi figura galion de pagină).

PORT MANUSCRISUL (Tenaciu)

Infîgem port-manuscrisul sau (susținătorul manuscrisului cum i se mai zice) cam la mijlocul casei mai sus.

SULA, CLEȘTUȚA

Ne servim de aceste două feluri de obiecte tipografice la scoaterea corecturilor. Trebuie să fim foarte atenți când scoatem literile la corectură, de multe ori din neglijență se pot înțepa literile, producând pagube. Sula e alcătuită din două părți: mânerul și vârful de oțel. Sulele mai simple sunt confecționate din lemn mai ieftin, altele sunt prevăzute cu câte un șurup și un lemn mai bun.

Fig. 8. Port manuscrisul (Tenaciu).

Fig. 9. Sula pentru corectat.

Cleștuța are proprietatea de a apuca cu vârfurile

Fig. 10. Cleștuța.

sale literile, servind de minune culegătorului la scoaterea literelor căzute câte odată sub zaț.

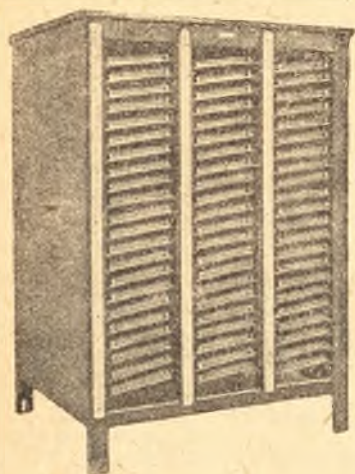
REGALUL PENTRU GALIOANE

Fig. 11. Regalul pentru galioane.

După darea corecturii pe galion se spală zațul cu leșie, și ținându-se seama de cele de mai sus, vine acum așezarea galioanelor într'un regal construit special și unde se țin tot timpul ca să nu se strice. Aceste regale pentru galioane trebuc să aibă o construcție solidă și durabilă; de obicei se fac din lemn de stejar, astfel ca să nu se balanseze la introducere.

FUNDAMENTUL

Pentru păstrarea zațului cules, în special a diferitelor forme mari cari nu pot încape pe galioane, avem funda-

Fig. 12. Fundamentu'.

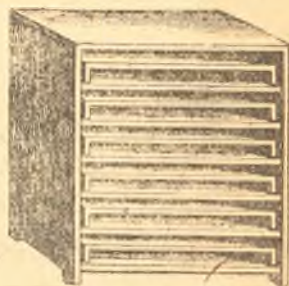

Fig. 13. Regal p. fundamente.

mente construite de obicei tot din lemn de stejar. Aceste fundamente când nu mai avem nevoie de ele sunt așezate în niște regale speciale (vezi model).

LIINIILE AJUTĂTOARE LA CULES (Zețlinie)

Liniile de cules sunt de diferite mărimi. De obicei ele sunt tăiate după trebuință, avându-se în vedere formatul zățului.

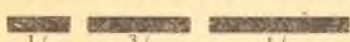

Fig. 14. Zețlinie.

La cele două capete superioare, liniile au câte o ureche pentru a înlesni apucarea lor (vezi figura).

CUADRAȚI

Cuadratul este materialul de care ne servim cel mai mult în tipografie. Ne servește atât la completarea rândurilor la cules cât și la titluri și tabele. Sunt trei feluri de mărimi de quadrăți.

 $\frac{1}{2} = 24$ puncte, $\frac{3}{4} = 36$ puncte și pe 1 quadrat = 48 puncte. Cuadrății sunt însă

de diferite grosimi, începând dela corp 6 și așa mergând până la corp 20.

DURSUȘI

Este iarăși materialul necesar în tipografie, atât la rădirea rândurilor zățului cât și la diverse titluri și tabele. Sunt de diferite grosimi, începând de la 1 până la 4 puncte. Iar ca lățime începe dela $\frac{1}{2}$ quadrat (24 puncte) și merge până la 6 quadrăți.

REGLEȚII

Regleții sunt de diferite mărimi și formate, începând cu 1 quadrat și mergând de obicei până la 6 quadrăți iar ca grosime dela corp 6 până la corp 48.

LINIILE DE ALAMĂ

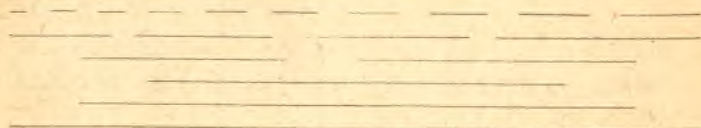
Liniile de alamă sunt de diferite mărimi, începând de la corp 6 și mergând până la 12 cuadrați.

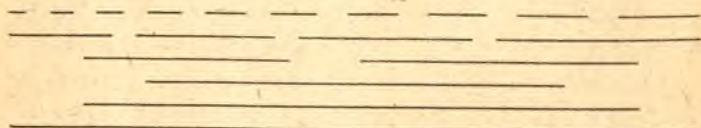
Fig. 15. Casă de linii.

iar ca grosime de la 1 până la 36 puncte. Avem linii subțiri, seminegre, negre, 2 trăsuri, punctate, a înfasuri, compacte, linii de polițe și linii de chenare.

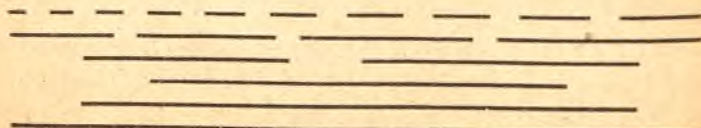
Linii subțiri

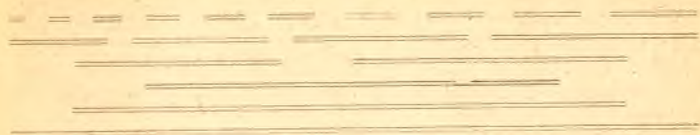
Linii seminegre

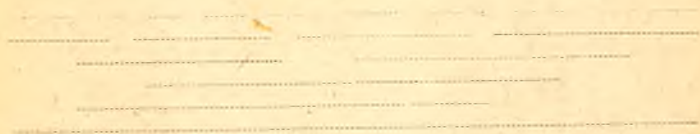
Linii negre

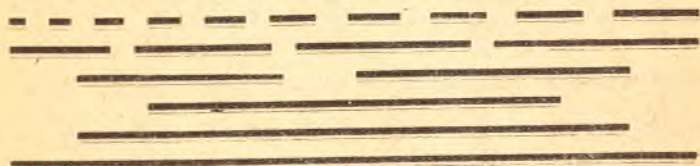
Linii 2 trăsuri

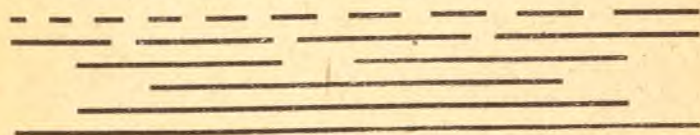
Linii punctate

Linii ainfasuri

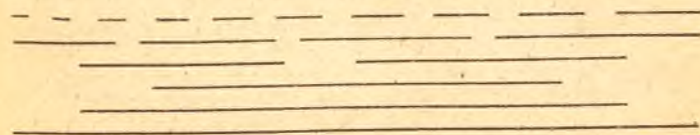
Linii compacte

Linii de polițe

Linii de chenare

FRACTIILE

Avem fracții de sus și de jos începând de la 1—0 și de la corp 6 până la corp 12 (vezi model):

Corp 6 fracții de sus: Corp 6 fracții de jos:
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Fracții corp 6 combinate:

$\frac{1}{4}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{1}{1}$ $\frac{0}{10}$ $\frac{0}{100}$

Corp 8 fracții de sus: Corp 8 fracții de jos:
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Fracții corp 8 combinate:

$\frac{1}{4}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{1}{1}$ $\frac{0}{10}$ $\frac{0}{100}$

Corp 10 fracții de sus: Corp 10 fracții de jos:
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Fracții corp 10 combinate

$\frac{1}{4}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{1}{1}$ $\frac{0}{10}$ $\frac{0}{100}$

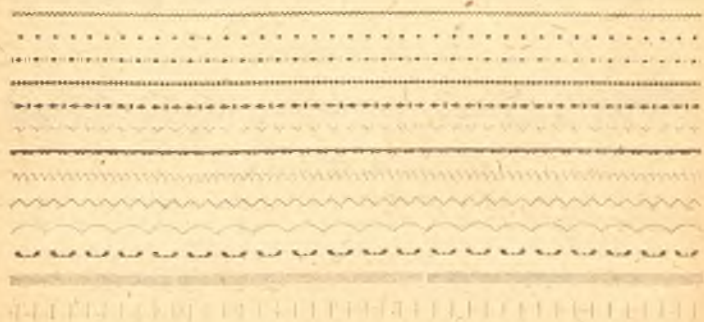
Corp 12 fracții de sus: Corp 12 fracții de jos:
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

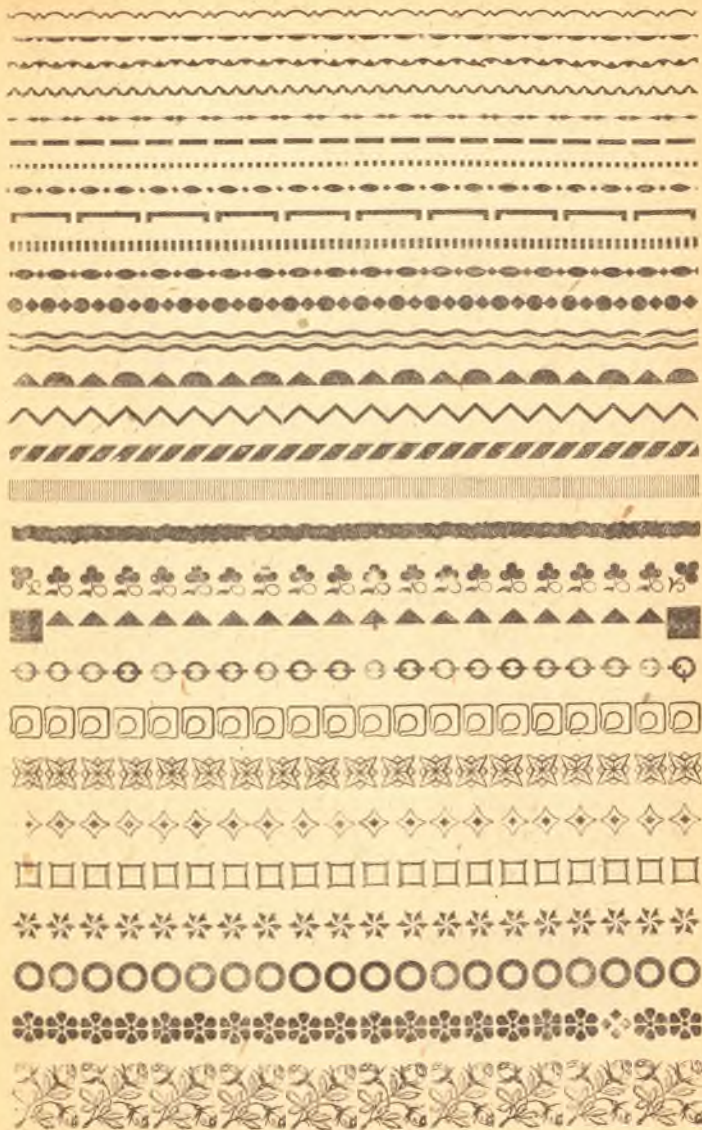
Fracții corp 12 combinate

$\frac{1}{4}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{1}{1}$ $\frac{0}{10}$ $\frac{0}{100}$

C H E N A R E

Chenarele sunt de diferite mărimi și grosimi, din care dăm mai multe feluri:

DAREA CORECTURILOR

Spre a obține o primă tragere (corectură) pentru citire, după un zaț cules, se procedează în două feluri: cu peria și cu presa.

Corectura cu peria se face în modul următor: mai

Fig. 16. Perie de corectură.

intâiu se taie hârtia pe dimensiunea dorită (șpalte, pagini, etc.), se udă pe una din fețe cu un burete curat, muțat în

apă și apoi se întinde pe un loc curat ca să se svânteze. După aceea, zațul se bate ușor cu călțuța (bătătoare) de lemn, deoarece unele litere la culegere, rămân puțin mai ridicate față de restul zațului și se dă bine cu cerneală tipografică cu ajutorul unui tăvălug (val de corectură). Acesta e un aparat de formă

Fig. 17. Călțuța.

cilindrică, prevăzut cu o pastă gelatinoasă numită cleiu tipografic. Peste zațul astfel pregătit punem hârtia care între timp s'a svântat și balem încetișor și cu grijă toată

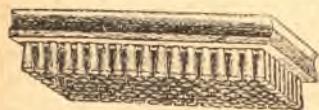

Fig. 18. Perie de leșie.

suprafața zațului cu peria de corectură, până când constatăm că s'au imprimat toate literile, iar după aceea ridicăm ușor hârtia după zaț și o lăsăm puțin la uscat.

Zațul, pentru ca cerneala ce a mai rămas pe el să nu se usuze, se spală imediat cu o perie specială, muțată în leșie. Dacă zațul conține clișee zincografice, vor

trebui ferite, ștergându-se cu o cârpă muiată în terpențină sau benzină.

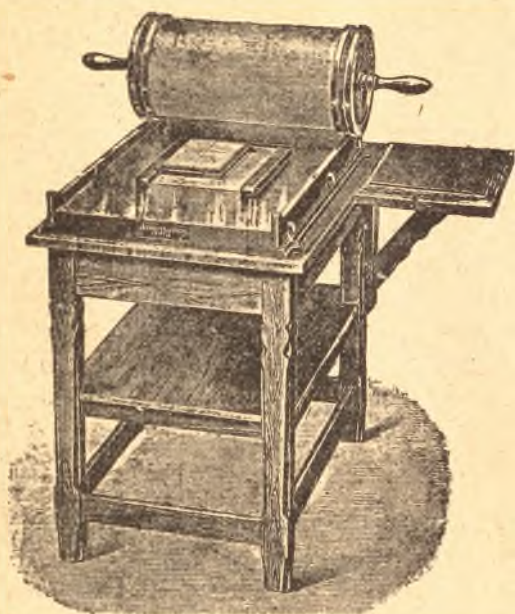

Fig. 19. Presa de corectură.

Corectura în presă se dă în același mod ca și cu peria, cu deosebire că aici putem obține trageri mai curate și nu este absolut nevoie să udăm hârtia.

Presele de corectură sunt de diferite construcțiuni, toate însă au același principiu esențial: presa.

Tragerile pentru corectură se fac de obicei pe hârtie de tipar sau de scris.

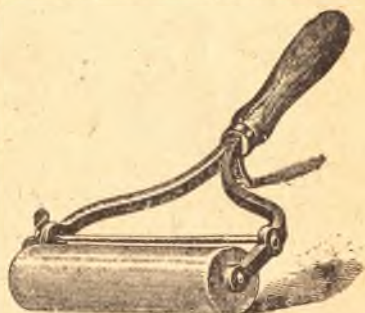

Fig. 20. Valul de corectură.

F I Ş U L

Prima lucrare a elevului, după învăţarea casei şi darea corecturei, este alegerea fişului; sub îngrijirea unui lucrător învaţă cum să împartă fişul.

În tot timpul cât elevul este la fiş este instruit cu tot rostul din atelier. Lucrătorul însărcinat cu fişul, strânge odată pe săptămână fişul din atelier, care se pune în nişte cutiuţe mici; în atelierelor mari aceste cutiuţe sunt una la 4 regale.

Această strângere de fiş se obicinueşte Sâmbăta.

Fişul odată strâns din atelier mai întâiu se spală în ciur cu apă curată şi după aceea se procedează la alegerea lui. Se scot întâiu regleţii, cuadraţii liniile, dursuşii, corpurile mari şi pe urmă se aleg cele mici. Se formează pe caractere tot şi pe urmă se procedează la împărţirea lui.

I M P Ă R Ţ I T U L

În atelierelor mari nu toţi lucrătorii împart, sunt a-

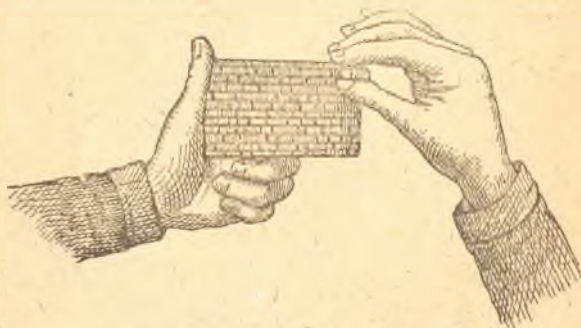

Fig. 21. Împărţitul.

nume lucrători cari se ocupă numai de împărţit; ei se aleg din lucrătorii cari cunosc foarte bine caracterele

din atelierul respectiv și cari de altfel cunosc și tot rostul. Împărțitul este secția cea mai delicată dintr'un atelier; de la un împărțit curat și cu rost, lucrătorii cari culeg pot fi productivi. Tot aici se ține și depozitul de litere, ce nu in-

cap in case, precum și al clișeeilor. Împărțitul este încredințat unui lucrător vechi și bun. El este ajutat însă de alți câțiva lucrători pricepuți cari au fiecare la rândul lor câte un elev pe care îl instruesc.

Fig. 22. Casa de material.

Elevul instruit bine cu rostul atelierului, pășește la prima sa avansare care e la împărțit, aici i se arată lui amănunțit cum se imparte o formă, atât de lucrătorul care-l instruește cât și de șeful său.

CUM SE INSTRUEȘTE ELEVUL

Se pune o formă pe fundament, se udă zațul bine cu un burete mușat în apă curată, se desface pe urmă sfoara care nu se aruncă, ci se strânge și se pune la o parte. Pe urmă desfacem zațul, luăm regleții, liniile, cuadrații și liniile respective, le punem pe fundament fiecare la locul lor, până ce am desfăcut toată forma și numai atunci le împărțim pe toate ca să nu nu pierdem vremea cu fiecare. Elevul e trimis de îndrumătorul său să-și impartă zațul, dar este controlat ca materialul (litere, linii, regleți) să fie puse la locul

lor, ca să nu împartă greșit fiind foarte dăunător atelierului.

În această secție a împărțitului elevul pe lângă că învață cum să împartă zațul dar se inițiază pentru avansarea lui când urmează să fie pus la culegere.

Pentru inițierea lui dăm model de corpuri și caractere, cu cunoașterea corpurilor și caracterelor.

Corp 4.

● Orașul Iași a fost capitala Moldovei pe vremea când această țară își avea Domnii ei.

Corp 5.

● Orașul Iași a fost capitala Moldovei pe vremea când această țară își avea Domnii ei. Capitala veche a Moldovei a fost Suceava, până în anul 1565; atunci Vodă Al. Lăpușneanu și-a mutat reședința la Iași, ca să fie mai în mijlocul țării.

De la unirea Moldovei cu Muntenia, Iașii este numai capitala județului Iași. Iașii este un oraș cu mult mai vechi decât Bucureștii.

Corp 6.

● Orașul Iași a fost capitala Moldovei pe vremea când această țară își avea Domnii ei. Capitala veche a Moldovei a fost Suceava, până la anul 1565; atunci Vodă Al. Lăpușneanu și-a mutat reședința la Iași, ca să fie mai în mijlocul țării.

De la unirea Moldovei cu Muntenia, Iașii este numai capitala județului Iași. Iașii este un oraș cu mult mai vechi decât Bucureștii. Chiar pe vremea Dacilor, înainte de noi cu 2000 de ani, se pomenește de orașul Iași.

Orașul este așezat pe țărmurile pârâului Bahluii, și este împresurat cu dealuri îmbrăcate cu podgorii și cu păduri. Împrejurul Iașilor sunt câteva mănăstiri vechi, dintre care mai de frunte sunt Socola și Galata.

Corp 7.

● Orașul Iași a fost capitala Moldovei pe vremea când această țară își avea Domnii ei. Capitala veche a Moldovei a fost Suceava, până la anul 1565; atunci Vodă Al. Lăpușneanu și-a mutat reședința la Iași, ca să fie mai în mijlocul țării.

De la unirea Moldovei cu Muntenia, Iașii este numai capitala județului Iași.

Iașii este un oraș cu mult mai vechi decât Bucureștii. Chiar pe vremea Dacilor, înainte de noi cu 2000 de ani, se pomenește de orașul Iași.

Orașul este așezat pe țărmurile pârâului Bahluii, și este împresurat cu dealuri îmbrăcate cu podgorii și cu păduri. Împrejurul Iașilor sunt câteva mănăstiri vechi, dintre care mai de frunte sunt Socola și Galata.

Corp 8

Orașul Iași a fost capitala Moldovei pe vremea când această țară își avea Domnii ei. Capitala veche a Moldovei a fost Suceava până la anul 1565; atunci Vodă Al. Lăpușneanu și-a mutat reședința la Iași, ca să fie mai în mijlocul țării.

Dela unirea Moldovei cu Muntenia, Iași este numai capitala județului Iași.

Iași este un oraș cu mult mai vechi decât Bucureștii. Chiar pe vremea Dacilor, înainte de noi cu 2000 de ani, se pomeneste de orașul Iași.

Orașul este așezat pe țărmurile pârâului Bahluiu, și este împresurat cu dealuri îmbrăcate cu podgorii și cu păduri. Imprejurul Iașilor sunt câteva mănăstiri vechi, dintre care mai de frunte sunt Socola și Galata.

Corp 9.

Orașul Iași a fost capitala Moldovei pe vremea când această țară își avea Domnii ei. Capitala veche a Moldovei a fost Suceava, până la anul 1565; atunci Vodă Al. Lăpușneanu și-a mutat reședința la Iași, ca să fie mai în mijlocul țării.

Dela unirea Moldovei cu Muntenia, Iași este numai capitala județului Iași.

Iași este un oraș cu mult mai vechi decât Bucureștii. Chiar pe vremea Dacilor, înainte de noi cu 2000 de ani, se pomeneste de orașul Iași.

Orașul este așezat pe țărmurile pârâului Bahluiu, și este împresurat cu dealuri îmbrăcate cu podgorii și cu păduri. Imprejurul Iașilor sunt câteva mănăstiri vechi dintre care mai de frunte sunt Socola și Galata.

Corp 10.

Orașul Iași a fost capitala Moldovei pe vremea când această țară își avea Domnii ei. Capitala veche a Moldovei a fost Suceava, până la anul 1565; atunci Vodă Al. Lăpușneanu și-a mutat reședința la Iași ca să fie mai în mijlocul țării.

Dela unirea Moldovei cu Muntenia, Iași este numai capitala județului Iași.

Iași este un oraș cu mult mai vechi decât Bucureștii. Chiar pe vremea Dacilor, înainte de noi cu 2000 de ani, se pomeneste de orașul Iași.

Corp 12.

Oraşul Iaşi a fost capitala Moldovei pe vremea când această ţară îşi avea Domnii ei. Capitala veche a Moldovei a fost Suceava, până la anul 1565; atunci Vodă Al. Lăpuşneanu şi-a mutat reşedinţa la Iaşi, ca să fie mai în mijlocul ţării.

Dela unirea Moldovei cu Muntenia, Iaşii este numai capitala judeţului Iaşi.

Iaşii este un oraş cu mult mai vechi decât Bucureştii. Chiar pe vremea Dacilor, înainte de noi cu 2000 de ani, se pomeneşte de oraşul Iaşi.

Oraşul este aşezat pe ţărmurile pârâului Bahlui, şi este împresurat cu dealuri îmbrăcate cu podgorii şi cu păduri. Imprejurul Iaşilor sunt câteva mănăstiri vechi, dintre care mai de frunte sunt Socola şi Galata.

Corp 14.

Oraşul Iaşi a fost capitala Moldovei pe vremea când această ţară îşi avea Domnii ei. Capitala veche a Moldovei a fost Suceava, până la anul 1565; atunci Vodă Al. Lăpuşneanu şi-a mutat reşedinţa la Iaşi, ca să fie mai în mijlocul ţării.

Dela unirea Moldovei cu Muntenia, Iaşii este numai capitala judeţului Iaşi.

Corp 16.

Orașul Iași a fost capitala Moldovei pe vremea când această țară își avea Domniile ei. Capitala veche a Moldovei a fost Suceava, până la anul 1565; atunci Vodă Al. Lăpușneanu și-a mutat reședința la Iași, ca să fie mai în mijlocul țării.

Corp 20.

Orașul Iași a fost capitala Moldovei pe vremea când această țară își avea Domniile ei. Capitala veche a Moldovei a fost Suceava.

Corp 24.

Orașul Iași a fost capitala Moldovei pe vremea când această țară își avea Domniile ei.

Corp 28.

Oraşul Iaşi a fost capitala Moldovei pe vremea când această ţară îşi avea Domniile ei.

Corp 36.

Oraşul Iaşi a fost capitala Moldovei.

Corp 48.

Oraşul Iaşi a fost capitala

DENUMIREA CORPURILOR

Fiecare corp mai are și câte o denumire după cum urmează :

Corp	4	i se mai zice	Diamant	=	4	puncte	■
"	5	" " "	Perl	=	5	"	■
"	6	" " "	Nonpareille	=	6	"	■
"	7	" " "	Colonel	=	7	"	■
"	8	" " "	Petit	=	8	"	■
"	9	" " "	Borgis	=	9	"	■
"	10	" " "	Garmond	=	10	"	■
"	12	" " "	Cicero	=	12	"	■
"	14	" " "	Mittel	=	14	"	■
"	16	" " "	Terția	=	16	"	■
"	20	" " "	Text	=	20	"	■
"	24	" " "	Dublucicero	=	24	"	■
"	28	" " "	Dublumittel	=	28	"	■
"	36	" " "	Canon mic	=	36	"	■
"	48	" " "	Canon mare	=	48	"	■

C A R A C T E R U L	D E N U M I R E A C A R A C T E R U L U I
Călăuza tipografului	Med. antiqua drepte
<i>Călăuza tipografului</i>	" " cursive
Călăuza tipografului	Floare mare drepte
<i>Călăuza tipografului</i>	" " cursive
Călăuza tipografului	Lessing drepte
<i>Călăuza tipografului</i>	" cursive
Călăuza tipografului	" aldine
Călăuza tipografului	Moderne drepte
<i>Călăuza tipografului</i>	" cursive
Călăuza tipografului	" aldine
CĂLĂUZA TIPOGRAFULUI	Capitaluțe elzevir
Călăuza tipografului	Corina
<i>Călăuza tipografului</i>	Aviso cursive negre
Călăuza tipografului	Feder grotesc
Călăuza tipografului	Venus grotesc
Călăuza tipografului	Medeval grotesc
<i>Călăuza tipografului</i>	Admirale albe
<i>Călăuza tipografului</i>	" negre
<i>Călăuza tipografului</i>	Circulare albe
Călăuza tipografului	Grotesc viener
Călăuza tipografului	" super
Călăuza tipografului	" cristal subțire
Călăuza tipografului	" " negru
CĂLĂUZA TIPOGRAFULUI	Englezești
Călăuza tipografului	Metropolis
Călăuza tipografului	Mașina de scris

CARACTERUL	DENUMIREA CARACTERULUI
Călăuza tipografică	Circulare negre
Călăuza tipografică	Cursive -prezident
Călăuza tipografică	Block
Călăuza tipografică	„ șmale
Călăuza tipografică	Negre înguste
Călăuza tipografică	Colonial late
Călăuza tipografică	Hercules
CĂLĂUZA TIPOGRAFICĂ	Desdemona
CĂLĂUZA TIPOGRAFICĂ	Florata
CĂLĂUZA TIPOGRAFICĂ	Capitale medeval
Călăuza tipografică	Șmale herold
Călăuza tipografică	„ comerciale
Călăuza tipografică	Secesion albe
Călăuza tipografică	Antiqua subțire
Călăuza tipografică	Erbar medeval
Călăuza tipografică	„ cursive
Călăuza tipografică	„ aldine
Călăuza tipografică	Late albe
Călăuza tipografică	„ negre
Călăuza tipografică	Palatine
Călăuza tipografică	Ronde
Călăuza tipografică	Batarde
CĂLĂUZA TIPOGRAFICĂ	Capitaluțe antiqua
Călăuza tipografică	Eghiptene negre
Călăuza tipografică	Grafica
Călăuza tipografică	Carola

CULEGEREA

Înainte de a începe culesul, trebuie să știm pe ce format culegem. De aceea trebuie să cunoaștem formatul hârtiei, și după ce știm, facem formatul culesului la culegar; acesta se face cu cuadrați; e de dorit ca cuadrații să fie controlați să nu fie loviți, căci acestea nu ne dă un format exact. Cuadrații mai ne servesc și la completarea rândurilor. Odată făcut formatul la culegar, ne luăm o linie numită setzlinie care conduce rândul și pe care o punem în culegar în proporție exactă cu formatul.

Ținând în mâna stângă culegarul și fixându-ne manuscrisul pe port-manuscris (tenaclu), luăm cele trei degete de la mâna dreaptă, cel mare arătător, al doilea și mijlociul și începem strângerea literelor de care avem nevoie. Fiecare literă are la mijloc o signatură, de aceea când luăm litera din casă, o luăm cu signatura în afară și așa o așezăm în culegar.

Tot la începerea culesului trebuie să știm dacă manuscrisul ce culegem, rândurile vin rărinite adică cu dursuși și la câte puncte, după împrejurări sau vin nerărinite adică compres. Mai trebuie întrebat dacă la începuturile de stări punem ghifertul sau nu, după cum e lucrarea și formatul, până la 6 cuadrați vine 1 ghifert, de la 6 în sus 2 ghiferti, de la 9 cuadrați 3 ghiferti, și așa mai departe.

Cele mai întrebuițate caractere de culegere de broșuri sunt:

Literă dreaptă	Călăuza practică a tipografului
„ cursive	<i>Călăuza practică a tipografului</i>
„ aldine	Călăuza practică a tipografului
„ capitaluță	CĂLAUZA PRACTICĂ A TIPOGRAFULUI

Model de rânduri nerărite

De Paști creștinii obișnuiesc să ciocnească ouă roșii și să-și zică salutul pascal: „Hristos a înviat. Adevărat a înviat“. Obiceiul ouălor roșii ne amintește următoarele trei adevăruri creștine:

Primul adevăr creștin, ce ni-l arată ouăle roșii este învierea Domnului, și iată de ce. Înăuntru în coaja oului se află gălbenușul; din aceasta ajunge la viață un pui, care apoi iese din ou. Coaja oului ne înfățișează deci mormântul Domnului, gălbenușul trupul lui Hristos culcat în mormânt, care mai apoi a înviat și a părăsit mormântul.

Al doilea adevăr creștinesc, ce ni-l amintesc ouăle roșii este necesitatea harului dumnezeesc, adică necesitatea de a primi ajutor dela Dumnezeu pentru a ne putea mântui. Iată cum ne este arătat acest adevăr. Pentruca din ou să se desvolte puiul, este neapărat nevoie de căldură, fără de care este imposibilă acea dezvoltare. Astfel și omul, pentru a ajunge la viața vecinică, adică pentru a ne mântui, are absolută trebuință de harul dumnezeesc, și fără de el nu se poate mântui. Adevărul despre necesitatea harului dumnezeesc ni l-a spus Mântuitorul: „Fără de mine nu puteți face nimic“ (Ioan 15.5) și „nimeni nu poate veni la mine, dacă nu-l atrage Tatăl care m'a trimis“. (Ioan 6.44). Deaceia citim la profetul Ezechiel aceste cuvinte ale lui Dumnezeu: „Voi pune Duhul meu în voi și vă voi face să urmați poruncile mele și să păziți și să urmați legile mele“:

În fine ouăle roșii ne mai amintesc și un al treilea adevăr creștinesc, anume pe acela că prin creștinism lumea a fost scoasă din multe vicii și a fost făcută în ce privește morala mai bună și mai frumoasă. Pentru a înțelege acest lucru, vom face o comparație între trecutul și prezentul omenirii, înșirând unele stări sociale dinainte de Hristos și arătând cum ele au fost îmbunătățite de creștinism. Înainte de Hristos femeia și copiii erau sub stăpânirea totală a bărbatului, care îi putea chiar ucide. Isus Hristos însă, care a cinstit pe Maica sa și a binecuvântat pe copii, a schimbat această mentalitate.

Model de rânduri rărîte pe 2 puncte

De Paști creștinii obișnuiesc să ciocnească ouă roșii și să-și zică salutul pascal: „Hristos a înviat. Adevărat a înviat“. Obiceiul ouălor roșii ne amintește următoarele trei adevăruri creștine.

Primul adevăr creștin, ce ni-l arată ouăle roșii este învierea Domnului, și iată de ce. Înăuntru în coaja oului se află gălbenușul; din acesta ajunge la viață un pui, care apoi iese din ou. Coaja oului ne înfățișează deci mormântul Domnului, gălbenușul trupul lui Hristos culcat în mormânt, care mai apoi a înviat și a părăsit mormântul.

Al doilea adevăr creștinesc, ce ni-l amintesc ouăle roșii, este necesitatea harului dumnezeesc, adică necesitatea de a primi ajutor dela Dumnezeu pentru a ne putea mântui. Iată cum ne este arătat acest adevăr. Pentruca din ou să se desvolte puiul, este neapărat nevoie de căldură, fără de care este imposibilă acea dezvoltare. Astfel și omul, pentru a ajunge la viața veșnică, adică pentru a se mântui, are absolută trebuință de harul dumnezeesc, și fără de el nu se poate mântui. Adevărul despre necesitatea harului dumnezeesc ni l-a spus Mântuitorul: „Fără de mine nu puteți face nimic“ (Ioan 15.5) și „nimeni nu poate veni la mine, dacă nu-l atrage Tatăl care m'a trimis“. (Ioan 6.44). De aceea citim la profetul Ezechiel aceste cuvinte ale lui Dumnezeu: „Voi pune Duhul meu în voi și vă voi face să urmați poruncile mele și să păziți și să urmați legile mele“.

În fine ouăle roșii ne mai amintesc și un al treilea adevăr creștinesc, anume pe acela că prin creștinism lumea a fost scoasă din multe vicii și a fost făcută în ce privește morala mai bună și mai frumoasă. Pentru a înțelege acest lucru, vom face o comparație între trecut și prezent.

Model de rânduri rãrite pe 4 puncte

De Paști creștinii obișnuiesc să ciocnească ouă roșii și să-și zică salutul pascal: „Hristos a înviat. Adevărat a înviat“. Obiceiul ouălor roșii ne amintește următoarele trei adevăruri creștine:

Primul adevăr creștin, ce ni-l arată ouăle roșii este învierea Domnului, și iată de ce. Înăuntru în coaja oului se află gălbenușul; din acesta ajunge la viață un pui, care apoi iese din ou. Coaja ouăului ne înfățișează deci mormântul Domnului, gălbenușul trupul lui Hristos culcat în mormânt, care mai apoi a înviat și a părăsit mormântul.

Al doilea adevăr creștinesc, ce ni-l amintesc ouăle roșii, este necesitatea harului dumnezeesc, adică necesitatea de a primi ajutor dela Dumnezeu pentru a ne putea mântui.

CUM PROCEDĂM

Incepând deci culesul prima literă ce vine e ghifertul, dacă este început de stare, urmând așa ca literele ce ne vin la formarea cuvintelor de pe manuscris, între fiecare cuvint vine câte o albitură mică numită halbghifert și care desparte cuvintele unele de altele; trebuie observat ca spațierea cuvintelor să fie absolut egală; e de observat că afară de halbghifert în casă mai avem și spații diferite cari ne servește la complectarea rândurilor la culegar, deci toate cuvintele despărțite la fel; neprocedând așa dăm ocazie la un zaț rău, având într'o parte mai multă albitură iar într'alta mai puțină. Mergând deci cu culesul înainte și spațiind cuvintele egal peste

tot, procedăm așa rând după rând, până când s'a umplut culegarul.

Deci după ce am umplut culegarul cu litere îl punem pe casă jos, între litera a și b, luăm cele trei degete dela ambele mâini, strângem bine rândurile de litere din culegar și le scoatem binișor afară, punându-le pe galionul care-l avem mai dinainte aranjat. Mai trebuie observat ca rândurile să fie egal implinite, nu un rând mai tare și altul mai slab, căci altfel avem pe urmă neajunsuri, atât la deșertarea culegarului, cât mai ales la mașini cu ocazia tipăritului. Galionul pe care deșertăm

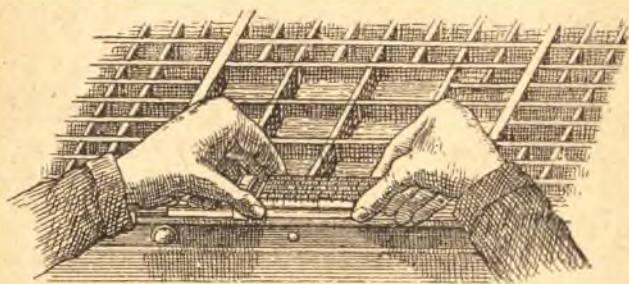

Fig. 35. Deșertarea culegarului.

materia trebuie să-l controlăm, să fie curat, și să nu fie crăpat. Pe acest galion se deșertă textul din culegar după cum am spus. Așa cum am procedat la primul culegar mergem înainte până când se umple de materie-text tot galionul, luăm pe urmă o sfoară și procedăm la legarea materiei care se face de sus pe partea dinafară, jur împrejurul galionului, de trei-patru ori și terminăm cu ea făcând zisul nod tipografic tot sus unde am început, adică pe partea dinafară. Pe urmă luăm bătătoarea (călfuța) și batem binișor litera ca să fie toată la aceeași înălțime, deoarece, precum am mai arătat mai sus, o repet,

la deșertarea culegarului pe galion se întâmplă de multe ori ca să fie o literă rămasă mai înaltă și astfel nu putem da o corectură bună, la corectură observându-se toate acestea, stricând și hârtia. Pe urmă luăm valul de corectură și după ce l-am controlat dacă are cerneală suficientă, frecăm bine materia până ce observăm că literile au prins cerneală. După cum am mai spus, valul de corectură prevăzut cu o pastă gelatinoasă numită cleiu tipografic îl frecăm bine pe o piatră unde vine cerneala tipografică. În urmă luăm o hârtie de mărimea formatului, hârtie care se udă cu apă (vezi darea corecturilor) și o punem pe galionul înegrit cu cerneală, luăm peria de corectură și batem bine materia până ce observăm că toate literile sunt presate pe hârtie, ridicăm binișor hârtia de pe galion și avem corectura gata.

Odată corectura gata, cu peria pe care o muiăm în leșie sau benzină ștergem binișor materia ca să fie litera curată; iar dacă avem pe galion clișee, acestea se șterg cu o cârpă curată muiată în benzină. Corectura se mai poate da și în presă, dacă tipografia are presă. (Vezi darea corecturilor paginile 72—73).

CORECTURA

Când galionul pe care l'am cules s'a citit de autor, ne apucăm să scoatem corectura. Corectura se scoate în modul următor: luăm o sulă, care e de lemn și are un bold ascuțit sau cleștiuță care se închide și se deschide ca un clește. Sula o luăm între cele 3 degete de la mâna dreaptă, cel mare, arătătorul și mijlociul, rezemând mânerul ei de podul palmei, iar cu vârful scoteam literile sau cuvintele ce trebuie scoase; nu

SEMNE CONVENȚIONALE PENTRU CORECTURI

<i>Litere de schimbat</i> Descoperirea tiparului poate fi pusă între [ascocirile cele mai	l a l n
<i>Cuvinte de schimbat</i> de seamă ale minții perfect . A imprășiia la cât mai mulți	H omenești
<i>Litere de suprimat</i> gândul bun, a răspândi cunoștințele folositoare în cercuri tot	l n l n
<i>Cuvinte de suprimat</i> mai perfect larg, este perfect a contribui la luțrea	HH n H n
<i>Litere și cuvinte de adăugat</i> farsului omenesc. Dacă loamenii au fost frământați de gândul	pro l de mult
<i>Litere de întors</i> de a găsi mijlocul pentru et scrisul să poată fi citit mai de	l e l a
<i>Litere și cuvinte de transpus</i> mulți până'n veacul al 15-lea pe restrânși în măsură la nein-	n n n
<i>Rânduri de transpus</i> <u>le manuscris iar copia mai niciodată nu era fără greș săvârșită</u>	S ₂
<i>Spații de apropiat</i> destulătoare. <u>Trebuia grea caznă pentru a copia căleva pagini</u>	S ₁
<i>De spaționat sau apropiat</i> sau fără adăsur <u>din</u> <u>partea</u> <u>diacilor</u> . E drept că de mult încă	Y I I
<i>Spațiu prea mare între rânduri</i> schieșnuia, pentru tablouri, să se sape de <u>senul</u> pe un fund	Y I I
<i>Spațiu prea mic între rânduri</i>	de lemn. Fața încrestată se ungea cu cerneală, într'un mod că	Y I I
<i>Fără alineat</i> se poate de primiliv, și astfel se putea reproduce mai multe copii	Y I I
<i>Aliniată lașită, spiș</i>	ale desenului. Lucrul era greu, deoarece pentru fiecare față	Y I I
<i>Alineat</i> <u>de</u> manuscris trebuia o plăcă de lemn.	X
<i>De culcs cu alte caractere</i> Numele lui Gutenberg a rămas numuritor ; vecinic va fi slăvit.	L
<i>De rări</i> <u>Arta</u> <u>tiparului</u> <u>incentul</u> cu <u>incentul</u> se răspândi peste toată fața	dește
	<u>pământului</u> aducând lumină, progres și, mai presus de orice,	
	. întărire și .	

trebuie niciodată să scoatem litera în floare căci se strică și producem pagubă, ci o scoatem în modul următor: repet: ținând în mâna dreaptă sula după cum am spus, cu mâna stângă cu degetul arătător ținem de rîndul acela unde avem nevoie a scoate litera, mai trebuie să observăm că atunci când scoatem o literă și se întâmplă să punem altă literă mai groasă sau subțire și atunci trebuie să spațiem cuvintele, deoarece poate fi rîndul mai slab sau mai tare și avem inconveniente la tipar.

Dacă autorul sau culegătorul a lăsat ceva afară la cules și se intercalează cuvinte, procedăm în modul următor: luăm materia aceea de la rîndul unde începe

intercalarea și până la stare, udăm bine materia cu apă cu un burele ca să nu se strice și culcăm materia invers, adică rîndul I vine în sus iar starea jos, culegem intercalarea cuvintelor de care avem nevoie pe culegar și prefacem zațul până la stare, deșertăm culegarul cu zaț la locul respectiv de unde l-am luat.

Acestea erau observațiunile de făcut relativ la scoaterea corecturei.

PAGINAȚIA

Prin paginație înțelegem materia culeasă, care se formează acum pagini; aceasta se face după ce am scos corecturile. După cum am arătat mai sus, când

Fig. 18. Scaunul de corectură.

incepem să paginăm trebuie să știm și pe ce format se paginează ; aceasta se face după formatul hârtiei și totdeodată și în legătură cu formatul în care a fost culeasă materia trebuie să avem în vedere și felul lucrării, unii dorind a avea o lucrare cu o albitură de jur împrejur mai mare iar alții pentru a încapa cât mai mult zaț pe pagină. Depinde și de înțelegerea ce o avem cu clientul. (Vezi tabloul de formate și de paginație paginile 95—96).

*Format de hârtie.—Culegerea zațului, — Paginațul —
Formatul.*

Repet, trebuie să avem în vedere la facerea formatului în pagini să nu depășim prea mult mărimea formatului, căci stricăm estetica cărții ; controlând formatul hârtiei ce-l avem înainte, trebuie să avem în vedere și albitura necesară la cotorul cărții, cât și jur împrejurul cărții după cum am arătat. (Vezi model de paginație).

COLONTITLURILE

Tot la facerea paginației trebuie făcute înainte colontitulurile. Colontitulurile ne arată nr. paginei și totdeodată titlurile principale dintr'o lucrare. Colontitulurile se fac în mai multe feluri, după lucrare și după stilul cărții.

Dau câteva modele de colontitlu.

2	A. D. XENOPOL		ISTORIA ROMÂNILOR	3
2	ION CREANGĂ		POVEȘTI	3
2	M. SADOVEANU		ȘOIMII	3
2	REVOLUȚIA ROMÂNILOR		ARDELENI 1848	3

Numele autorului, când facem colontitlu, în modul acesta vine pe stânga iar titlul lucrării pe dreapta.

Deci având colontitlurile făcute și știind pe ce format paginăm lucrarea, luăm șiful de pagini, îl spălăm bine cu benzină sau petrol și punem pe el regleții de care avem nevoie; regleții cu care ne servim la format trebuie controlați ca să nu fie loviți sau murdari, nefăcând aceasta riscăm a avea inconveniente atât la legarea paginelor cât și la scoaterea literei sau o inexactitate de format. Prin urmare regleții controlați ne indică exact formatul ce trebuie să paginăm.

Odată având și aceasta îndeplinit, procedăm la paginarea paginei 1 care e mai întotdeauna titlul lucrării¹⁾. Pagina 2-a este albă iar a 3-a pagină începem lucrarea propriu zis. Pagina 3-a începem zațul cam după un sfert de format a zațului ce paginăm, iar jos îi punem un reglete cât zațul numit unterșlag. Pagina 4-a se începe de sus, se pune colontitlu ce ne este făcut și care se face de obicei pe 2 cicero (1 cm.) vine zațul iar jos unterșlagul $\frac{1}{2}$ cm. și așa mergem înainte.

LEGAREA PAGINILOR

Luăm căpătâiul sfoarei în mâna stângă și îl ducem la sfârșitul paginei jos, iar cu mâna dreaptă înfășurăm sfoara de trei patru ori în jurul paginei strâns, îl ducem până la degetul mânei stângi, cu o linie introducem binișor sfoara în cele trei patru sfori și îl ducem până la finitul paginei, facem un ochiu și tăiem sfoara (vezi figura 24).

1) La multe lucrări se lasă și o foaie liberă la început, apoi vine titlul plus dedicația și prefața, după înțelegere.

Cu mâna dreaptă luăm pagina de pe galion, bine înțeles ridicăm galionul în sus cu mâna stângă, ca să nu ne cadă literile și să se strice materia și o punem pe o hârtie

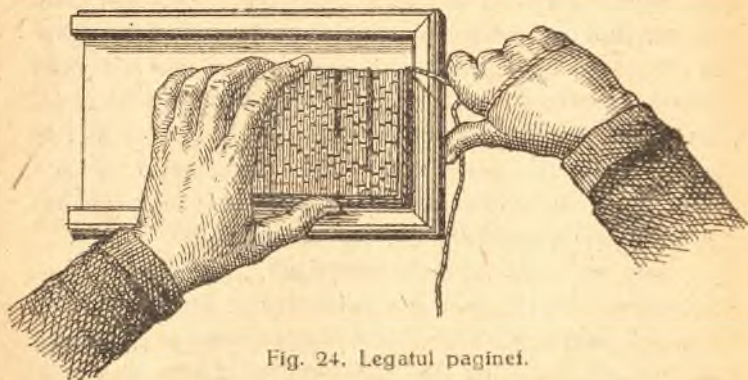

Fig. 24. Legatul paginei.

mai groasă în proporție cu formatul paginei, numită portpagină. Portpagina se ține în mâna stângă după modelul de față.

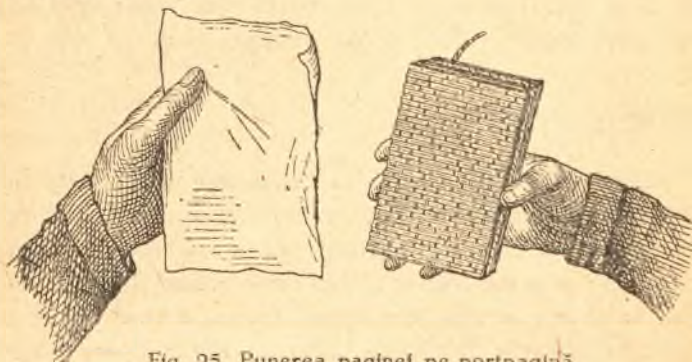

Fig. 25. Punerea paginei pe portpagină.

După ce am paginat mai multe pagini, dăm pe dânsese corectură și le trimitem autorului la citit, menționând pe prima pagină următoarele: tipografia, anul,

luna, ziua, și „binevoii a ne da bun de tipar“. Odată restituite corecturile dela autor și făcând imediat corecturile semnalate, și având mențiunea „bun de tipar“ cu iscălitura clientului, procedăm la așezarea paginilor pentru mașină, adică la tipar.

DESPRE FORMATE

După cum am scris mai sus, formatul la culegar se face după formatul cărții ce ni se cere, de aceea cred nimerit a da câteva indicațiuni de hârtie pentru a fi pe înțelesul tuturor.

Luăm deci o coală de hârtie dintr'aceea care corespunde cu formatul ce ni se cere să culegem o carte sau altceva și îndoim la formatul necesar. Dau următorul tablou de mărimile de hârtii, măsurate în centimetri.

Formatul hârtiei	1/1 coală	1/2 coală	1/4 coală	1/8 coală	1/16 coală
No. 1 (simplă)	34×42	21×34	17×21	10½×17	8½×10½
No. 1 (dublă)	42×68	34×42	21×34	17×21	10½×17
No. 2 (simplă)	38×49	24½×38	19×24½	12½×19	8½×12¼
No. 2 (dublă)	49×76	38×49	24½×38	19×24½	12¼×19
No. 2 (dublă bis)	76×98	49×76	38×49	24½×38	19×24½
No. 4 (dublă)	54×84	42×54	27×42	21×27	13½×21
No. 4 (dublă bis)	84×108	54×84	42×54	27×42	21×27
No. 10	58×80	40×58	29×40	20×29	14½×20
No. 12	65×96	48×65	32½×48	24×32½	16¼×24
" "	70×100	50×70	33¼×50	25×33¼	17×25

Dau câteva exemple de formate pentru cules la diferite mărimi de hârtie de la formatul cel mai mic ca broșuri, mergând cu el înainte; așa cum se obicinuește

a se face formatele la cules la formatul hârtiei No. 1 ft. 8° I sau 1/16 din coală și așa mai departe la formatele hârtiei No 2, 4 și 12 cele mai principale. De ex.

Format Nr. 1 ft. 8° I se culege pe 4 cuadrați, se pag. pe 7^{1/2}
 „ „ 2 „ 8° II „ „ „ 4^{1/2} „ „ „ 8^{1/2}
 „ „ 4 „ 8° IV „ „ „ 5^{1/2} „ „ „ 9^{1/2}
 „ „ 12 „ 8° VI „ „ „ 6 „ „ „ 10^{1/2}

Se înțelege colontitlu, text și unterșlag.

Și la formatele acestea mai sunt jocuri de făcut după cum e nevoie și după cum e și lucrarea ; la toate aceste formate de mai sus se poate merge fie cu $\frac{1}{4}$ sau chiar $\frac{1}{2}$ mai mic sau mai mare, după trebuință, formatul cel mai frumos este acel din tabelul de mai sus. Desigur acesta este numai o mică schiță de formate, numai spre o orientare ; în tipografie mai sunt și altfel de hârtii cu diferite formate, fiecare format la culegere se face în proporțiune cu hârtia și trebuie să avem în vedere la fixarea formatului culegerea estetică și aranjamentul culesului, rămânând jur împrejurul hârtiei distanțe nici prea mari dar nici prea mici.

SIGNATURA COALELOR

După ce am paginat 16 pagini, am completat 1 coală tipografică, fiecare coală are 16 pagini ; la formate mari coala e și de 8 și 4 pagini. Paginând pagina 17 la unterșlag jos vine cules cu literă mică corp 6 : numele autorului, lucrarea, iar în dreapta la marginea cealaltă se pune cifra 2-a, adică începe o coală nouă. Cifra vine culeasă tot cu corp 6. Dau un exemplu la ce pagini se pune signatura :

TABLOU DE SIGNATURI

Sig- natura	Folio	Quarto	Octavo	Duodez	Octodez
1	1- 4	1- 8	1- 16	1- 24	1- 36
2	5- 8	9- 16	17- 32	25- 48	37- 72
3	9- 12	17- 24	33- 48	49- 72	73- 108
4	13- 16	25- 32	49- 64	73- 96	109- 144
5	17- 20	33- 40	65- 80	97-120	145- 180
6	21- 24	41- 48	81- 96	121-144	181- 216
7	25- 28	49- 56	97-112	145-168	217- 252
8	29- 32	57- 64	113-128	169-192	253- 288
9	33- 36	65- 72	129-144	193-216	289- 324
10	37- 40	73- 80	145-160	217-240	325- 360
11	41- 44	81- 88	161-176	241-264	361- 396
12	45- 48	89- 96	177-192	265-288	397- 432
13	49- 52	97-104	193-208	289-312	433- 468
14	53- 56	105-112	209-224	313-336	469- 504
15	57- 60	113-120	225-240	337-360	505- 540
16	61- 64	121-128	241-256	361-384	541- 576
17	65- 68	129-136	257-272	385-408	577- 612
18	69- 72	137-144	273-288	409-432	612- 648
19	73- 76	145-152	289-304	433-456	649- 684
20	77- 80	153-160	305-320	457-480	685- 720
21	81- 84	161-168	321-336	481-504	721- 756
22	85- 88	169-176	337-352	505-528	757- 792
23	89- 92	177-184	353-368	529-552	793- 828
24	93- 96	185-192	369-384	553-576	829- 864
25	97-100	193-200	385-400	577-600	865- 900
26	101-104	201-208	401-416	601-624	901- 936
27	105-104	209-216	417-432	625-648	937- 972
28	109-112	217-224	433-448	649-672	973-1008
29	113-116	225-232	449-464	673-696	1009-1044
30	117-120	233-240	465-480	697-720	1045-1080

INCEPUTUL ȘI SFÂRȘITUL COALELOR DIN 16 în 16 și 32 în 32

Coala	Colonițiu	Coala	Colonițiu	Coala	Colonițiu	Coala	Colonițiu	Coala	Colonițiu	Coala	Colonițiu
1	1-16	26	401-416	51	801-816	76	1201-1216	1-2	1-32	51-52	801-832
2	17-32	27	417-432	52	817-832	77	1217-1232	3-4	33-64	53-64	833-864
3	33-48	28	433-448	53	833-848	78	1233-1248	5-6	65-96	55-66	865-896
4	49-64	29	449-464	54	849-864	79	1249-1264	7-8	97-128	57-68	897-928
5	65-80	30	465-480	55	865-880	80	1265-1280	9-10	129-160	59-60	929-960
6	81-96	31	481-496	56	881-896	81	1281-1296	11-12	161-192	61-62	961-992
7	97-112	32	497-512	57	897-912	82	1297-1312	13-14	193-224	63-64	993-1024
8	113-128	33	513-528	58	913-928	83	1313-1328	15-16	225-256	65-66	1025-1056
9	129-144	34	529-544	59	929-944	84	1329-1344	17-18	257-288	67-68	1057-1088
10	145-160	35	545-560	60	945-960	85	1345-1360	19-20	289-320	69-70	1089-1120
11	161-176	36	561-576	61	961-976	86	1361-1376	21-22	321-352	71-72	1121-1152
12	177-192	37	577-592	62	977-992	87	1377-1392	23-24	353-384	73-74	1153-1184
13	193-208	38	593-608	63	993-1008	88	1393-1408	25-26	385-416	75-76	1185-1216
14	209-224	39	609-624	64	1009-1024	89	1409-1424	27-28	417-448	77-78	1217-1248
15	225-240	40	625-640	65	1025-1040	90	1425-1440	29-30	449-480	79-80	1249-1280
16	241-256	41	641-656	66	1041-1056	91	1441-1456	31-32	481-512	81-82	1281-1312
17	257-272	42	657-672	67	1057-1072	92	1457-1472	33-34	513-544	83-84	1313-1344
18	273-288	43	673-688	68	1073-1088	93	1473-1488	35-36	545-576	85-86	1345-1376
19	289-304	44	689-704	69	1089-1104	94	1489-1504	37-38	577-608	87-88	1377-1408
20	305-320	45	705-720	70	1105-1120	95	1505-1520	39-40	609-640	89-90	1409-1440
21	321-336	46	721-736	71	1121-1136	96	1521-1536	41-42	641-672	91-92	1441-1472
22	337-352	47	737-752	72	1137-1152	97	1537-1552	43-44	673-704	93-94	1473-1504
23	353-368	48	753-768	73	1153-1168	98	1553-1568	45-46	705-736	95-96	1505-1536
24	369-384	49	769-784	74	1169-1184	99	1569-1584	47-48	737-768	97-98	1537-1568
25	385-400	50	785-800	75	1185-1200	100	1585-1600	49-50	769-800	99-100	1569-1600

AȘEZAREA PAGINILOR

După ce am paginat câteva coale, am obținut „bun de tipar” și am scos corecturile, paginile vin așezate la mașină pe fundament. Așezarea lor e de diferite feluri. Schița de mai jos ne indică modul în câte feluri și cum vin așezate paginile pentru tipar.

Cum se așează 16 pagini la rând.

1	2	7	8
16	6	10	15
18	12	11	14
4	5	9	3

Cum se așează 16 din 32.

Fața I-a

Fața II-a

1	16	18	4	8	14	15	2
32	17	20	5	30	6	18	16
26	24	21	32	27	22	23	25
8	6	12	5	6	11	10	7

Cum se așează într'o singură formă de 2 ori 8 din 16 pentru a avea cotorul gros.

Fața I-a

Fața I-a

Fața II-a

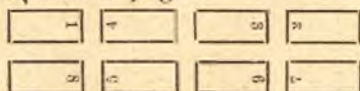
Fața II-a

1	8	17	12	23	31	7	2
16	6	32	26	26	18	10	15
18	12	29	32	27	09	11	14
4	5	20	16	22	6	6	3

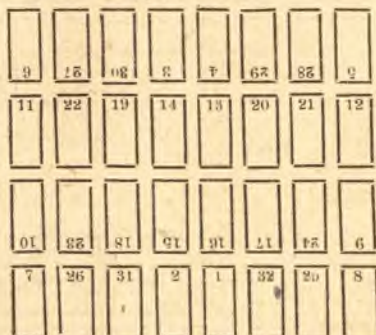
Cum se așează 4 pagini. Cum se așează 8 pagini la rând.

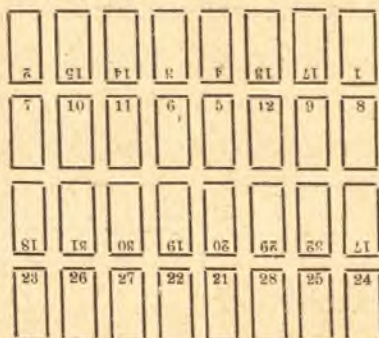
Cum se mai așează 8 pagini.

Cum se așează 32 de pagini.

Cum se așează 32 pagini pentru a avea două coale a 16 pag.

Cum se așează 8 din 16.

Fața I-a					Fața II-a			
8	6	71	9		9	11	101	7
1	16	13	4		8	14	15	2

Cum se așează 16 pagini la rând (oblong).

4	81	81	8
5	12	11	6
8	6	10	7
1	16	15	2

Cum se așează 16 din 32 (oblong).

Fața I-a					Fața II-a			
8	22	22	9		9	27	26	7
9	24	21	12		11	22	23	10
91	17	20	13		14	19	18	15
1	28	29	4		8	30	31	2

Cum se așează 8 pagini (oblong).

1	4	3	3
8	5	6	7

Cum se așează 4 pagini (oblong).

2	3
1	4

475.880

Cum se așează 64 pagini (agendă) adică două coale a 32 pagini.

1	16	13	4	9	41	15	2
32	17	20	62	30	61	18	16
25	24	21	82	27	22	23	26
8	9	12	5	6	11	10	7
<hr/>							
33	48	45	36	35	44	47	34
64	49	52	19	62	19	50	59
57	56	53	69	69	45	55	58
40	41	44	23	38	43	42	39

Cum se așează 16 pagini ($8+4+4$).

1	4	3	6
8	5	6	7
1	11	1	16
4	11	11	5

Cum se așează două lucrări a câte 16 pagini.

8	6	21	6	6	11	10	7
1	16	13	4	3	14	15	2
III A	XI	II X	V	IA	IX	X	III A
I	XVII	XIII	IV	III	XIV	XV	II

Cum se așează 32 pagini cari se leagă la cap (blocuri).

4		12		6		14	
	11		5		11		3
29		21		27		19	
	20		22		22		20
32		24		26		18	
	17		25		23		16
1		9		7		15	
	16		8		10		2

Cum se așează 32 pagini adică $16+8+8$ pagini.

2	15	14	3	4	13	16	1
7	10	11	6	5	12	9	8
2	7	11	11A	11A	1	8	1
3	6	111	11A	V	1V	5	4

Cum se așează 24 pagini ($16+8$ însă se taie cele 8 de jos spre a se intercala la mijloc.

8	11	20	5	9	19	18	7
1	24	21	4	3	22	23	2
9	16	13	12	11	14	15	10

SEMNE MATEMATICE

$+$ plus	\perp perpendicular
$-$ minus	\parallel paralel
\pm plus sau minus	\equiv egalitate
\mp minus sau plus	$\ $ paranteză mare (croșete)
\times semnul de înmulțire	$\}} \quad \quad \quad \}$ „ „ (acolade)
\circ multiplicat cu (semnul înmulțirii)	\triangle triunghi
$=$ egal	\sphericalangle unghi
\neq neegal sau, diferit de	\wedge unghi
\equiv identic au tot una sau echivalență	\square pătrat
\approx egal sau mai mic	\square dreptunghi
\approx mai mare sau egal	\square paralelogram
\lesssim mai mic ca	\diamond romb
\gtrsim mai mare ca	\bigcirc cerc
\approx mai mare sau mai mic	\circ diametru
$-$ semnul progresiei aritmetice	∞ infinit
\div semnul progresiei geometrice	\approx asemenea
$ $ semn de <i>modul</i> sau de <i>valoarea absolută</i> sau de <i>determinant</i>	\approx neasemănător
$!$ factorial	\approx concurent acoperitor
$:$ împărțit cu, sau se are	\int integrală
$/$ împărțit cu, sau <i>pe</i>	δ diferențialul
$::$ precum	Σ suma
\perp unghi drept	Π produsul
	$\sqrt{\quad}$ rădăcină sau radical
	π pi
	e baza logaritmilor naturali

‰ procente (la sută)

// secunde

‰‰ promille (la mie)

/// terță

° grad

\overline{AB} distanța AB

/ minute

\widehat{BA} curbă BA

— † % = ≡ ∷ ∠ || ≈ ∩ ∩̄ Φ

SEMNE INTREBUINȚATE IN COMPOZIȚIUNE (Semne algebrice)

+, , =, ±, ∓, ×, <, >, ≡, ≈, ≧, ∴, ∷, ∩, ∩̄, ∞, ∞̄, †, . .)

FIGURI GEOMETRICE

||, =, ∠, □, ○, <, Δ, L, □, <>, ◊, ^, ⊥, ✓

SEMNELE COMERCIALE

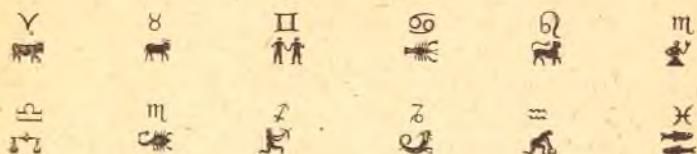
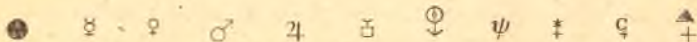
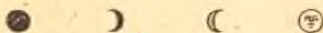
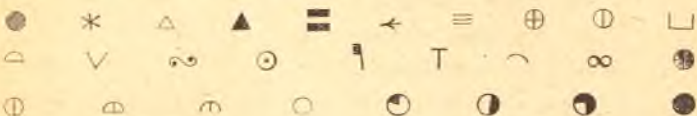
M Mărci	Kr. Coroane
Pf Pfenigi	Ore Coroane sued. și norv.
Flor Florini olandezi	Ôre „ daneze
Xr	pr procent
£ Lira engleză	% la sută
£ Lira engleză	Fa Factura
\$ Dolarul	Btt ^o Brutto
\$	Ntt ^o Netto
Cts Coroane cehoslovace	

SEMNELE CORESPONDENȚEI

—, =, †, Δ, □, ×, ×, +, †, #, †, ∞̄,
 ∴, ∠, ∩, ∩̄, ∞̄, ∞̄, ∞̄, ∞̄, ∞̄, ∞̄, ∞̄, ∞̄,
 ○, ⊙, ∩, ∞, ∞̄, ∞̄, ∞̄, ∞̄, ∞̄, ∞̄.

SEMNELE ASTRONOMICE

	Berbecul		Peștii
	Taurul		Lună nouă
	Gemenii		Intâiul pătrar
	Racul		Lună plină
	Leul		Al doilea pătrar
	Virgina		Soarele
	Balanța		Apă
	Scorpionul		Pământul
	Săgetătorul		Mercur
	Capricornul		Venus
	Vărsătorul		Marte
	Jupiter		Curcubeu
	Saturn		"
	Uranus		$\frac{1}{4}$ acoperit
	Neptun		$\frac{1}{2}$ acoperit
	Vesta		$\frac{3}{4}$ acoperit
	Juno		acoperit complet
	Ceres		vânt puternic
	Palas		grindină
	Opoziție		lumină boreală
	Conjuncție		vaporii în aer
	Trin (trigonul)		ploaie
	Cuadratură		zăpadă
	Cometă		măzărice
	Curtea solară		ace de gheață
	Cercul lunar		brumă
	Curtea lunii		rouă
	Fără nori		ger cu ceață
	rect ascenziune (suire verticală)		nici o adiere
	Exagonul		tunete depărtate
	Sextilă		poleiu
	Nodul superior		ceață
	Nodul coboritor		viscol

SEMNELE ZODIACULUIPLANETEFAZELE LUNEIASPECTEEMNELE METEOROLOGICESEMNELE MEDICINALE

♃	Luare	♁	Scrupulă
	Livră	B	Jumătate
	Unică	g	Grană
3	Dragmă	aa	De fiecare

SEMNELE DE BOTANICĂ

- ⊙ Insemnează o plantă care nu are fructe decât o singură dată și apoi moare.
- ⊙ Plantă monocarpiană anuală. Durata ei este de un an cel mult.
- Plantă monocarpiană bisanuală. Ea nu înflorește decât în al doilea an și apoi moare.
- Plantă monocarpiană, care trăește mult. Ea nu înflorește decât după câțiva ani și apoi moare.
- ⊔ Plantă rhizocarpiană, adică aceea ale cărei rădăcini trăesc mult și produc tulpine, care au flori în fiecare an.
- ♀ Plantă canlocarpiană în general, ale cărei ramuri trăesc și produc flori de mai multe ori.
- ♂ Buruiană.
- ♂ Copăcel, Tufă.
- ♂ Arbust sau mic arbore.
- ♂ Arbore mai mare de 25 picioare.
- ↷ Plantă agățătoare.
- 6 Plantă agățătoare la dreapta.
- 9 Plantă agățătoare la stânga.
- △ Plantă totdeauna verde.
- ♂ Plantă, floare bărbătească.
- ♀ Plantă, floare femeiască.
- ♀ Plantă, sau floare hermafrodită.
- ∞ Arată un număr indefinit.
- ? Exprimă că nu suntem siguri despre adevărul cuvântului sau frazei precedente.
- ! Arată certitudinea.
- + După un nume, arată că obiectul nu este bine cunoscut I, II, III, IV, V. etc. servă la arătarea bunei înfloriri a plantelor.

PRESCURTĂRI (Abreviațiuni)

- A. = Altețã
 AA. LL. = Altețele Lor
 AA. LL. RR. = Altețele Lor Regale
 a. c. = anul curent
 a. d. = Anno Domini (anul cu care incepe era creștină).
 a. m. (ante-meridiem) = înainte de amiază
 A. R. = Altețã Regalã
 A. S. = Alteța Sa
 A. S. R. = Alteța Sa Regalã
 acc. = accept
 as./ s./ = asupra sa
 b. p. = bun pentru
 b-to = brutto
 C. A. M. = Casa Autonomă a Monopolurilor
 Cap. = Capitol(ul)
 c/c sau ct. crt. = cont curent
 cor. sau crt. = corent
 cf. (= confer) = comparã
 com. n./ = comisionul nostru
 cod. com. = codul comercial
 eaf. (cif.) = cost+asigurare+transportul
 c-a = circa, aproximativ
 cup. = cupon
 C. F. R. = Căile Ferate Române
 C-ia sau Comp. = Compania
 Comp. = comparã
 C. p. = Carte postalã
 D. = Domnul
 d-to = detto
 d. e. sau de ex. = de exemplu
 d. Hr. sau d. Cr. = după Hristos
 D-a sau D-na = Doamna
 D-ei sau D-nei = Doamnei
 DD. = Domnii
 D-lor = Domnilor ; dumnealor
 D-lui = Domnului ; dumnealui
 Do (= dito) = ce s'a spus înainte

- Dr. = Doctor
 D-ra, D-rei = Domnișoara, Domnișoarei
 D-sa, D-sale = Domnia-sa, Domniei sale
 D-ia, D-tale = Dumneata, dumitale
 Dv. = Domniei-voastre, dumneavoastră
 D-zeu = Dumnezeu
 E. = Est
 etc. = et caetera, și altele, și celelalte
 ex. = exemplu
 Exc. = Excelență, Excelenței
 F-co = franco
 fo = folio
 fob. = franco bord
 f-co = franco
 ibid. (= ibidem) = tot acolo
 id. (= idem) = același
 in 4°, in 8° = In quarto, in octavo
 ing. = inginer
 I. HR. = Iisus Hristos
 I. P. S. S. = Inalt Prea Sfinția Sa
 l. c. sau l. cit. = (la) locul citat
 log. = logaritm
 L. S. = locul sigiliului
 MM. LL. = Majestatea Lor
 M. S. = Majestatea Sa
 N. = Nord
 N. B. = Nota Bene
 No. = numărul
 Onor. = Onoratului
 Op. c. sau op. cit. = opul citat
 or./ n./ = ordinul nostru
 p. c. c. = pentru copie conformă
 pto. = passato (luna trecută)
 p. p. = prin procură
 p. m. (post meridian) = după amiază
 P. P. = portul plătit
 P. S. = post scriptum
 P. S. S. = Prea Sfinția Sa
 P. T. (pleno titulo) = cu titlul deplin
 P. T. T. = Poștă, telegraf, telefon

R. M. S. = Regia monopolurilor statului

recom. = recomandat

ro = recto

S. = Sud

S. F. R. = Serviciul Fluvial Român

S. E. & O. = Salve errore et omissione,
(exceptând greșelile și omisiunile)

Suce-Sori = Succesori

Sf. = Sfântul

S. M. R. = Serviciul Maritim Român

S. S. = Sfinția Sa

S. S. R. = Societatea Scriitorilor Români

S. T. = Sfinția Ta

S. T. B. = Societatea Tramvaielor București

S-ta = Sfânta

ș. a. = și altele, și alții

ș. a. m. d. = și așa mai departe

st. v. = stil vechiu

stim. = stimata

sc. = scadență

T. S. F. = Telegrafie fără fir

urm. = următorul

v. = vezi

V. = Vest

vo = verso

VV. = Voevod

val. nom. = valoarea nominală

vag. = vagon

W. C. = Water, closet, privată

X = anonim, necunoscut

% = la sută

‰ = la mie

CIFRE ROMANE

Cifre romane	Valoare	Cifre romane	Valoare	Cifre romane	Valoare
I . . .	1	XIX . .	19	CL . . .	150
II . . .	2	XX . . .	20	CC . . .	200
III . . .	3	XXV . .	25	CCL . . .	250
IV . . .	4	XXX . .	30	CCC . . .	300
V . . .	5	XXXV .	35	CCCL . .	350
VI . . .	6	XL . . .	40	CD . . .	400
VII . . .	7	XLV . .	45	D	500
VIII . . .	8	L	50	DC	600
IX . . .	9	LV . . .	55	DCC . . .	700
X . . .	10	LX . . .	60	DCCC . . .	800
XI . . .	11	LXV . .	65	M sau CIƆ	1.000
XII . . .	12	LXX . .	70	MM sau IICƆ	2.000
XIII . . .	13	LXXV .	75	IOƆ . . .	5.000
XIV . . .	14	LXXX . .	80	IMI sau XCƆ	10.000
XV . . .	15	LXXXV .	85	CM . . .	100.000
XVI . . .	16	XC . . .	90	CCM . . .	200.000
XVII . . .	17	XCV . .	95	DCCCCM	900.000
XVIII . . .	18	C . . .	100	CCCCIOƆƆƆ	1.000.000

ALFABETUL ARMENESC

Slovele mici de tipar

ա a բ b զ ch գ t հ y-e զ z է e ը ă թ t ծ j
 aip pen chim ta yeci za e at to jo

ի i լ l կ kh ծ dz գ gh հ h ճ չ զ gh ճ gi մ m
 ini liun khe dza ghen ho ta ghad ge men

յ h-y ն n ի ղ ՎՎՎՎ շ ci պ b զ ci ռ r ս s
 hi nu sa vo cia be ce ra se

վ v ա q բ r գ թ շ v-u փ p ք k օ o ֆ f
 vev diun re to iun piur ke o fe

Slove mari de tipar

Ա Բ Գ Դ Ե Զ Է Ը Թ Ժ Ի Լ
 aip pen chim ta yeci za e at to je imi liun

Խ Ծ Կ Է Զ Դ Ծ Թ Ժ Ի Ծ Թ
 khe dza ghen ho ta ghad ge men hi nu sa vo

Չ Պ Ջ Թ Պ Վ Տ Ր Ց Ի Փ Զ
 cia be ce ra se vev diun re to iun piur ke

Օ Ժ
 o ie

U A	U B	U G	U D	U E	U Z	U E	U Ei	U Th	U Ge	U I	U L	U Ch	U Dz	U K	U H	U Ds	U Gh	U Dsch	U M
B H	b N	Ń Sch	U O	U Tsch	q P	Ń Dz	U Rh	U S	q W	S T	P R	Ń Ts	P U V	Ń Ph	Ń Kh	O O	Ń F	Ń	*
	Ń th																		
Ń dz	Ń ph						u is	Ń é	Ń ġ	Ń z									
Ń dsch	Ń ds			Ń sch															
Ń ts	Ń kh	Ń th		u s		Ń d		Ń i	Ń r		Ń rh		Ń w						
		Ń g s		Ń h					Ń n										
				Ń l					Ń o										
Ń dz				Ń h										Ń p					
	Ń ch			Ń p					Ń a	Ń c	Ń m								

Model de casă armenescă

TEXT CULES CU CARACTERE ARMENEȘTI

Corp 10

— Դքսուհի պէտք է որ անմիջապէս հեռանաք այս տեղէն, ձեր կեանքը հոս ասկէց վերջ վայրկեան մը իսկ ապահով չէ:

Նախալքան մահճակալին մէջ շտկուեցաւ միտարտասուելով:

— Իրաւունք ունիս Միրովիչ, դղեակս և ագարակս պէտք է լքեմ՝ առժամաբար, յետոյ պիտի մտածեմ հորօրս հաղէպ առնելիք քայլերուս վրայ: Այո, Միրովիչ, քեզի հետ պիտի գաս՝ հոն գէթ էլիզապէթի և Օլկայի պէս հաւատարի՛ր՝ բնկերուհիներ պիտի ունենամ:

Միրովիչ յարակից սենեակը մտնել կ'ուզէր մ'նչև որ Նախալքան հագուէր, հոն սեմին առջեւ գտաւ Օլկային կորսնցուցած բնկայապիրր կարծես Օլկան գիտու թեոմք կորսնցուցած ըլլար այդ արժէքաւոր թուղթին կողքը, որուն պատճառաւ ազնիւ կեանք մ'ալ փրկուեցաւ:

Corp 10 (rărit)

Նախալքան հապճեպոյ հազուելէ վերջ, քովի սենեակը մտաւ գրասեղանի դարակէն կտակը վճ հետ առնելու համար: Բայց երբ դարակը մացաւ անմիջապէս զգաց իր երօր աւազակութիւնը:

Բժիշկի հրամանին վրայ գործողութեան սենեակը հականեխուած էր գործողութեան սեղանը գրուած էր պատուհանին աջև, ուրիշ խոշոր սեղանի մը վրայ կարգաւ շարուած էին ուրիշ հարկաւոր գործիքները փոքրիկ վառարանն ին վրայ սրուակ մը կար, պարունակութիւնը պարզ ջուրի կը նմանէր, այդ շիշին Պէն Ռուպէնը ինք կը հսկէր, ատոր մէջ էր ցաւը մեղմացնող իր նոր գիւտը, երբ բժիշկը դեռ կը պատրաստուէր, Շուպով մտաւ ներս, ցարուհին զբրկած էր հասկնալու համար թէ գործողութեան ժամը հասած է Պէն Ռուպէնը չէր սիրեր երբ զինքը իր գործին մէջ կը խա

ALFABETUL CIRILIC

Slovele mici de tipar

А, а, Б, б, В, в, Г, г, Д, д, Е, е, Ё, ё, Ф, ф, Г, г, У, у, Х, х, И, и, М, м,

В, в, Я, я, Ю, ю, Ъ, ъ, Ж, ж, К, к, Л, л, М, м, Н, н, О, о, П, п,

Ѳ, ѳ, Р, р, С, с, Ш, ш, Ц, ц, Т, т, У, у, Ф, ф, Х, х, Ц, ц, Ѳ, ѳ, Р, р, С, с,

С, с.

З, з.

Slovele mari de tipar

А, а, Б, б, В, в, Г, г, Д, д, Е, е, Ё, ё, Ф, ф, Г, г, У, у, Х, х, И, и, Я, я, В, в, М, м,

Ю, ю, Ъ, ъ, Ж, ж, К, к, Л, л, М, м, Н, н, О, о, П, п, Р, р, С, с, Ш, ш, Ц, ц,

Т, т, У, у, Ф, ф, Х, х, Ц, ц, Ѳ, ѳ, Р, р, С, с.

Т, Тh, Т, U, U, U, V, X, Z, Z.

Semnele numerelor

А, а, Б, б, В, в, Г, г, Д, д, Е, е, Ё, ё, И, и, Я, я, К, к, Л, л, М, м, Н, н,

Ѳ, ѳ, Р, р, С, с, Ш, ш, Ц, ц, Ѳ, ѳ, Х, х, Ѳ, ѳ, Ѳ, ѳ, Ѳ, ѳ, Ѳ, ѳ, Ѳ, ѳ, Ѳ, ѳ.

TEXT CULES CU CARACTERE CIRILICE

Согр 8

Орашѡа есте ашезат пе църмѡриле пырыѡаѡи Бахаѡи, ши есте ымпресѡрат кѡ дѡаѡрь ымѡракате кѡ подгорїи ши кѡ пѡдѡрь. Импрежѡѡа ѡшиѡор сѡнт кытеѡа мѡнѡстирь кѡ веки динте каре маї де фѡрѡте сѡнт Гѡкола ши Галата.

Согр 10

Орашѡа ѡшь а фѡст капиталѡа Молдовеї пе времеѡа кынд ачаѡта цара ышь аѡѡ ѡмниї ей. Капитала веке а Молдовеї а фѡст Гѡчаѡа, пынѡ ла анѡа 1565; атѡнычь кода ѡа. Лапѡшнѡѡѡ ши-а мѡтат рѡшеѡица ла ѡшь, ка сѡ фѡе маї ын мѡжлокѡа цѡрїи.

Деѡа ѡнираѡа Молдовеї кѡ Мѡнѡтениѡа, ѡшиї есте нѡ-маї капиталѡа жѡдеѡѡаѡи ѡшь.

ѡшиї есте ѡн ораш кѡ мѡтат ѡаї веки де кыт Бѡкѡ-рѡшѡїи. Кар пе времеѡа Дачѡор, ынѡнѡте де ної кѡ 2000 де анѡ, се поменѡште де орашѡа ѡшь.

Орашѡа есте ашезат пе цѡрмѡриле пырыѡаѡи Бахаѡи ши есте ымпресѡрат сѡ дѡаѡрь ымѡракате кѡ подгорїи ши кѡ пѡдѡрь. Импрежѡѡа ѡшиѡор сѡнт кытеѡа мѡнѡстирь кѡкѡ.

Согр 12

Орашѡа ѡши а фѡст капиталѡа Молдовеї пе времеѡа кынд ачаѡта цара ышь аѡѡ ѡмниї ей. Капитала веке а Молдовеї а фѡст Гѡчаѡа, пынѡ ла анѡа 1565; атѡнычь Кода ѡа. Лапѡшнѡѡѡ ши-а мѡтат ѡшеѡица ла ѡшь, ка сѡ фѡе маї ын мѡжлокѡа цѡрїи.

Деѡа ѡнираѡа Молдовеї кѡ Мѡнѡтениѡа, ѡшиї есте нѡмаї капиталѡа жѡдеѡѡаѡи ѡшь.

ѡшиї есте ѡн ораш кѡ мѡтат маї веки де кыт Бѡкѡ-рѡшѡїи. Кар пе времеѡа Дачѡор, ынѡнѡте де ної кѡ 2000 анѡ, се поменѡште де орашѡа ѡшь.

И A	Б B	В V	Г G	Д D	Е E	Ж J	З Z	И I	Й I	К K	Л L	М M	Н N	О O	П P	Р R	С S	Т T	У U	Ф F	Х X	Ц C	Ч DZ	Ш S	Щ DZ	Ъ Y	Ы Y	Э E	Ю U	Я YA
а	б	в	г	д	е	ж	з	и	й	к	л	м	н	о	п	р	с	т	у	ф	х	ц	ч	ш	щ	ъ	ы	э	ю	я
И A	Б B	В V	Г G	Д D	Е E	Ж J	З Z	И I	Й I	К K	Л L	М M	Н N	О O	П P	Р R	С S	Т T	У U	Ф F	Х X	Ц C	Ч DZ	Ш S	Щ DZ	Ъ Y	Ы Y	Э E	Ю U	Я YA
а	б	в	г	д	е	ж	з	и	й	к	л	м	н	о	п	р	с	т	у	ф	х	ц	ч	ш	щ	ъ	ы	э	ю	я
И A	Б B	В V	Г G	Д D	Е E	Ж J	З Z	И I	Й I	К K	Л L	М M	Н N	О O	П P	Р R	С S	Т T	У U	Ф F	Х X	Ц C	Ч DZ	Ш S	Щ DZ	Ъ Y	Ы Y	Э E	Ю U	Я YA
а	б	в	г	д	е	ж	з	и	й	к	л	м	н	о	п	р	с	т	у	ф	х	ц	ч	ш	щ	ъ	ы	э	ю	я
И A	Б B	В V	Г G	Д D	Е E	Ж J	З Z	И I	Й I	К K	Л L	М M	Н N	О O	П P	Р R	С S	Т T	У U	Ф F	Х X	Ц C	Ч DZ	Ш S	Щ DZ	Ъ Y	Ы Y	Э E	Ю U	Я YA
а	б	в	г	д	е	ж	з	и	й	к	л	м	н	о	п	р	с	т	у	ф	х	ц	ч	ш	щ	ъ	ы	э	ю	я
И A	Б B	В V	Г G	Д D	Е E	Ж J	З Z	И I	Й I	К K	Л L	М M	Н N	О O	П P	Р R	С S	Т T	У U	Ф F	Х X	Ц C	Ч DZ	Ш S	Щ DZ	Ъ Y	Ы Y	Э E	Ю U	Я YA
а	б	в	г	д	е	ж	з	и	й	к	л	м	н	о	п	р	с	т	у	ф	х	ц	ч	ш	щ	ъ	ы	э	ю	я

Model de casă cirilică (Partea I-a)

ALFABETUL EBRAIC

Forma	Num. sefard (span.)	Pron sef.	Num. aşken. (germ.)	Pron. aşk.
א א	Alef	Aspirație ușoară	Alef	Aspirație ușoară
ב ב	Bet	b (bb)	Bes	b (bb)
ב ב	Vet	v	Ves	v
ג ג	Ghimel	g	Ghimel	g
ד ד	Dalet	d	Dalet	d
ה ה	He	h	He	h
ו ו	Vav	v	Vuv	v
ז ז	Zain	z	Zain	z
ח ח	Chet	ch	Ches	ch
ט ט	Tet	t	Tes	t
י י	Jud	j	Jid	i
כ כ	Kaf	k	Kuf	h
ך כ	Kaf (final)	k	Kuf (final)	k
כ כ	Chaf	ch	Chuf	ch
ך כ	Chaf (final)	ch	Chuf (final)	ch

Forma	Num. sefard. (span.)	Pron. sef.	Num. aşken. (germ.)	Pron. aşk.
ל {	Lemēd	l	Lamed	l
מ N	Mem	m	Mem	m
ם D	Mem(final)	m	Mem(final)	m
נ J	Nun	n	Nin	n
ן	Nun (final)	n	Nin (final)	n
ס	Samech	s	Samech	s
ע	Ain	asp. gut.	Ain	asp. gut.
פ	Pe	p	Pe	p
ף	Fe	f	Fe	f
ף {	Fe (final)	f	Fe (final)	f
צ	Ṭade	ṭ	Ṭade	ṭ
ץ	Ṭade (final)	ṭ	Ṭade (final)	ṭ
ק	Kuf	k	Kif	k
ר	Reş	r	Reş	r
שׁ e	Şin	ş	Şin	s
שׂ e	Sin	s	Sin	s
תּ	Tav	t	Tuv	t
תׁ	Tav	t	Suv	s

Vocale lungi

Formă	Num. sefard. (span.)	Pron. sef.	Num. aşken. (germ.)	Pron. aşk.
	Kamaṣ gadol	a (lung)	Kumeṣ gudoil	u (lung)
	Ṭere	e „	Ṭere	e „
	Chirek gadol	i „	Chireh gudoil	i „
	Cholam	o „	Choilom	oi „
	Şuruk	u „	Şirik	i „

Vocale scurte

	Patach	a (scurt)	Pasech	a
	Segol	e „	Segol	e (scurt)
	Chirek katon	i „	Chirek kutoin	i „
	Kamaṣ katon	o „	Kumeṣ kutoin	u „
	Kubutz	u „	Kibiṭ	i „

Afară de cele 10 puncte vocale mai sunt:

	Şeva	ă	Şvu	ă
	Chataf Patach	a (scurt)	Chatef Pasech	a (scurt)
	Chataf Kamaṣ	o „	Chatef Kumeṣ	u „
	Chataf Segol	e „	Chatef Segal	e „

ALFABETUL GERMAN

Slovele mici de tipar

a b c d e f g h i j k l m
 a b c d e f g h i j k l m
 n o p q r s t u v w x y z
 n o p q r s s t u v w x y z

Diferite legături

ij it ft ff fi fl ch ck b ß
 ss si st ff fi fl ch ck tz (t) sz

Slovele mari de tipar

A B C D E F G H I J K L M
 A B C D E F G H I J K L M
 N O P Q R S T U V W X Y Z
 N O P Q R S T U V W X Y Z

In der Verlagsbuchhandlung „Cartea Românească“ ist das neu erschienene Buch „Istoria unei cărți“, von Vasile Romanescu, eine für alle Buchdrucker überaus sehr nützliche Fachschrift, billigst zu haben.

TEXT CULES CU CARACTERE GERMANE

Corp 8

Drașchul Iași a fost capitala Moldovei pe vremea când această țară își avea Domnii ei. Capitala veche a Moldovei a fost Suceava, până la anul 1565; atunci Boda Al. Lapușchneanu își-a mutat reșchedința la Iași, ca să fie mai în mijlocul țerii.

Corp. 10

Drașchul Iași a fost capitala Moldovei pe vremea când această țară își avea Domnii ei. Capitala veche a Moldovei a fost Suceava, până la anul 1565; atunci Boda Al. Lapușchneanu își-a mutat reșchedința la Iași, ca să fie mai în mijlocul țerii.

Corp 12

Drașchul Iași a fost capitala Moldovei pe vremea când această țară își avea Domnii ei. Capitala veche a Moldovei a fost Suceava, până la anul 1565; atunci Boda Al. Lapușchneanu își-a mutat reșchedința la Iași, ca să fie mai în mijlocul țerii.

Corp 14

Drașchul Iași a fost capitala Moldovei pe vremea când această țară își avea Domnii ei.

Corp 16

Drașchul Iași a fost capitala Moldovei pe vremea când această țară își avea Domnii ei.

ALFABETUL GRECESC

Slovele mari și mici de tipar.

A α, B β β̄, Γ γ, Δ δ, E ε ε̄, Z ζ, Η η, Θ θ θ̄, Ι ι,
 alfa, vita, ghama, dhelta, epsilon, zita, ita, thita, jota,

K κ, Λ λ, Μ μ, Ν ν, Ξ ξ, Ο ο, Π π, Ρ ρ, Σ σ σ̄,
 capa, lamvda, my, ny, xi, omicron, pi, rho, sigina,

Τ τ, Υ υ, Φ φ, Χ χ, Ψ ψ, Ω ω.
 taf, ypsilon, phi, khi, psi, omega.

ά (oxia), ᾶ (varia), ᾷ (perispomeni), Ᾱ (psili), ᾶ (dasia), ᾷ (psili oxia),

ᾷ (psili varia), ᾶ (dasia oxia), ᾷ (dasia varia), Ᾱ (psili perispomeni), ᾶ (dasia perispomeni),

ϝ (ipogegrameni), ϝ̄ (oxia ke ipogegrameni), ϝ̄ (dasia ke ipogegrameni),

ϝ̄ (perispomeni ke ipogegrameni), ϝ̄ (psili ke ipogegrameni), ϝ̄ (dasiv ke ipogegrameni),

ϝ̄ (psili oxia ke ipogegrameni), ϝ̄ (psili varia ke ipogegrameni),

ϝ̄ (dasia oxia ke ipogegrameni), ϝ̄ (dasiva varia ke ipogegrameni),

ϝ̄ (psili perispomeni ke ipogegrameni), ϝ̄ (dasia perispomeni ke ipogegrameni).

A α	B β	Γ γ	Δ δ	E ε	Z ζ	H η	Θ θ	Ι ι	Κ κ	Λ λ	Μ μ	Ν ν	Ξ ξ	Ο ο	Π π	Ρ ρ	Σ σ	Τ τ	Υ υ	Φ φ	Χ χ	Ψ ψ	Ω ω
F φ	;	ω	I ι	(ε	A α	H η	Θ θ	Ι ι	Κ κ	Λ λ	Μ μ	Ν ν	Ξ ξ	Ο ο	Π π	Ρ ρ	Σ σ	Τ τ	Υ υ	Φ φ	Χ χ	Ψ ψ	Ω ω
A α	H η	O ο	Υ υ	Σ σ	I ι	E ε	Z ζ	Δ δ	Γ γ	Θ θ	Η η	Ψ ψ	Ω ω	Φ φ	Χ χ	Κ κ	Β β	E ε	Η η	Ω ω	Ψ ψ	Δ δ	Ζ ζ

Model de casă grecească.

TEXT CULES CU CARACTERE GRECEȘTI

Corp 8

Ἐράσουλ Ἰάσι α φῶστ καπιτάλα Μολδόβει πέ βρέμεα κόντ ἀτσεάστα τσάρα ἴσι ἀθεά Δόμνι εἶ. Καπιτάλα βέκε α Μολδόβει α φῶστ Σουτσεάθα πούνα λά ἄνουλ 1565. Ἀτούντσι Βόδα Ἀλ. Λαπουσνεάνου σι-ἄ μουτὰτ ρεσεδίντσα λά Ἰάσι, κά σα φίε μάλἱ εν μίζλοκουλ τσάρεϊ.

Δελά οὐνίρεα Μολδόβει κού Μουντένια, Ἰάσι ἔστε νούμαϊ καπιτάλα ζουδέτσουλουι Ἰάσι.

Ἰάσι ἔστε οὐν ὄρας κού μούλτ μάλἱ βέκι δεκούτ Βουκουρέστι. Κιάρ πέ βρέμεα Δάκιλορ, ἱναίντε δὲ νόϊ κού 2000 δὲ ἄνι, σὲ πομενέστε δὲ ὄρασουλ Ἰάσι.

Corp 10

Ἐράσουλ Ἰάσι α φῶστ καπιτάλα Μολδόβει πέ βρέμεα κόντ ἀτσεάστα τσάρα ἴσι ἀθεά Δόμνι εἶ. Καπιτάλα βέκε α Μολδόβει α φῶστ Σουτσεάθα, πούνα λά ἄνουλ 1565. Ἀτούντσι Βόδα Ἀλ. Λαπουσνεάνου σι-ἄ μουτὰτ ρεσεδίντσα λά Ἰάσι κά σα φίε μάλἱ εν μίζλοκουλ τσάρεϊ.

Δελά οὐνίρεα Μολδόβει κού Μουντένια, Ἰάσι ἔστε νούμαϊ καπιτάλα ζουδέτσουλουι Ἰάσι.

Ἰάσι ἔστε οὐν ὄρας κού μούλτ μάλἱ βέκι δεκούτ Βουκουρέστι. Κιάρ πέ βρέμεα Δάκιλορ, ἱναίντε δὲ νόϊ κού 2000 δὲ ἄνι, σὲ πομενέστε δὲ ὄρασουλ Ἰάσι.

Corp 12

Ἐράσουλ Ἰάσι α φῶστ καπιτάλα Μολδόβει πέ βρέμεα κόντ ἀτσεάστα τσάρα ἴσι ἀθεά Δόμνι εἶ. Καπιτάλα βέκε α Μολδόβει α φῶστ Σουτσεάθα, πούνα λά ἄνουλ 1565. Ἀτούντσι Βόδα Ἀλ. Λαπουσνεάνου σι-ἄ μουτὰτ ρεσεδίντσα λά Ἰάσι κά σα φίε μάλἱ εν μίζλοκουλ τσάρεϊ.

Δελά οὐνίρεα Μολδόβει κού Μουντένια Ἰάσι ἔστε νούμαϊ καπιτάλα ζουδέτσουλουι Ἰάσι.

Ἰάσι ἔστε οὐν ὄρας κού μούλτ μάλἱ βέκι δεκούτ Βουκουρέστι. Κιάρ πέ βρέμεα Δάκιλορ, ἱναίντε δὲ νόϊ κού 2000 δὲ ἄνι, σὲ πομενέστε δὲ ὄρασουλ Ἰάσι.

TEXT CULES CU CARACTERE RUSEȘTI

Corp 8

Орашуль есте ашезатъ не пѣрмуриле пырыулуй Бахлуй, ши есте ымпреуратъ ку дилурь ымбрѣкате ку подгорій ши ку пазурь. Ымпрежуруль Яшилорь сунтъ кытева мынастирь векъ, динтре каре май де фруите сунтъ Сокола ши Галата.

Corp 10

Орашуль Яшь а фостъ капитала Молдовой не время кындъ ачястѣ царѣ Ышь авя Домніи ей. Капитала веке а Молдовой а фостъ Сучява, пынѣ ла анулъ 1565; атуичъ вода Ал. Лѣпушняну ши-а мутатъ решединца ла Яшь, ка сѣ фіе май ынъ мижлокулъ цѣрій.

Corp 12

Орашуль Яшь а фостъ капитала Молдовой не время кындъ ачястѣ царѣ Ышь авя Домніи ей. Капитала веке а Молдовой а фостъ Сучява. пынѣ ла анулъ 1565; атуичъ вода Ал. Лѣпушняну ши а мутатъ решединца ла Яшь, ка сѣ фіе май ынъ мижлокулъ цѣрій.

Corp 20

Орашуль Яшь а фостъ кап.

Corp 28

АЛЕКСАНДРУ ЛЭПУШНЯНУ

Corp 40

Букурешть

TEXT CULES CU CARACTERE BULGĂREȘTI

Corp 10

Славянскитѣ жилища били „жалки колиби“, които си правѣли сами отъ прѣти и прѣсть, а нѣкъде, край хълмове и планини — отъ камъци. Тѣзи жилища били отъ една стая безъ прозорци и безъ куминѣ.

Славянскитѣ къщи били прѣснати далечъ една отъ друга въ отдѣлни дворове или на малки купчинки. Голѣми села нѣмали, а градове съвсемъ не знаели. Имали, обаче мѣста, които тѣ наричали градове.

Corp 12

Славянскитѣ жилища били „жалки колиби“, които си правѣли сами отъ прѣти и прѣсть, а нѣкъде, край хълмове и планини — отъ камъни. Тѣзи жилища били отъ една стая безъ прозорци и безъ куминѣ.

Славянскитѣ къщи били прѣснати далечъ една отъ друга, въ отдѣлни дворове или на малки купчинки. Голѣми села нѣмали, а градове съвсемъ не знаели. Имали, обаче мѣста които тѣ наричали градове.

Corp 12 (foare mare)

Славянскитѣ жилища били „жалки колиби“, които си правѣли сами отъ прѣти и прѣсть, а нѣкъде, край хълмове и планини — отъ камъни. Тѣзи жилища били отъ една стая безъ прозорци и безъ куминѣ.

Славянскитѣ къщи били прѣснати далечъ една отъ друга, въ отдѣлни дворове или на малки купчинки. Голѣми села нѣмали, а градове съвсемъ не знаели.

TEXT CULES CU CARACTERE SÂRBEȘTI

Corp 10

У старо време путовали су младићи занатлије од града до града ради изучавања заната и тражења рада, пошто у свакоме месту није било ни добрих мајстора ни довољно посла. Путујући тако нађу се једног дана у некој шуми два таква младића: један беше кројач а други обућар. Обућар је лежао на земљи изнемогао од болести и глади, и није магао даље. Већ два дана не беше окусио ништа.

Corp 12

У старо време путовали су младићи занатлије од града до града ради изучавања заната и тражења рада, пошто у свакоме месту није било ни добрих мајстора ни довољно посла. Путујући тако нађу се једног дана у некој шуми два таква младића; један беше кројач а други обућар. Обућар је лежео на земљи изнемогао од болести и глади, и није могао даље. Већ два дана не беше окусио ништа.

Corp 12 (floare mare)

У старо време путовали су младићен занатлије од града до града ради изучавања заната и тражења рада, пошто у свакоме месту није било ни добрих мајстора ни довољно посла. Путујући тако нађу се једног дана у некој шуми два таква младића: један беше кројач а други обућар. Обућар је лежао на земљи изнемогао од болести и глади, и није могао даље. Већ два дана не беше окусио ништа.

ALFABETUL ARĂBESC

	Izolată	Final	Medial	Inițial	Valoarea	Numele
	ا	ا	ا	ا	a, e, i, o, u, ô, û	elif
	ب	ب	ب	ب	b (p)	be
	پ	پ	پ	پ	p	pe
	ت	ت	ت	ت	t	te
	ث	ث	ث	ث	s	se
	ج	ج	ج	ج	ğ	ğim
	چ	چ	چ	چ	ç	çim
	ح	ح	ح	ح	h	ha
	خ	خ	خ	خ	h (k)	hy
	د	د	د	د	d (t)	dal
	ذ	ذ	ذ	ذ	z	zel
	ر	ر	ر	ر	r	re, ry
	ز	ز	ز	ز	z	ze
	ژ	ژ	ژ	ژ	ž	že
	س	س	س	س	s	sin
	ش	ش	ش	ش	š	šin
	ص	ص	ص	ص	s	sat
	ذ	ذ	ذ	ذ	d, z	dat
	ط	ط	ط	ط	t, d	ty
	ظ	ظ	ظ	ظ	z	zy
	ع	ع	ع	ع	spirit aspru	ain
	غ	غ	غ	غ	g	gain
	ف	ف	ف	ف	t	fe
	ق	ق	ق	ق	q	qaf
	ك	ك	ك	ك	k, g (n)	kef
	ل	ل	ل	ل	b	lam
	م	م	م	م	m	mim
	ن	ن	ن	ن	n	nun
	و	و	و	و	v	vav
	ه	ه	ه	ه	h	he
	ي	ي	ي	ي	î (semi cons).	ie

a	a	aa	aa	aa	aa	1	1	1	3		
u.		2.	3.	4.	5.).).		
14		12	13	14	15))		
16		12	13	14	15))		
k.	g.		4.	5.)		4.	4.	4.	5)		
k	g		4	5)		4	4	4	5)		
14	15		14	15)		14	14	14	15)		
2		2		2	3	1		2			
11	11	10	13	13	1	1	2	1	3		(
14	14	13	13	13	14	4	1	2	3		
12	13	13	14	14	1	1	1	1	1		
16	16	16	16	17	17)	17)	17)	14	14		
14	13	12	13	13	16	12	12	12	13		
14	13	12	13	13	16	12	12	12	16		
15	16	1			
1	1	1	1	1	1	.	.	1			

Model de casă arăbească (Partea I)

TEXT ARĂBESC

خندان جیغ جیغ رکابی فی سکه ۱۰۰ ضعیف غلی - جی شقی هی ار پ
 لرف ۱ عه آره - جی غرکا طی ننی لنر م مدی مکه
 برقه لك ۲۰ زت لا جی بی ۸ مر ۱۰ لره نیش لموی
 سح المح جافشه شد ۱۰ لظ لای سح خی ۴ غیر و عز تمشت ند
 صن ل قالا انجلی به شمر ل قذ لجان فھر ظلی ت جی ری تظی د
 ملر ش کلا ۱۰ حلالا ۲۰ لره غاک کة قذ ف ع ط ذ ح کة سباحی ف ج ۳ کله جی
 ان عمه محله تکة ضجیلکی تکل مجلا ۱۰ نه کلا ط مریظا مذغی لری
 جی ۱۰ ۱۰ ۱۰ بظی شجج بی ۸ ض مخی ۱۰ شد تر لجم لاله حاج
 نث تر لظھی محی ۱۰ ظرف نر ص و ک ۱۰ ۱۰ اذ جم ع کولا
 ظ عظی کچ ۳ ری تی ل تین کا یا یح «الذی ا با» ص غنل محی ب
 (م سیک ذة) ل کما ط از ص ۱۰ برک لیر لای ۱۰ مع ابای ۱۰ نه کلا و نه مخی لجم
 مح ط جاقی کاب مجعی ض له ۱۰ لای بوای لک مء «ف ۵ جی فی شواض کلا
 ق ۱۰ ۱۰ ۱۰ دض جعب مز جابخما ۱۰ ۱۰ ض ص طی قلا آکو لمع ترک هاعلر لری
 دب عمایه بی ن تر لدر ۱۰ ۱۰ کلای جی مخی لری نذ ف ج ط ل ۱۰ لزا ۱۰ نه لسه
 ظی ی کلا ۱۰ یه نیک ک ۱۰ ۱۰ یف ش د ف ج محاضاً و ج ا ۱۰ ۱۰ نر قه ف ج مء ۱۰ ۱۰

CARACTERE NUMISMATICE

SAMMBOUR HERNOC VON POSMOR VERLICH
 GIRSCHAV STÄDTISCHES RECHT MONETA DE
 HAMBURG + BENEDIKTUS DAVS • MAGISTRATI
 LIVORII MONETA GUSTROWA + MAGNOPOLIS
 GLORIA OLTMOSIAE HIC REGIA ME IRRANAT

✦ ⚬ ⚭ ⚮ ⚯ ⚰ ⚱ ⚲ ⚳ ⚴ ⚵ ⚶ ⚷ ⚸ ⚹ ⚺ ⚻ ⚼ ⚽ ⚾ ⚿

⚰ ⚱ ⚲ ⚳ ⚴ ⚵ ⚶ ⚷ ⚸ ⚹ ⚺ ⚻ ⚼ ⚽ ⚾ ⚿

⚰ ⚱ ⚲ ⚳ ⚴ ⚵ ⚶ ⚷ ⚸ ⚹ ⚺ ⚻ ⚼ ⚽ ⚾ ⚿ MP NE MR NE

⚰ ⚱ ⚲ ⚳ ⚴ ⚵ ⚶ ⚷ ⚸ ⚹ ⚺ ⚻ ⚼ ⚽ ⚾ ⚿

NOTE DE MUZICĂ BISERICESCĂ ORIENTALĂ (Psaltichie)

În scrierea muzicii bisericești cele mai întrebuințate note sunt următoarele 10 vocale :

1. = ison	6. = ipsili
2. = oligon	7. = epistrof
3. = petasti	8. = iporoi
4. = două chentime	9. = elafron
5. = chentima	10. = hamili

SCARA MUZICALĂ

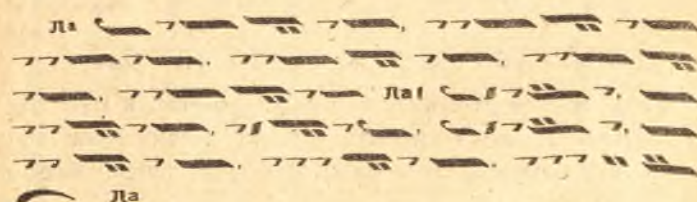
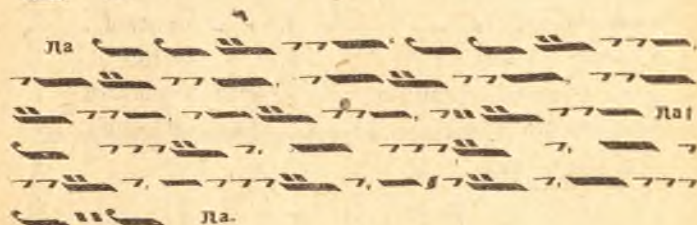
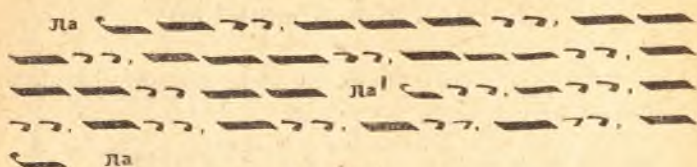
1	2	3	4	5	6	7	8
па	бу	ја	ди	ке	зо	џи	лат

Casa de alături cu aranjamentul notelor în casa tipografică, ne arată numărul total al notelor ; am dat în model culegere de note simple și în urmă o cântare cu text.

SEMNELE DE SCRIERE :

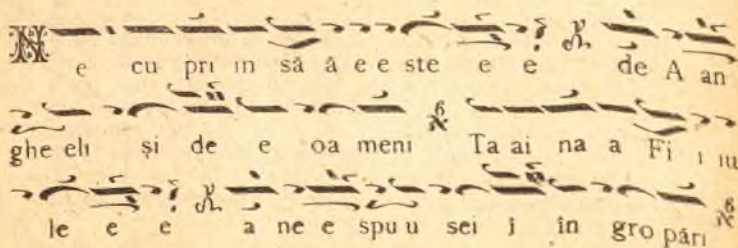
па, ја, бу, бу, ја, ди, ке, па, ке, зо, ди, ке,
ди, ја, џи, зо, ке, зо, џи, лат, џи, зо, ке, зо,
ди, ке, ја, ди, ја, ја, бу, ја, ди, ке, па, ја, бу,
ја, па, ке, ке, па.

Notele psaltice bisericești au fost inventate în veacul al VIII-lea de Călugărul Ioan Damaschin, cel cu mărturisirea ortodoxă, care întocmește cartea „Aghtopolitis”, octoihul în cele opt glasuri. Mai târziu Ion Cucuzel care a trăit în Sf. Munte, inventează noi semne scriind polifone heruvice și alte imne. La noi românii cel dintâi Filotei Ieromonahul dela Mitropolia din București în anul 1714, dedică prima carte psaltică românească Domnitorului Constantin Brâncoveanu după care urmează alți compozitori ca Macarie Ieromonahul, Anton Pann, și alții.

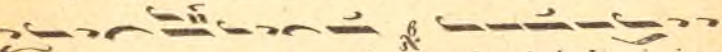
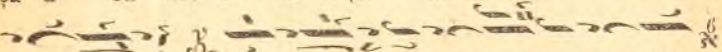
NOTE COMPUSE FĂRĂ CUVINTENOTE COMPUSE CU CUVINTE

O cântare în stihuri ce se cântă în Vinerea Mare
a patimilor Domnului. Glas 8

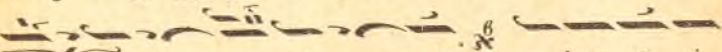
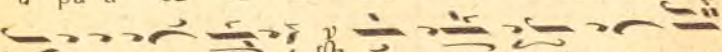

Născătoarea de Dumnezeu.

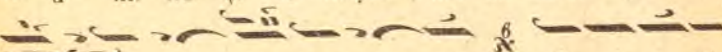
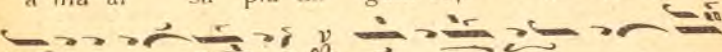
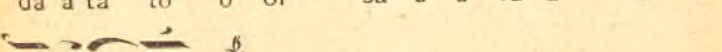
Maria Magdalena

 o ind fă că to o riu le e e vi ia a

 ța a să mă ân tu ești mori vo ind I i i su

 se e e vi ia a ța ă fă ră ă moar te

Maria a lui Cleopa

 Tot nea mul o o me ne e e esc cu u

 u pă a ca tu ul mu rind ve dem că vi

 ia a ța da a ai in vi i in ind cu moa

 ar tea tă

Născătoarea de Dumnezeu

 Cu mi ne și to ot pă mă ân tu ul cu a

 a ma ar să plâ ân gem toți al vi e ți

 dă ă tă to o or să a a ra a tă a

 as tăzi mort

n	ñ	ŋ	r	r	6	i	3	N	n	ñ	ñ	A	R	z	r	r	r	ñ	ur	N	r
	ñ	ñ																			
e	ē	ē	s	s	ñ	i	3	N	ñ	ñ	ñ	N	R	z	r	r	r	ñ	ur	N	r
	ē	ē																			
o	ō	ō	s	s	ñ	i	3	N	ñ	ñ	ñ	N	R	z	r	r	r	ñ	ur	N	r
	ō	ō																			
q	q̄	q̄	s	s	ñ	i	3	N	ñ	ñ	ñ	N	R	z	r	r	r	ñ	ur	N	r
	q̄	q̄																			
p	p̄	p̄	s	s	ñ	i	3	N	ñ	ñ	ñ	N	R	z	r	r	r	ñ	ur	N	r
	p̄	p̄																			
halbghiterji de cicero	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Model de casă de Note Bisericești (Psaltiche).

REZUMATUL TEORETIC MUZICAL

1. *Șunet*. Tot ce auzim se numește *șunet*.

2. *Notă*. Semnul care reprezintă un sunet muzical se numește *notă*.

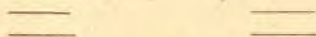
3. *Portativ*: O grupă de 5 linii paralele orizontale și egale distanțate una de alta se numește *portativ*.

4. Liniile și spațiile se numără de jos în sus.

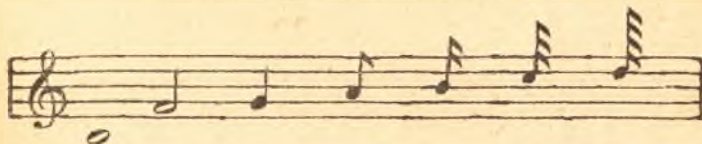
5	_____	Spațiul	4
4	_____	"	3
3	_____	"	2
2	_____	"	1
1	_____	"	1

PORTATIV

5. Liniuțele mici de deasupra și sub portativ se numesc linii suplimentare.

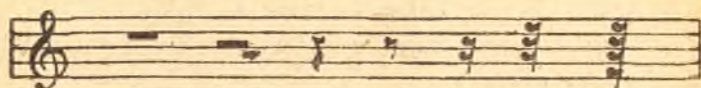

Valorile notelor muzicale

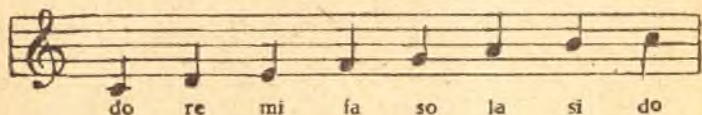
Notele muzicale au fost inventate de călugărul Guido di Arezzo din ordinul Benedictinilor la anul 1030. Pare-se că anul nașterii sale ar fi 1000. Dată certă a morții se dă anul 1050. Pentru invenția sa a fost chemat la Roma de către Papa Ioan XIX care l-a încurajat să-și desăvârșească opera și i-a aprobat sistemul de note. Acest sistem a rămas până în zilele noastre.

6. *Pauza*. Semnul care reprezintă trecerea în muzică se numește *pauză*. Sunt atâtea semne de pauze câte valori de note sunt.

7. Nimirile notelor sunt:

Do, Re, Mi, Fa, So, La, Si, Do.

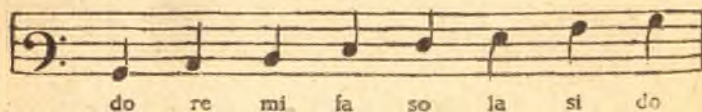
8. *Cheie*. Semnul care dă numire notelor se numește *cheie*.

Există 2 chei: cheia sol și cheia Fa .

Denumirea notelor în cheia Sol:

În cheia Fa:

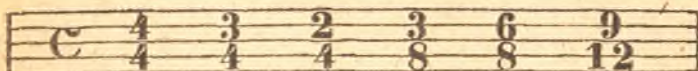

8. *Gama sau scara muzicală*. Un șir de opt note sau sunete, cari merg unite și în aceeași direcție se numește *gamă sau scară muzicală*:

10. Gama e de două feluri: gamă majoră și gamă minoră.

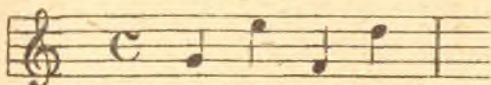
11. *Măsură*. Impărțirea valorii de note în grupe de durată se numește măsură, se prezintă prin o fracțiune. Avem mai multe feluri de măsuri.

Exemple:

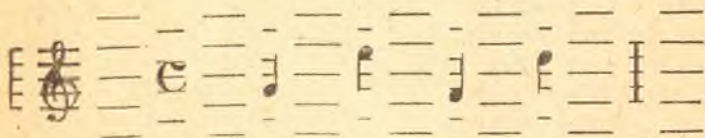

sau

Zaț de muzică normal

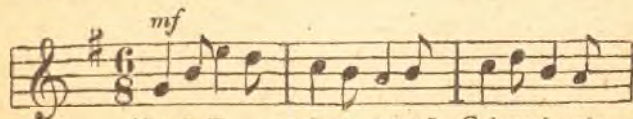
Aceași bucată descompusă spre a se vedea de câte bucăți am avut nevoie

HORA UNIREI

Poezie de V. ALECSANDRI

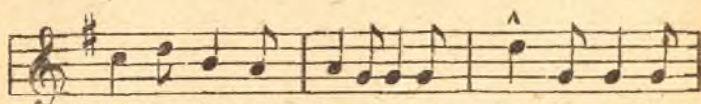
Melodie Populară

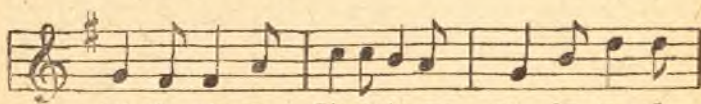
Hai să dăm mâ-nă cu mâ-nă Cei cu i-ni-

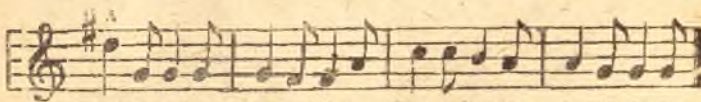
ma ro-mă-nă, Să'n-văr-tim ho - ra fră - ți - ei

Pe pământul Ro-mă-ni-ei. Iar - ba rea din

hol - de pia-ră, Pia-ră du-șma - nii din țar - ă.

În-tre noi să nu mai fi-e De cât flori și o-me-ni-e.

Hai să dăm mână cu mână
 Cei cu inima română,
 Să'nvârtim hora frăției
 Pe pământul României,
 Iarba rea, din holde piară,
 Piară dușmanii din țară,
 Intre noi să nu mai fie
 Decât flori și omenie

Măi muntene, măi vecine,
 Vino să te prinzi cu mine
 Și la viață cu unire
 Și la moarte cu nfrățire.
 Unde-i unul, nu-i putere
 La nevoi și la durere
 Unde-s doi, puterea crește
 Și dușmanul nu sporește.

Amândoi suntem de-o mamă
 De-o făptură și de-o seamă,
 Ca doi brazi într'o tulpină,
 Ca doi ochi într'o lumină.
 Amândoi avem un nume
 Amândoi o soartă 'n lume
 Eu ți-s frate, tu mi-ești frate,
 În noi doi un suflet bate.

Vin'la Milcov cu grăbire,
 Să-l secăm dintr'o sorbire
 Ca să treacă drumul mare
 Peste a noastre vechi hotare.
 Și să vază mândrul soare
 Într'o zi de sărbătoare
 Hora noastră cea frățească
 Pe câmpia românească.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	180	181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207	208	209	210	211	212	213	214	215	216	217	218	219	220	221	222	223	224	225	226	227	228	229	230	231	232	233	234	235	236	237	238	239	240	241	242	243	244	245	246	247	248	249	250	251	252	253	254	255	256	257	258	259	260	261	262	263	264	265	266	267	268	269	270	271	272	273	274	275	276	277	278	279	280	281	282	283	284	285	286	287	288	289	290	291	292	293	294	295	296	297	298	299	300	301	302	303	304	305	306	307	308	309	310	311	312	313	314	315	316	317	318	319	320	321	322	323	324	325	326	327	328	329	330	331	332	333	334	335	336	337	338	339	340	341	342	343	344	345	346	347	348	349	350	351	352	353	354	355	356	357	358	359	360	361	362	363	364	365	366	367	368	369	370	371	372	373	374	375	376	377	378	379	380	381	382	383	384	385	386	387	388	389	390	391	392	393	394	395	396	397	398	399	400	401	402	403	404	405	406	407	408	409	410	411	412	413	414	415	416	417	418	419	420	421	422	423	424	425	426	427	428	429	430	431	432	433	434	435	436	437	438	439	440	441	442	443	444	445	446	447	448	449	450	451	452	453	454	455	456	457	458	459	460	461	462	463	464	465	466	467	468	469	470	471	472	473	474	475	476	477	478	479	480	481	482	483	484	485	486	487	488	489	490	491	492	493	494	495	496	497	498	499	500	501	502	503	504	505	506	507	508	509	510	511	512	513	514	515	516	517	518	519	520	521	522	523	524	525	526	527	528	529	530	531	532	533	534	535	536	537	538	539	540	541	542	543	544	545	546	547	548	549	550	551	552	553	554	555	556	557	558	559	560	561	562	563	564	565	566	567	568	569	570	571	572	573	574	575	576	577	578	579	580	581	582	583	584	585	586	587	588	589	590	591	592	593	594	595	596	597	598	599	600	601	602	603	604	605	606	607	608	609	610	611	612	613	614	615	616	617	618	619	620	621	622	623	624	625	626	627	628	629	630	631	632	633	634	635	636	637	638	639	640	641	642	643	644	645	646	647	648	649	650	651	652	653	654	655	656	657	658	659	660	661	662	663	664	665	666	667	668	669	670	671	672	673	674	675	676	677	678	679	680	681	682	683	684	685	686	687	688	689	690	691	692	693	694	695	696	697	698	699	700	701	702	703	704	705	706	707	708	709	710	711	712	713	714	715	716	717	718	719	720	721	722	723	724	725	726	727	728	729	730	731	732	733	734	735	736	737	738	739	740	741	742	743	744	745	746	747	748	749	750	751	752	753	754	755	756	757	758	759	760	761	762	763	764	765	766	767	768	769	770	771	772	773	774	775	776	777	778	779	780	781	782	783	784	785	786	787	788	789	790	791	792	793	794	795	796	797	798	799	800	801	802	803	804	805	806	807	808	809	810	811	812	813	814	815	816	817	818	819	820	821	822	823	824	825	826	827	828	829	830	831	832	833	834	835	836	837	838	839	840	841	842	843	844	845	846	847	848	849	850	851	852	853	854	855	856	857	858	859	860	861	862	863	864	865	866	867	868	869	870	871	872	873	874	875	876	877	878	879	880	881	882	883	884	885	886	887	888	889	890	891	892	893	894	895	896	897	898	899	900	901	902	903	904	905	906	907	908	909	910	911	912	913	914	915	916	917	918	919	920	921	922	923	924	925	926	927	928	929	930	931	932	933	934	935	936	937	938	939	940	941	942	943	944	945	946	947	948	949	950	951	952	953	954	955	956	957	958	959	960	961	962	963	964	965	966	967	968	969	970	971	972	973	974	975	976	977	978	979	980	981	982	983	984	985	986	987	988	989	990	991	992	993	994	995	996	997	998	999	1000
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------

Model practic de Casă de Note muzicale

TRANSFORMAREA DE MILIMETRI IN MĂSURA TIPOGRAFICĂ
(SISTEM DIDOT)

2,26	mm	=	6	Punkte	=	Nonpareille
2,63	"	=	7	"	=	Koionel
3,00	"	=	8	"	=	Petit
3,28	"	=	9	"	=	Borgis
3,76	"	=	10	"	=	Korpus, Garmond
4,14	"	=	11	"	=	Rin
4,51	"	=	12	"	=	Cicero
4,89	"	=	13	"	=	
5,27	"	=	14	"	=	Mittel
6,02	"	=	16	"	=	Terția
6,77	"	=	18	"	=	Paragon
7,52	"	=	20	"	=	Text
9,02	"	=	24	"	=	Dublucicero
10,53	"	=	28	"	=	Dublumittel
11,28	"	=	30	"	=	
13,53	"	=	36	"	=	Kanon, Treicicero
15,04	"	=	40	"	=	Grobe Kanon
18,04	"	=	48	"	=	4 Cicero
20,30	"	=	54	"	=	4 1/2 "
22,55	"	=	60	"	=	5 "
24,81	"	=	66	"	=	5 1/2 "
27,06	"	=	72	"	=	6 "
30,00	"	= ca.	80	"	=	6 " 8 Punkte
31,57	"	=	84	"	=	7 "
36,08	"	=	96	"	=	8 "
40,00	"	=	106	"	=	8 " 10 "
50,00	"	=	133	"	=	11 " 1 "
60,00	"	=	160	"	=	13 " 4 "
70,00	"	=	186	"	=	15 1/2 " "
80,00	"	=	213	"	=	17 " 3 "
90,00	"	=	240	"	=	20 " "
100,00	"	=	266	"	=	22 " 4 "

MAȘINI DE CULES

Secolul trecut a dat tiparului o nouă dezvoltare prin apariția mașinilor de cules. Multe lucruri din domeniul tipografiei ce erau considerate imposibile, astăzi, grație tehnicei atât de avansate au devenit destul de cunoscute.

Mâna cuieghătorului cât ar fi fost de iute și de exercitată la culegere, n'ar mai fi putut face față cerințelor de azi. De aceea inventarea mașinilor de cules este tot ce mintea omenescă a putut da la veală mai cu folos privința tiparului.

M'am ferit de o descriere amănunțită a mașinilor de cules

care ar fi îngreuiat volumul cu lucrări care nu se pot învăța din lectură, căci o mașină nu se poate învăța decât făcând practică cu ea.

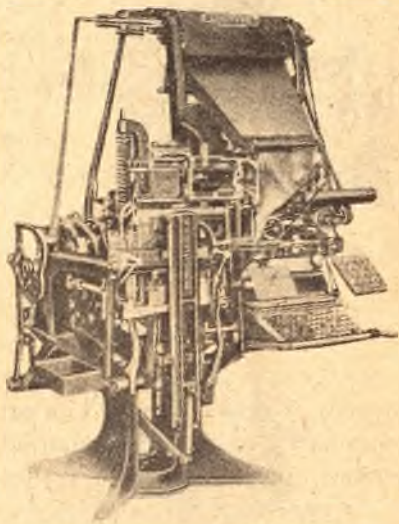

Fig. 4. Mașina Linotype.

Sunt diferite mașini de cules: *Linotype*, *Intertype*, *Typograph*, *Monolyne*, *Monotype*.

Dăm câteva tipuri de mașini de cules mai importante.

Linotypul și *Intertypul* sunt mașinile de cules cele mai rapide și se întrebuintează pentru gazete, reviste, broșuri, etc. Aceste mașini au nevoie de supravegerea unui mecanic. Ambele aceste mașini toarnă rânduri întregi, așa că pentru o greșeală se culege un rând întreg,

de aceea se recrutează elementele cele mai de stoinice pentru a deservi aceste mașini. Mașina *Linotype* a fost inventată de Otmar Mergenthaler.

Mașina *Intertype* este o creație a Inginerului Scudder fost asistent al inventatorului *Linotypului*. În 1914 a ajuns să perfecționeze la maximum *Linotypul*, care sub această formă a fost numit *Intertype*. Marele

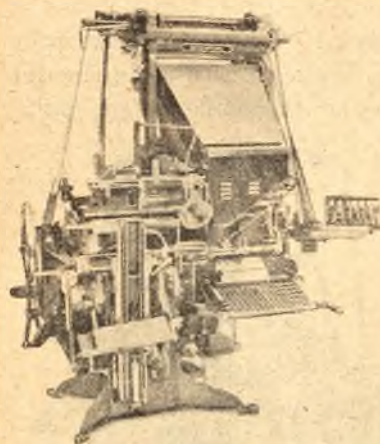

Fig. 5. Mașina *Intertype*.

avantaj al acestei mașini este rapiditatea în ce privește schimbarea formatului și matrițelor. *Intertypul* e întrebuințat în mai toate întreprinderile tipografice mari.

Typografalul e o mașină mai mică, cu instalații mai simple și cu cheltuieli de regie reduse. Funcționează în tipografiile mici și mari. Nu are nevoie de mecanici speciali, iar ca producție e aproape la fel ca celelalte două mașini de mai sus. A fost inventată de Rogers și Bright. Toarnă tot ca și *Linotypul* rânduri întregi.

Monotypul, toarnă tot rânduri întregi dar e puțin întrebuințat.

Monotypul, e mașina de cules cea mai perfectă. Se deosebește de toate celelalte mașini de cules prin aceea că pe când celelalte toarnă rânduri întregi, monotypul toarnă litere individuale. În compoziția Monotypului intră propriu zis două mașini: una care tastează (culege) și alta care toarnă. Culegătorul tastează literele care se imprimă printr'o perforare pe un rol de hârtie specială. Pe un astfel de rol se pot imprima 30-32 pagini. Odată rolul de hârtie tastat complet, e dus la

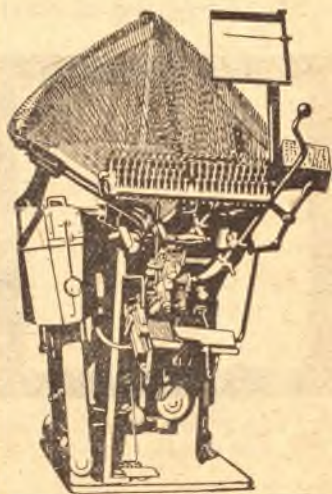

Fig. 6. Mașina Typograf.

mașina de turnat, care în

Fig. 7. Tasterul Monotype.

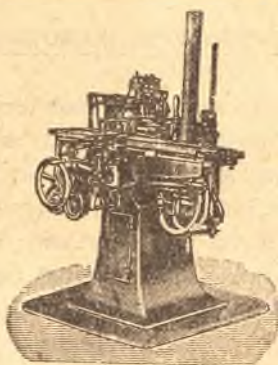

Fig. 8. Mașina de turnat Monotype.

mod automat toarnă litere individuale după rolul de hârtie la formatul cerut și cu matrița necesară.

Marele avantaj al acestei mașini de cules, este la corectură unde nu mai avem nici un inconvenient, căci pentru orice greșală se scoate literă cu literă ca la culegerea de mână. Monotypul însă cere instalații speciale care necesită mari cheltuieli și de aceea aceste mașini sunt recomandate numai tipografiilor mari. Pentru ziare aceste mașini care dau litere mobile nu sunt practice din

Fig. 9. Text cules-perforat pe banda de hârtie.

cauză că ingreunează mult paginația care trebuie făcută foarte repede. Monotypul a fost inventat de Tolbert Lanston.

CE PERSONAL SE RECRUTEAZĂ

Candidații pentru mașinile de cules cei mai preferați sunt culegătorii. Dintre aceștia se recrutează de obicei cei mai buni și cu o cultură oarecare. Candidatul dat la mașina de cules e pus la început numai să vadă și să asculte sunetul mașinii, sunet care la mașina de cules în funcțiune e de o importanță capitală. Face apoi o probă de vre-o câteva zile spre a se obișnui cu clapele literelor. Aceste exerciții se fac cu ambele mâini și cu toate degetele. Numai așa poate deveni un linotypist bun și iute la lucru, ajungând să bată între 4.000-10.000

litere pe oră. Supraveghetorul trebuie să ia aminte dela început dacă candidatul e atent la lucru și dacă e bun pentru mașinile de cules.

El trebuie să-și curețe și să-și ungă singur piesele pentru a fi stăpân pe toate secretele mașinii.

Se mai arată candidatului matrițele corpurilor ca să știe să evidențieze corpurile străine mari și mici; e destul ca o singură matriță să fie de corp străin ca tot zațul să fie socotit inutil și deci aruncat la topit.

Trebuie să i se atragă atenția ca la schimbarea matrițelor să le controleze întodeaună.

Spălarea matrițelor și inelelor (caelelor) privește tot pe linotypist, care și le controlează zilnic, fiind lucrul cel mai important la facerea rândului. Curățenia la mașinile de cules va fi sporul și obținerea unui zaț ireproșabil. Curățenia se poate face ușor și repede, bine înțeles dacă acestea se va face în fiecare zi.

De asemenea se cere ca mașinile să nu fie unse peste măsură; trebuie depuse la fiecare ungere numai 2-3 picături de ulei, căci dacă se pune mai mult, uleiul se prelinge amestecându-se cu praful care murdăresc mașinile în scurt timp.

În sala unde sunt instalate mașinile trebuie de asemenea să fie o curățenie exemplară, căci praful este inamicul cei mai înverșunat al mașinilor.

Șuruburile trebuiesc zilnic controlate; e posibil ca unele să se slăbească în timpul funcționării, producând astfel defecte grave.

Dimineața, prima grijă e deschiderea mașinei și încălzirea cazanului de topire a plumbului. Apoi mașina se șterge, se unge, piesele necesare sunt spălate cu benzină sau petrol, după caz și când totul e aranjat și pus bine la punct, se dă drumul mașinei. Seara se

face $\frac{1}{4}$ oră curățatul mașinei și apoi se învelește cu o pânză, ca în timpul curățirii localului să nu se depună praf pe mașină. Mașinile astfel îngrijite se vor conserva bine, iar defectele vor fi inexistente.

O ultimă lămurire ce mai am de dat și pe care am lăsat-o inadins la urmă este cu privire la aliajul acestor mașini. Trebuie să se observe ca plumbul să nu fie nici prea cald nici prea rece. De asemenea facerea aliajului este un lucru de foarte mare importanță.

Dau un tablou de compunerea aliajelor și temperaturile de topire și retopire a plumbului la mașinile de cules.

T A B L O U

Veți menține cu strictețe următoarele temperaturi și aliaj la mașinile de cules.

A L I A J	TYPOGRAPH 2% Cositor 12% Antimoniu 86% Plumb	INTERTYPE 4% Cositor 11% Antimoniu 85% Plumb	MONOTYPE 9% Cositor 19% Antimoniu 72% Plumb
Temperatura în cazanul de topit	280° Celsius sau 535° F.	280° Celsius sau 535° F.	Corp 6-7 cu 400° Celsius sau 750° F.
			Corp 8-14 cu 370-380° Celsius sau 710° F.
Temperatura la retopire (cazanul de 300 Kg.)	maximum 300° Celsius sau 570° F.	maximum 300° Celsius sau 570° F.	maximum 340° Celsius sau 840° F.

STEREOTIPIA

Aproape nu există astăzi tipografie care să nu aibă pe lângă ea și un atelier de stereotipie. Denumirea de stereotipie o datorim francezului *Didot*.

Acest procedeu a fost născocit pe la începutul secolului al XVIII-lea

UNELTE ȘI MAȘINI

Primul lucru ce trebuie să învețe un elev la stereotipie e cunoașterea uneltelor și mașinilor ce-l înconjoară.

Uneltele atelierului de stereotipie sunt următoarele : *daltă, ciocan, căl-fută, clește, șurupelniță, patent, foarfecă, compas, pilă mică, pensulă, piatră de ștab, sulă, piatră de ascuțit, perie, menghină, ranșă, flancuri, foită negativă.*

Mașinile atelierului de stereotipie : *Calândrul, presa de îndoit clișee pentru rotativă, frez plan, riner pentru rotativă, presă de bătut la perie, strung de rotativă, frez pentru rotativă, presă pentru turnat clișee plane, circular de tăiat clișee, etc.*

Fig. 10. Sculele atelierului de stereotipie.

ELEVUL LA INCEPUT

Prima lucrare la care e pus un elev când intră la stereotipie, e aceea de a desface clișee de pe lemn; cu vremea, va fi pus să închidă forme, să toarne clișee plane, și să dea la rîndea.

Deabia când este stăpân pe aceste lucruri, i se dă să toarne la rotativă, unde e supravegheat de aproape de lucrător.

După un timp anumit de practică, i se dă în primire deacum pe răspunderea lui, orice lucrare plană sau rotativă.

STEREOTIPIE PRIN BATERE LA PERIE

Să vedem acum cum se lucrează o formă dela zețarie, la stereotipie; dacă ne referim la procedeul

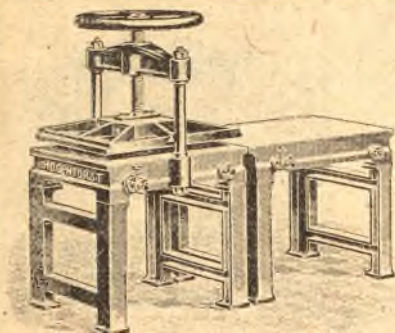

Fig. 11. Presa de bătut la perie.

vechi dinainte de războiu amintim că forma după ce vine la stereotipie se închide într'o rangă în felul următor: mai întâiu se desleagă forma, i se pun răstavuri pe margini și regleți și apoi e închisă.

După ce am închis-o ii dăm corectură și o ducem la zețarie unde se citește ca să nu fie vre-o greșală, se face ceea ce se chiamă revizie. După aceea băgăm flancul în apă unde șade 15 minute, apoi, scoțându-l,

il netezim bine cu o hârtie, ungem forma cu ulei, aplicăm flancul ud pe formă și-l batem cu o perie până se imprimă bine litera (zațul).

Aceasta făcută cu călțuța și ciocanul batem bine pe față, să nu fie vre-o literă mai sus de cât alta. Apoi luăm forma și-o introducem la presă care e fierbinte, punând deasupra formei 2 bucăți de postav, ca să nu iasă căldura afară.

După ce a trecut o oră o scoatem dela presă și flancul a rămas uscat pe formă. Il luăm și-l turnăm la presă. După ce s'a turnat stereotipia, o tăiem la circular și o dăm la rindea, o batem pe lemn, o tăiem din nou pe marginea formei și o curățăm cu dalta, apoi o dăm la mașină spre a fi tipărită.

Fig. 12 Flanc.

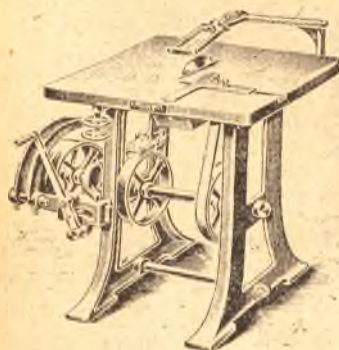

Fig. 13. Circular.

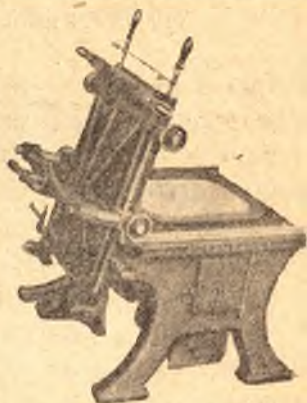

Fig. 14. Presă plană.

STEREOTIPIE LA CALANDRU

Stereotipia a făcut progrese destul de însemnate. O formă de progres e întrebuințarea calandrului cu ajutorul căruia se imprimă forma automat. Iată cum se procedează aci. După ce s'a adus forma dela zețarie e închisă într'o rangă, se dă corectură, după ce s'a făcut mai întâiu revizia, apoi se închide din nou și se bate fața formei spre a se nivela literele. In fine

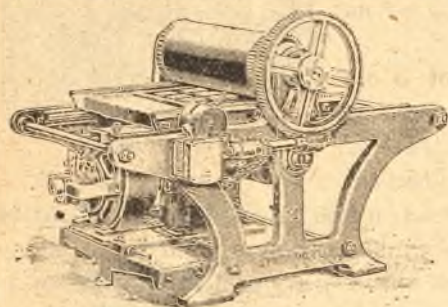

Fig. 15 Calandru.

flancul foarte puțin ud il punem deasupra formei, peste flanc punem 2 postavuri, presiunea calandrului atât cât trebuie, apăsăm pe manivela automată care merge bine înțeles cu curent. După ce s'a oprit calandru luăm flancul în care s'a imprimat zațul. Il tăiem pe marginea formei și tragem cu creionul pe dos, unde sunt locuri albe și lipim cu niște cartoane că să iasă la turnat ceva mai jos de cât litera, căci altfel stereotipia murdărește la mașină. Restul se procedează la fel ca și bătutul la perie.

STEREOTIPIE PE PICIOR

Al treilea sistem de stereotipie e aceea așa zisă pe picior. Stereotipie pe picior e la fel ca aceia pe lemn, cu deosebire că cea de pe lemn nu e rezistentă, cea pe picior e numai din plumb la înălțimea literei și ține mai mult la tipărit.

STEREOTIPIE ROTATIVĂ

Al patrulea sistem de stereotipie e cea rotativă. Procedeeul este următorul: odată venită forma dela zețarie, e închisă, se dă corectură, se citește să n'aibă greșeli, apoi e închisă din nou și bătută cu călțuța spre nivelare. Apoi se ia flancul puțin ud, se pune

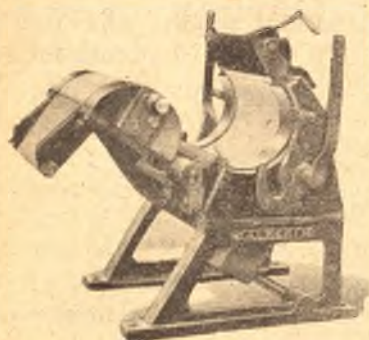

Fig. 16. Presă rotativă.

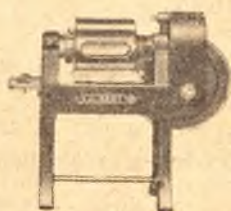
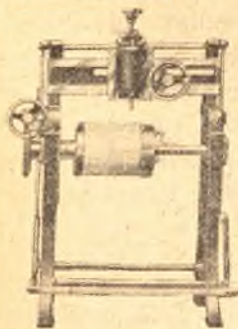
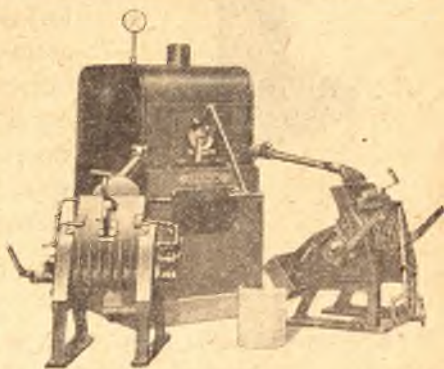

Fig. 17. Rinșoter rotativ.

pe formă, se pun postavurile pe flancii dăm drumul calandrului, după ce am scos flancul imprimat cu zațul.

Fig. 18.
Frez rotativ.Fig. 19.
Cazan automat de turnat la rotativă.

Il tăiem apoi la mărimea formei și il punem pe cazanul cu plumb ca să se usuce. După aceea introducem flancul în presă și turnăm materialul înăuntru lăsând vre-o cinci minute ca să se răcească. Scoatem pagina, ne uităm dacă e bună, o punem pe frez-rotativ și tăiem albitura. Pe urmă o introducem la rinoter ca s'o curețe pe spate la grosimea cilindrului rotativ. Din nou o punem la frez-rotativ unde o frezăm, și o curățăm cu dalta. În sfârșit o dăm la mașina rotativă unde se tipărește.

STEREOTIPIE ÎN CULORI

În fine avem și stereotipia zisă în culori la care se procedează astfel: luăm spre exemplu două culori: roșu

Fig. 20. Frez plan.

și galben. Turnăm stereotipia întreagă, adică două bucași, una rămâne la roșu și alta la galben; luăm stereotipia și scoatem una din culori cu frezul plan după cum ne arată manuscrisul; a doua culoare se scoate la fel ca și prima; pe urmă se tipărește fiecare la mașină în culori. Aceasta e stereotipia în culori.

MĂTERIALUL

Când se toarnă la presă stereotipie plană, materialul trebuie să fie potrivit de fierbinte, ca să nu se ardă matrița și să nu se facă falț.

La stereotipia rotativă materialul trebuie să fie mai fierbinte, pentru ca să nu iasă floarea literei ciupită. Temperatura materialului la stereotipia rotativă e aproximativ $+300^{\circ}$ la cea plană $+250^{\circ}$.

TABLOU DE COMPOZIȚIA MATERIALELOR DE STEREOTIPIE

Pentru plăci mașini plane :

70% plumb, 25% antimoniu, 5% cositor.

Pentru plăci mașini rotative :

65% plumb, 30 antimoniu, 5% cositor.

FLANCURILE

Un mare avantaj prezintă stereotipia, prin faptul că la retipărire, nu mai avem nevoie de culegere din nou, ci ne folosim de flancurile obținute după primul zaț bine înțeles dacă lucrarea nu are modificări.

Flancurile trebuiesc păstrate la o temperatură potrivită.

Spre știința celor ce au nevoie de a afla imediat câți cicero, petiți, nomparel, diamanți, (patru puncte), două puncte, și un punct au un pătrat și următorii pătrați.

Cuadrați	Cicero	Petiți	Nomparel	Diamanți	Două puncte	Un punct
1	4	6	8	12	24	48
2	8	12	16	24	48	96
3	12	18	24	36	72	144
4	16	24	32	48	96	192
5	20	30	40	60	120	240
6	24	36	48	72	144	288
7	28	42	56	84	168	236
8	32	48	64	96	192	384
9	36	54	72	108	226	432
10	40	60	80	120	240	480
11	44	66	88	132	264	528
12	48	72	96	144	288	576
13	52	78	104	156	212	624
14	56	84	112	168	236	672
15	60	90	120	180	260	720
16	64	96	128	192	284	768
17	68	102	136	204	308	816
18	72	108	144	216	332	864
19	76	114	152	228	556	912
20	80	120	169	240	380	960

TURNĂTORIA DE LITERE

La 1450 *Ioan Gutenberg* descoperi împreună cu *Petre Schoeffer* și *Ioan Faust*, matrița după care se toarnă litera mobilă.

Clișeul nostru reprezintă în fața cazanului de topit un maestru turnător cu instrumentul de turnat în mână, având lângă el coșul plin cu litere turnate.

Timpu a adus îmbunătățiri mari în arta turnatului; de unde la început se turna după cum se vede în alăturatul tablou, azi s'a ajuns să se toarne litere cu mașini speciale. Dela câ-

Fig. 20. Gravură în lemn din Jost Ammans Ständebuch.

teva litere pe oră câte se turnau după sistemul vechiu, azi cu noile mașini putem turna până la 100 litere pe minut. Una din turnătoriile moderne se află la Soc. „Cartea Românească“.

Spre a putea turna litere mobile, adică literele de bază din tipografie, e nevoie mai întâiu de matrițe sau forme pentru turnat. Aceste matrițe se pot confecționa după două metode.

CONFEȚIONAREA MATRIȚELOR

METODA GALVANOPLASTIEI

Pentru confecționarea matrițelor e necesar un desen făcut de un artist special pentru litere.

Acest desen se dă gravorului care îl gravează pe plumb. Modelul de plumb obținut de la gravor se introduce în baia de galvanoplastie unde cu ajutorul electricității cuprul din sulfatul de cupru ($\text{SO}_4 \text{Cu}$) se depune pe modelul de plumb, formând astfel copia negativă care pentru turnătorie constituie matrița sau forma pentru turnat.

BAIA DE GALVANOPLASTIE

Baia de galvanoplastie se compune din apă filtrată și sulfat de cupru (piatră vânăță) în raport de $\frac{5}{1}$ și este în legătură cu o sursă de electricitate.

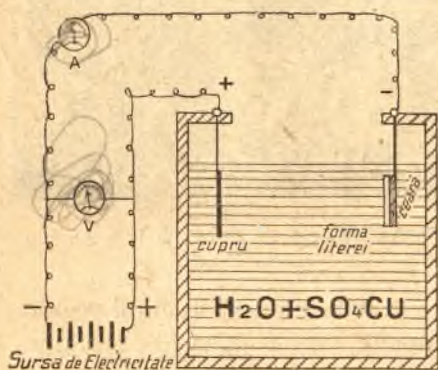

Fig. 22. Baie de galvanoplastie (în secțiune).

Literele introduse trebuie să stea înăuntru 50 de ore, spre a se putea depune un strat de cupru suficient de gros.

După cum se vede la modelul de mai jos, lamele cu modele de litere sunt puse la polul negativ al curentului, iar la polul pozitiv se pune o placă de cupru electrolitic, adică anodul.

METODA ȘTANȚELOR DE OȚEL

Înainte de a proceda la executarea matrițelor e nevoie de desenele respective, care sunt lucrate de un specialist în această ramură. Odată gata desenele, se predau gravorului care e gravează în oțel. Acest oțel trebuie să fie din cea mai bună calitate căci odată fiind gravate bildurile, se trage o poleitură spre a se obține luciul dorit, care lăcu va fi transmis apoi literilor turnate.

Odată aceste ștanțe obținute, care se mai numesc și pansoane, se călesc spre a putea rezista la batere.

După aceasta se iau ștanțele și se introduc într'o presă specială care le bate într'o placă de cupru sau de nichel, în dimensiuni aproximative după mărimea și grosimea literei. În acest mod obținem matrița de turnat după care se toarnă, cu ajutorul mașinei de turnat literele cele mai frumoase.

Fig. 23
Matriță.

MAȘINA DE TURNAT

Dățile constitutive (vezi fig. 24).

A) Ceauul cu compoziția literei care este alcătuită din plumb, antimon și cositor în următoarea proporție: 67 plumb + 28 antimon + 5 cositor = 100 kgr. compoziție

B) *Forma literei sau orificiul de solidificare.*

C) Sertărașul pe care se fixează matrița.

D) Șaibă cu etaje pentru potrivirea vitesei.

E) Transportatorul care scoate litera din orificiul de solidificare și o transportă afară din mașină.

F) Pistonul ceanului

Principiu de funcționare (vezi fig. 24).

Compoziția din ceanul A se topește 340—360° prin

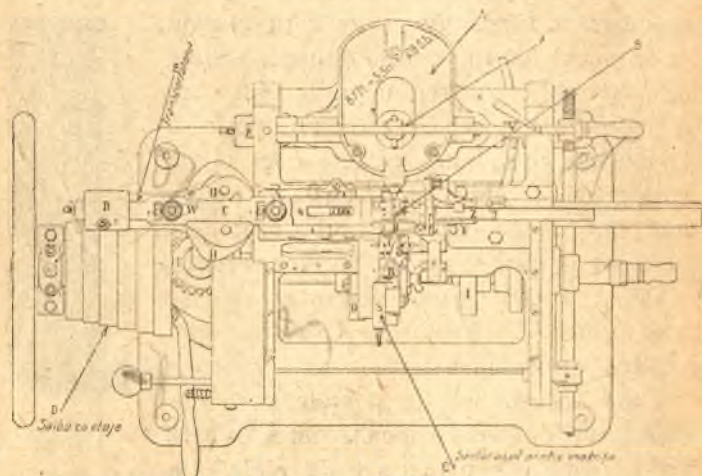

Fig. 24. Mașina de turnat (văzută din sus).

ajutorul căldurii dela electricitate sau prin flacăra gazului de iluminat.

Compoziția în stare lichidă este trimisă sub presiune de pompa F în orificiul de solidificare B în momentul când sertărașul îl închide ermetic iar dispozitivul numit transportator (E') scoate litera afară din mașină.

Litera astfel obținută se taie pe înălțimea normală de $62 \frac{2}{3}$ puncte, $62 \frac{2}{3} \times 0,38 \text{ mm.} = 23,8 \text{ mm}$ care se mai numește și înălțime franceză.

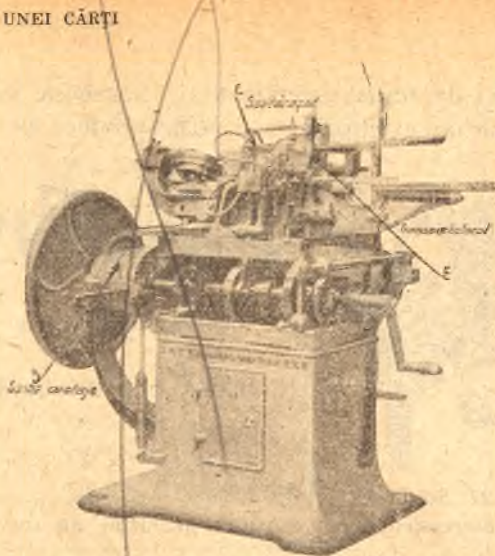

Fig. 25. Mașina de turnat, vedere din față
(Schnellguss).

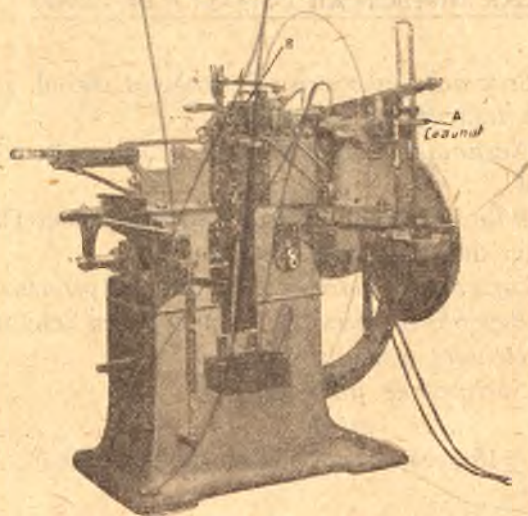

Fig. 26. Mașina de turnat, vedere din spate.

Mașina de turnat e acționată de transmisie cu curea sau printr'un electromotor și poate produce pe minut:

Fig. 27. Sertărașul
(Matercasten).

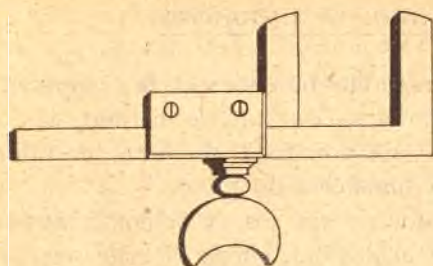
Fig. 28. Transportător.

Corp. 6	—	100	bucăți	litere
"	8	—	80	" "
"	10	—	60	" "
"	12	—	40	" "

pe grosime de un ghifert.

UNELTELE ÎNTREBUINȚATE LA MAȘINA DE TURNAT

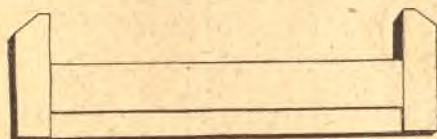
1. *Sistemul* care servește la măsurat corpul, are lungimea franceză de 6 cuadrați.
2. *Kernmasul* pentru măsurat grosimea literelor și a liniilor.
3. *Winckelul* pentru măsurat suprafața floarei la litere, este un unghi, foarte exact, de 90° .
4. *Lupă pentru mărit*, se întrebuințează până la corp 12.
5. *Bezeblechul* servește la controlarea liniei la litere,
6. *Penseta* pentru scos litere.
7. *Șurupelnită mare*.
8. " *mică*.
9. *Inălțimea*, aparat special și exact înalt de $62 \frac{2}{3}$ puncte.
10. *Justurium*, aparat pentru controlat linia la litere.
11. O cană de ulei pentru uns mașina.

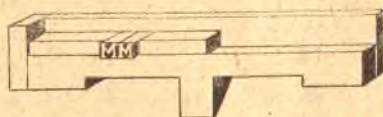
Kernmass.

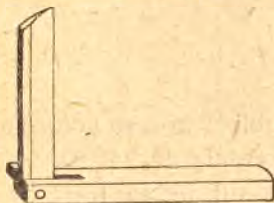
Surupelniță.

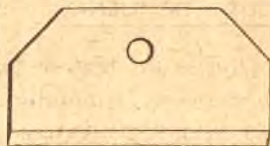
Sistem.

Justurium.

Winckel.

Bezebleck.

Fig. 29. Unelele întrebuițate la mașina de turnat.

CUM SE COMANDĂ LITERĂ LA TURNĂTORIE

Pentru a avea o repartiție bine stabilită la o comandă în ce privește cuantumul de kgr. la corpuri, dau o notă cum se poate face comanda de litere de titluri de către tipograf la turnătoria de litere.

În cantitățile minime de mai jos, ce se pot comanda, se află toate literile alfabetului, cifrele și toate semnele de punctuație.

Corp.	4 se comandă	2 ¹ / ₂ kgr.	
	5 „ „	3 ¹ / ₄ „	
	6 „ „	5 „	
	7 „ „	5 ¹ / ₂ „	
	8 „ „	6 „	
	9 „ „	7 „	
	10 „ „	8 „	
	12 „ „	10 „	
	16 „ „	16 „	
	14 „ „	14 „	
	20 „ „	20 „	
	24 „ „	22 „	
	28 „ „	24 „	
	36 „ „	30 „	
	48 „ „	40 „	

POLIȚA DE TURNAT

Literele de text se toarnă de obicei în serii rotunjite după nevoie și anume: serii în greutate de 25, 50, 100, 150, 200, 250, 500 și 1000 kgr. Prețul acestor litere este în raport invers cu cantitatea de literă, adică cu cât cantitatea comandată va fi mai mare, cu atât prețul va fi mai mic.

Spre a-și putea da seama tipograful dacă o cantitate de literă a fost bine proporționată de o turnătorie, el trebuie să cunoască lista sau polița de turnat, pe care o dau mai jos, care are ca bază raportul între 1500 „a“ și celelalte litere ale alfabetului. În afară de literă de text și titluri, tipograful mai are nevoie de spații, quadrați și dursuși.

a	1500	r	1200	i	400	,	100	D	100	U	100	Æ	5
b	300	s	1200	o	50	;	150	E	150	V	50	CE	5
c	1100	t	1600	u	50	*	300	F	50	W	20	Å	10
d	800	u	1500	ă	250	'	300	G	80	X	50	Ê	10
e	2500	v	350	è	100	?	70	H	40	Y	20	Ï	10
f	400	w	100	á	50	!	70	I	150	Z	40	Ö	10
g	400	x	50	é	500	„	600	J	40	Ç	20	Û	10
h	400	y	80	ã	1000	†	20	K	20	Ş	40	ı	150
i	2100	z	170	ä	20	(300	L	80	Ţ	30	2	125
j	100	fi	150	ê	20		50	M	80	Ă	25	3	125
k	100	fl	100	î	20	§	40	N	80	Â	25	4	100
l	1100	ff	50	õ	30	-	500	O	50	É	15	5	100
m	800	ç	100	ü	50	*	40	P	70	Î	25	6	100
n	1000	ş	500	æ	20	&	20	Q	30	Ó	10	7	100
o	1000	ţ	400	œ	20	A	100	R	80	Û	10	8	100
p	700	ă	250	.	1500	B	50	S	100	Ê	25	9	000
q	100	é	100	,	1500	C	150	T	100	Ë	10	0	200

1. Spațiile se comandă în proporție de 20% din greutatea literei și trebuie să cuprindă toate grosimile, adică dela 1 punct până la 1 ghifert.

2. Quadrații în general, se comandă în proporție de 10% din toată litera atelierului, însă la lucrări de accidentă și de tabelă este nevoie de o cantitate mai mare, care se stabilește dela caz la caz.

2. Dursușii și regleții se comandă după felul lucrărilor ce avem de executat. Astfel o tipografie care execută lucrări de accidentă, necesită o cantitate de regleți mult mai mare decât o tipografie care execută lucrări de text.

ZINCOGRAFIA

Pe lângă materialul de cules, în tipografie mai e nevoie de clișee care servesc la ilustrarea lucrărilor tipografice, reprezentând desene, vederi, picturi, etc.

Pentru ca ilustrațiile în carte să fie bine reușite e neapărată trebuință ca desenele, etc. ce se predau

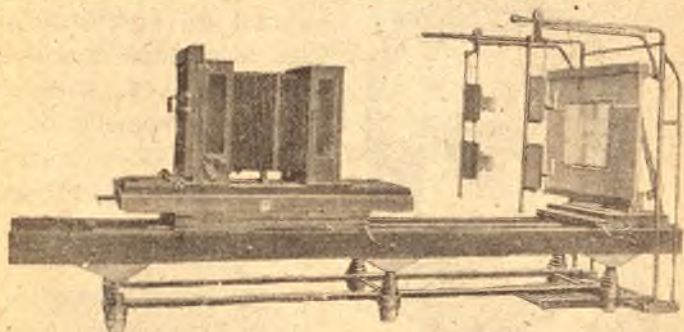

Fig. 30. Aparatul fotografic inclusiv planșeta și 4 lămpi electrice.

zincografului să fie destul de reușite și clare ; numai astfel putem avea ilustrațiuni frumoase.

Zincografului i se indică de cei în drept formatul clișeului ce trebuie făcut. Formatul se dă pe centimetri sau se indică mărimile la care se reduce însemnându-se astfel: $\frac{1}{11}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{8}$. Toate acestea depind de mărimea

desenului, vederii, picturii, etc. ce avem și la cât trebuie să facem reducerea.

După aceasta comunicăm zincografului hârtia pe care vrem să tipărim clișeele, pentru ca să știe cum să facă rasterul clișeelelor. Numai astfel zincograful pune în lucru clișeul. De notat că la cartea ilustrată cu clișeele autotipii cu fotografii, vederi, picturi ce nu sunt liniare se întrebuințează hârtie satinată; iar când se tipărește pe hârtie mată, clișeele autotipii se fac cu raster mare. Clișeele liniare se tipăresc pe orice fel de hârtie.

CUM SE FACE CLIȘEUL

Clișeele se execută pe cale foto-mecanică și sunt de două feluri. Clișee liniare, adică clișee în care desenul

Clișeu liniar

de reprodus e compus numai din linii, și clișee în autotipii care redau desene în semitonuri, ca fotografii, picturi, etc. Clișeele liniare se transpun pe zinc prin trei mijloace; desenul se face direct pe zinc cu o cerneală grasă specială, sau se transportă după un desen lucrat pe hârtie de transport sau pe un tipar din litografie, și pe cale fotomecanică.

Clișeele liniare pe cale fotomecanică se execută astfel: se face un negativ fotografic de pe un desen pe mărimea necesară în zaț; acest negativ se copiază pe zinc, turnând pe zinc o cușe sensibilă de albumină combinată cu

bichromat de amoniu, care după ce s'a uscat, se presează într'o ramă de copiat în contact cu negativul și se expune la lumina zilei sau lumină electrică, după 5-10 minute; când copierea e gata, se scoate din ramă și cu un val de cleiu se înegrește placa cu cerneală de transport, se pune într'o tavă cu apă și cu ajutorul unei bucăți de vată se dezvoltă; părțile copiate, adică desenul nu se solvă în apă și rămân fixate pe

Clîșeu autotipie

Fig. 31. Obiectiv fotografic cu prisma

placa de zinc, iar restul cușei se spală jos, astfel că desenul ăpare fidel cu originalul; după ce s'a uscat placa de zinc, se pudrează cu praf de asfalt, care se lipește pe desenul gras, se scutură bine de prisosul de asfalt și se încălzește placa până ce

asfaltul de pe placă s'a topit; în această stare placa se poate trata cu acid azotic pentru a-i da relieful necesar tiparului. Acest relief nu se poate obține cu o singură săpătură cu acid, el trebuie obținut cu mai multe băi succesive care cresc în concentrație pe măsură

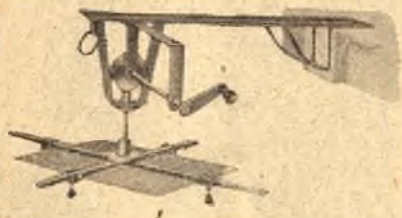

Fig. 32. Centrifug pentru preparat plăcile de zinc.

ce trebuie întărită și cușă desenului, aplicând după fiecare baie o nouă cușă mai rezistentă.

Clișeele în autotipie sunt reproduceri de pe fotografii, picturi, desene lavate; aceste toate

nu au ca la liniare modulația formată din așure de linii și din semitonuri, adică trecerea de la umbră la lumină este redată cu un ton care merge descrescând. Aceste tonuri, ca să le putem reda pe zinc, trebuie descompuse

în puncte care în partea din umbră sunt legate între ele și cu cât mergem spre un ton mai deschis, ele descresc, astfel că redau toată modulația originalului. Pentru a obține astfel de nega-

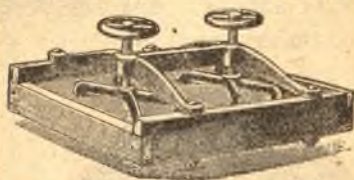

Fig. 33. Forma de copiat.

tive fotografice, trebuie ca în fața plăcii fotografice să intercalăm un geam pe care e gravată o liniatură care se încrucișează la un unghi de 90° , formând astfel o rețea cu mici puncte transparente care se imprimă pe placă fotografică, redând modulația desenului.

Fig. 34. Stânga : negativul. Dreapta ; pozitivul copiat de pe negativ.

Aceste ecrane numite și rastere sunt de multe desimi, după cum o cer împrejurările în care se tipărește un clișeu. Dăm aci mărimile întrebuințate.

Mașina rotativă	și	hârtia ordinară	20 linii pe cm ² .			
"	"	"	velină	30	"	"
"	plană	"	ordnară	40	"	"
"	"	"	velină	48	"	"
"	"	"	bună	54	"	"
"	"	"	cromo			
			sau kunstruck	60	"	"

Cu cât rasterul unui clișeu este mai des, cu atât cere și o îngrijire mai mare la tipar, adică o cerneală mai bună, o hârtie mai bună și o potriveală mai îngrijită.

La clișeele de autotipie, copiatul pe zinc diferă de cel pentru liniare, soluția necesară fiind preparată în loc de albumină cu cleiu de pește ; acesta după copiat

nu mai are nevoie de prăfuit, căci încălzind placa la o temperatură de 300° , cleiul de pește se transformă

într'un email care rezistă acidului. Săpatul de asemenea diferă de cel de la liniare, căci desenul fiind des și neavând goluri, nu are nevoie de adâncime și îi ajunge o singură săpătură.

Tot cu ajutorul autotipiei se mai fac reproduceri în culori, cari prin supra-tipărire redau exact

Fig. 35. Partea dinapoi a aparatului fotografic: rasterul rotund pentru tricromii.

colorile originalului. Se știe că în natură nu există decât trei culori (roșu, galben, albastru) și toate celelalte sunt combinațiile acestora; de aci a plecat și procedul în culori care se numește tricromie.

Pentru executarea acestui

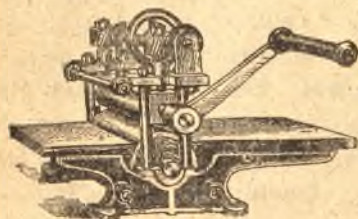

Fig. 37. Presa de făcut țipare.

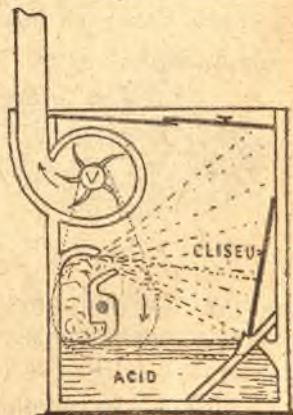

Fig. 36. Mașina pentru săpat clișee.

procedeu avem nevoie de plăci sensibile la o anumită culoare, de filtre colorate pe cari le punem în fața obiectivului, și cari nu lasă să treacă prin ele decât o anumită culoare, astfel că printr'un filtru verde trece numai culoarea de roșu și amestecurile cu roșu; filtrul de orange e pentru culoarea de albastru; iar filtrul de violet pentru culoarea de galben. Dacă la tricromii, desenul are părți întense în culorile închise, se mai poate lua o a patra culoare pentru un negru care se supratipărește. La fiecare din aceste culori, înclinația liniilor de pe raster trebuie să fie mutată cu 30° , ca să evităm așa numitul moire sau canava.

Plăcile fotografice obicinuite nu sunt sensibile la anumite culori, așa că nu se pot intrebuinta în tricromie; pentru acest scop ne folosim de emulsia de colodiu care în legătură cu colorantele ce i se adaugă și cu filtrul respectiv, dau placa cu culoarea extrasă după cum ne trebuie. Cele trei clișee astfel obținute după ce au fost copiate și făcută prima săpătură, se face un tipar de probă, tipărind în ordinea următoare: întâiu galben, apoi roșu și la urmă albastru; acest tipar colorat ne arată care din părți corespund originalului și cari mai trebuiesc săpate pentru a ajunge la fidelitatea originalului.

Pentru ca tiparele în culori să cadă exact una peste cealaltă, se fixează pe două părți laterale ale originalului două cruciulițe trase cu cerneală pe o bucată de carton; acesta se fotografiază odată cu originalul astfel că le avem pe toate trei culori și pe ele potrivim ca culorile să cadă exact una pe cealaltă. După aceea clișeele, atât cele liniare cât și autotipiile, se taie și se montează pe lemn, care trebuie să aibă grosimea necesară, ca să

fie exact la înălțimea literelor. Odată cu predarea clișeelor, zincograful predă și câte un tipar de fiecare clișeu.

La clișeele în culori, zincograful predă de fiecare culoare câte un tipar (scala culorilor), plus tiparul cu toate culorile pe hârtia sau cartonul respectiv.

I. Galben

II. Roşu

III. Albastru

Reproducere după pictorul *Stoica*.

Vasile Lupu, Domnul Moldovei, în tipografia dela mănăstirea Trei-Ierarhi (1640).

Vasile Romanescu — Istoria unirii românilor

MAȘINI DE TIPAR

Oricât de primitivă era presa de tipar a lui Gutenberg, a fost folosită câteva veacuri, până s'a ajuns la inovații, care aveau să producă o adevărată revoluție în arta tiparului.

Un istoric al mașinilor de tipar nu-și are locul în cartea de față, care a fost plănuită pe proporții cât mai reduse și urmând un plan cât se poate de elementar.

În treacăt numai, amintim două nume ilustre din istoria mașinilor de tipar : *König*, *Nicholson*.

Odată completată camanda, lucrarea cu „bun de tipar“ ia drumul spre mașini, adică urmează tipăritul.

Fig. 38 Presă gutenbergiană.

MAȘINI DE TIPĂRIT

Fig. 39. Presă de tipărit.

Gutenberg își tipărea cărțile cu presa de mână. Acesta a fost începutul tiparului. Cu timpul, s'a adăugat la presa de

mână piesă cu piesă, până s'a ajuns la ceea ce se poate vedea azi.

Mașinile sunt de diferite formate, începând cu cele de cărți de vizită până la formate pentru cărți, etc.

În tipografiile mari, mașinile sunt împărțite după varietatea lucrărilor de executat.

Fig. 40. Presă de tipărit.

Dăm câteva modele de mașini de diferite forme, de la presa lui Gutenberg care tipărea câteva exemplare pe oră, și până la cele mai moderne mașini, care au ajuns astăzi să tipărească 4000 de exemplare pe oră.

Mașinile de tipar sunt de două feluri : fără aparat, la care e nevoie de puitor cu mâna, și cu aparat, care funcționează a u t o m a t coalele înșirându-se una după alta singure.

Fig. 41. Buston de mână.

INSTRUCȚIUNI PENTRU ELEVUL MAȘINIST

Eleul la mașini. — Elevul sau începătorul, trebuie să cunoască la început ca și culegătorul, lucrurile care îl înconjoară în atelierul său, adică pe lângă tot mobilierul, trebuie să cunoască mașinile de tipărit, piesele, sculele, etc., ca atunci când este nevoie de ceva să fie cât mai înlesnit. El mai trebuie învățat

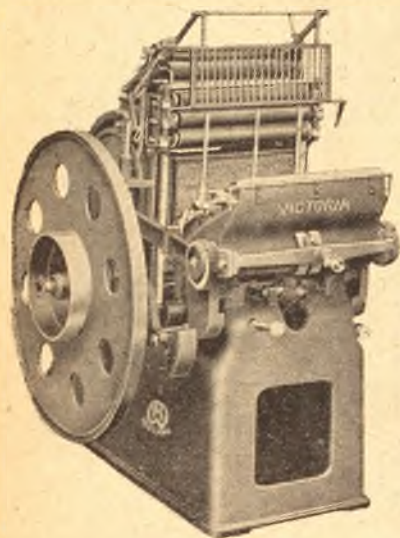

Fig. 42. Tegel.

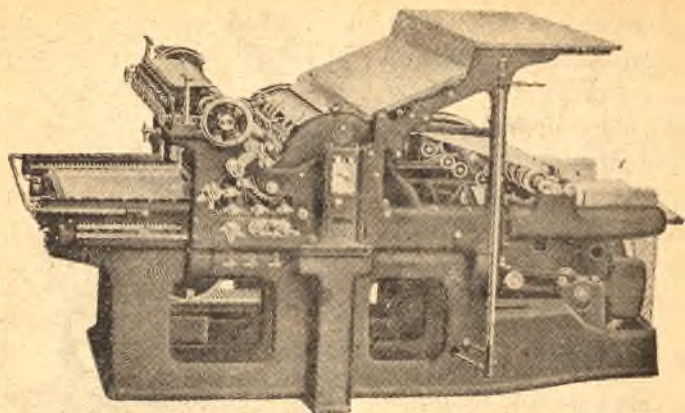

Fig. 43. Mașină plană fără aparat.

ca atunci când trece pe lângă o mașină, să fie cu băgare de seamă, ca nu cumva să-l apuce vre-o roată

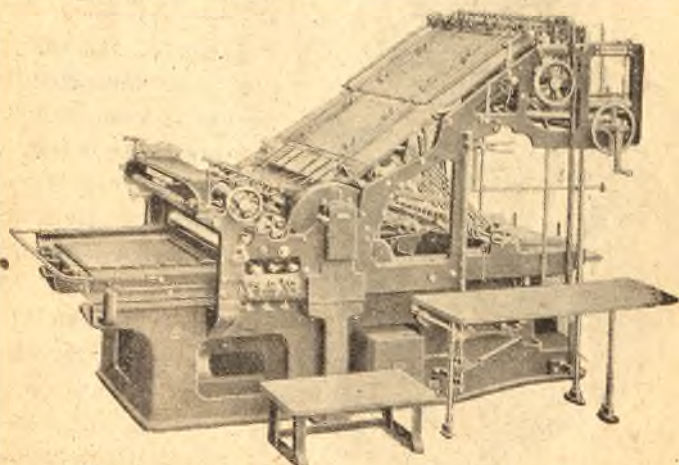

Fig. 44. Mașină plană cu aparat.

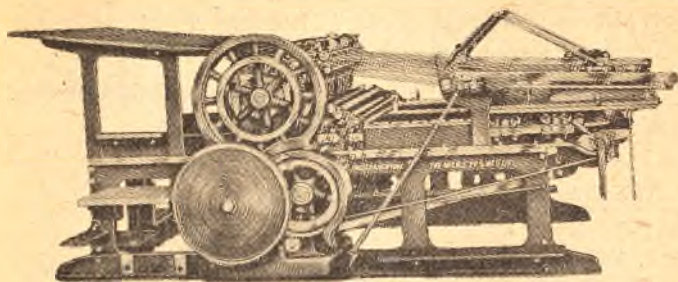

Fig. 45 Mașină cu două tururi fără aparat.

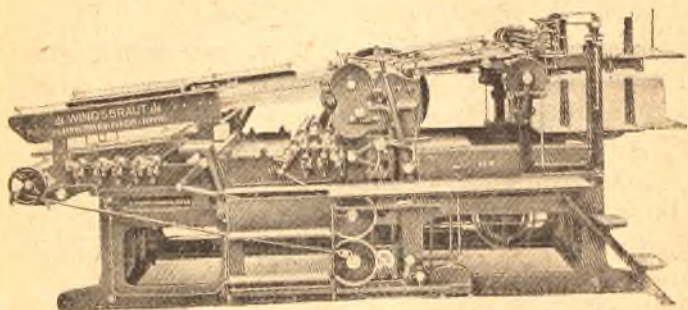

Fig. 46. Mașină cu două tururi cu aparat.

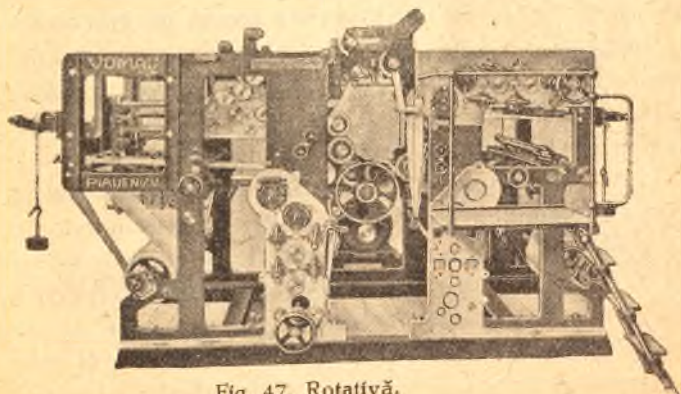

Fig. 47. Rotativă.

sau vre-o curea. La orice lucrare ce începe trebuie să oprească motorul mașinii.

La mașini elevul trebuie să cunoască: valurile, cilindrul, manivela, clapele, șireturile, așternutul, etc.

SCULE PENTRU MAȘINI DE TIPĂRIT

1. *Fundamentul de lemn.* — Cu ajutorul acestuia se transportă formele de tipărit de pe fundamentul de mașini și viceversa, când s'a terminat cu tipăritul. Fundamentul de lemn se face de obicei din stejar.

2. *Fundamentul de fier.* — E o placă de fier așezată pe un postament de lemn. Acest fundament servește la pregătirea (inchiderea) formelor într'o ramă, înainte de a fi transportate pe fundamentul mașinei de tipar.

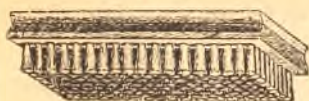
3. *Ramele de închidere* — Sunt rame confecționate din fier, constând din două părți de aceeași mărime. Rama servește pentru fixarea și transportarea formelor de tipărire.

4. *Călfuța și ciocanul de lemn.* — Acestea servesc mașinistului să niveleze zațul, când forma a fost închisă în ramă. Se ia călfuța în mână stângă iar ciocanul în dreapta și se bate bine suprafața formei. Se strâng încă odată răstavurile și se bate pentru o ultimă dată forma, pentru a se împinge în jos literile care eventual s'au ridicat, apoi se strânge din nou.

5. *Șpahul (lopățica).* — Servește pentru transportul cernei din butoiu în jghiabul mașinei și amestecul culorilor.

6. *Cana de ulei.* — Servește la ungerea mașinilor.

7. *Cuțitul și foarfecile.* — Ele servesc la potrivitul formelor. Procedeu e următorul: se taie de pe o coală trasă prin mașină cu forma de tipărit, literile și ornamentele prea tari și se lipesc petice de hârtie satinată

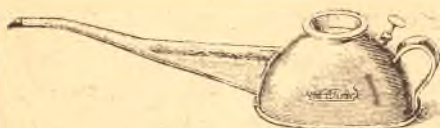
Perie de spălat formele.

Călfuța.

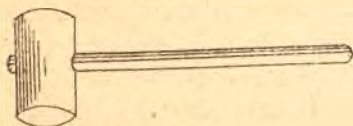
Lopățică (șpahlu).

Cană de ulei

Cheie pentru clape.

Ciocanul de lemn.

Frecător de cerneală.

Cuțitul de potrivit.

Fig. 48. Scule pentru mașini de tipărit.

pe cele mai joase, care apar pe hârtie prea slab. Odată potrivită, coala se fixează pe cilindru, exact la punctul în care a fost trasă; peste ea se pune încă o coală, aceasta curată, și în fine se poate începe tipăritul. Cuțitașul pentru potrivit are două tășuri.

8. *Cheia de închidere.* — Fiecărei prese automate i se va adăuga de fabrica de mașini o cheie de închidere, necesară mașinei și care se găsește pe un tablou de scândură.

9. *Cheie pentru clape.* — Fiecare mașină mai posedă și câte o cheie pentru clape, aceasta este necesară pentru potrivitul clapelor care necesită un control foarte des.

10. *Masa de spălat formele.* — Servește la spălarea formelor de tipărit. Formele închise pot fi curățite bine pe o masă de spălat. Mijloacele de curățire a formelor constă din perii tari, petece udate cu leșie, apă și benzină.

PRIMA LUCRARE

După ce a învățat toate acestea, prima lucrare a elevului este la mașinile mici, la care tipărește cărți de vizită, afișe, bilete de nuntă. etc, și pe urmă treptat, după învățarea acestora, va trece la mașini mai mari.

Tot pe elev îl privește curățatul mașinilor, formelor de tipărit, clișeeilor. El trebuie să știe de asemenea cum se scot valurile din mașini, să cunoască spălarea lor și ungerea mașinei.

Mașina trebuie ținută în cea mai perfectă stare de curățenie. Seara, la lăsarea lucrului, trebuie bine curățită. Dimineața prima grijă a elevului e ungerea mașinei, aceasta pentru buna conservare a ei.

Este bine ca elevul trecând la practica cu mașinile mari, să i se arate cum să pună coalele singur, ca atunci când va fi lucrător să fie un prefect punător de coale la mașină.

În momentul când mașinistul a cerut paginile culegătorului pentru tipărit și culegătorul le-a adus la mașină, mașinistul are datoria să vadă ca fundamentul-masă pe care culegătorul va pune paginile să fie bine curățat, ca să nu fie nici-o murdărie. Controlând, va comunica apoi culegătorului că poate aranja paginile, aranjare pe care o face conform schiței ce o are (Vezi pag. 99 „Cum se așează paginile“). După ce paginile au fost așezate și controlate ca să nu fie vre-o greșală, mașinistul începe să facă formatul.

RAMA ȘI INSTRUMENTELE PENTRU INCHIDEREA FORMEI.
CUM PROCEDEAZĂ MAȘINISTUL DUPĂ CE A PRIMIT FORMA
DELA CULEGĂTOR?

Mai întâiu așează pe fundament rama de închiderea formei, forma (paginile) rămânând la mijloc.

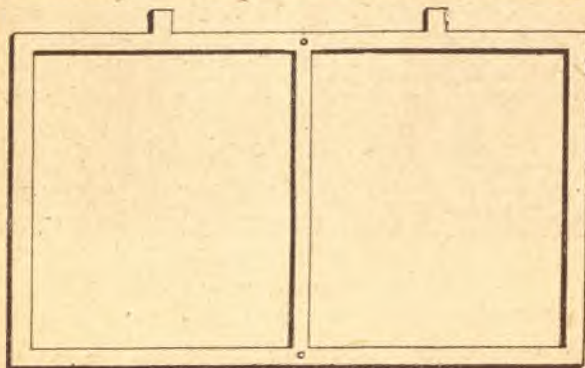

Fig. 49. Rama.

Ramele au forma fundamentului mașinei respective. După aceea mașinistul trece la facerea formatului.

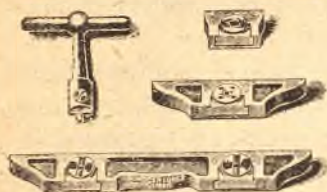

Fig. 50. Răstaturile și cheia.

Pentru aceasta ia o coală de hârtie de mărimea celei pe care se va tipări forma și măsurând se distanțează paginile la intervalele cerute de formatul coalei ținând cont și de anumite sisteme de tăieturi. Intre pagini, in locurile rămase goale, se așează regleții de mașină cari se pun și ei după o normă a inchisului formei, pentru a nu avea șpițuri în timpul tiparului. Regleții sunt turnați din tuciu. După aceea mașinistul des-

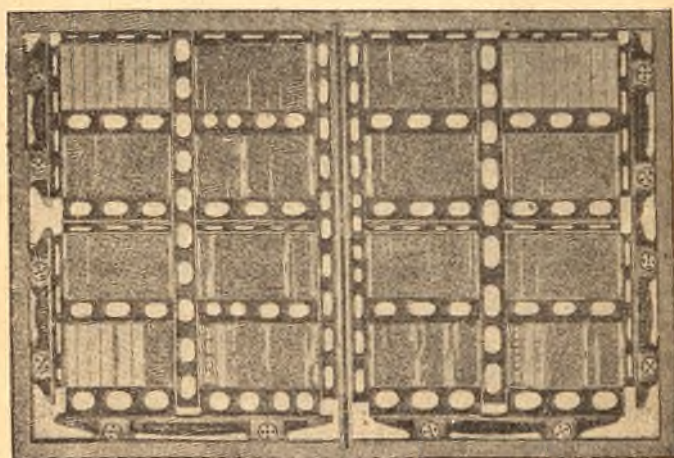

Fig. 51. O formă corect închisă.

leagă ușor sfoara dimprejurul zațului, începând cu pagina din capul ramei și pe urmă strânge forma. Când

s'a terminat cu facerea formatului, mașinistul așează răstavurile între paginile dela margini și cele două laturi mici și una a ramei; după aceea cu o cheie specială se strâng puternic răstavurile care au un fel de rozete dințate. Astfel se termină operația de închidere a formei. Controlează încă odată ca totul să fie în regulă.

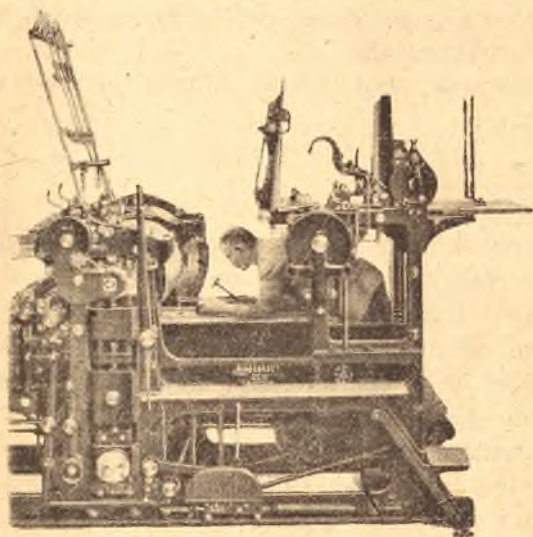

Fig 52. Mașinistul făcând ultima nivelare a literelor în mașină.

Pe urmă se trage pe fundamentul de transport al mașinei, se pune vertical (în cap), spre a se curăța dedesupt literele; pe același fundament se transportă în mașină, unde forma se deschide din nou și se fixează bine rama, se strâng puțin răstavurile și se bate cu călfuța bine.

După ce a apropiat valurile de cilindrele frecătoare ale mașinei, mașinistul se urcă pe mașină și trage primele tipare, unul pentru revizie, altul pentru registru.

REGISTRAREA

Prin registrare se înțelege suprapunerea precisă una peste alta a paginilor tipăririi și contra-tipăririi. Dacă se ține o coală tipărită pe ambele părți la lumină, trebuie ca pagina primă și contrapagina să se suprapună exact. Registrarea trebuie făcută înainte de începerea tipăririi de pe contra-pagină.

Registrul și formatul făcute, se poate începe potrivit.

POTRIVITUL

Sunt mai multe sisteme de potrivit; se împart după felul formei, hârtiei și natura lucrării.

Pentru text bătut, tipărit pe hârtie velină se ia de obicei așternut semi-tare, dacă nu are clișee, dacă are clișee se ia așternut tare, iar potrivitul textului se face cu hârtie moale și la clișee cu hârtie subțire consistentă.

La text tipărit pe hârtie mată sau nesatinată se ia așternut tare, spre a nu se îngropa literile prea tare în hârtie.

Pentru clișee autotipii care se tipăresc în majoritatea cazurilor pe hârtie satinată fină, se utilizează așternut tare. Aci potrivitul se face mai mult sub clișee, adică între ținc și lemn, iar pe așternut cu hârtie subțire pelur sau mătase.

Clișeele vor trebui să fie potrivit înălțate, să nu depășească înălțimea literilor, de preferat cu două foi de hârtie mai jos decât literile, spre a se putea face decupările respective tonurilor dela clișee, sau așa zisele Kreiderreliefe (potrivire mecanică).

R E V I Z I A

În timpul potrivitului vine culegătorul la revizie, i se spală forma, i se deschide mașina și începe a face revizia; când culegătorul a terminat revizia, se închide mașina, se face un control dacă nu cumva a rămas ceva literă pe formă și în urmă i se mai dă o contrarevizie, apoi un tipar pentru „bun de imprimat”. După aceasta, înaintea începerii tipăritului, mașinistul e dator să arate primul tipar maestrului de atelier și numai după controlul șefului său, și când s'a găsit că totul e în regulă, se dă drumul mașinei.

ARANJAREA CERNELEI

Înainte de începerea tipăririi, de mare însemnătate este aranjarea cernelei, spre a nu fi pe alocuri prea multă sau prea puțină. Cerneala se aranjează trăgându-se la început zece — douăzeci maculaturi, apoi un tipar bun; dacă nu este convins de bunul curs al cernelei se mai dau câteva maculaturi, până ce jghiabul de cerneală și-a luat cursul potrivit.

Tot în cursul tipăritului mașinistul controlează din când în când mașina și tiparele, ca să nu iasă spițuri sau dacă tiparul se menține ca la început.

CÂND HÂRTIA FACE CUTE

În primul rând când hârtia este umedă. Al doilea la mașina de tipar, revizuim așternutul de pe cilindru; pe urmă controlăm greifurile ca să apuce bine hârtia. Greifer cu greifer trebuie controlat după modul cunoscut, luăm o bucată de hârtie și facem proba ca să ne convingem că hârtia acum prinde bine.

ARANJAREA COALELOR TIPĂRITE

În cursul tipăritului se vor aranja coalele pe rafturi, spre a se evita copiatul (murdărirea pe verso).

După ce s'a tipărit suma necesară, coalele tipărite se pun la uscat, până a doua zi, când se trimit numărate legătorului.

Îndată ce tipărirea s'a terminat, forma e ridicată și curățită cu îngrijire. După terminare se vor lua regleții, paginile legate se vor transporta la zețarie pe galioanele de lemn. Cu tipărirea restului de coale, dacă lucrarea e mai mare, se va proceda la fel.

SPĂLATUL FORMELOR CU LEȘIE :

După ce s'a tipărit o lucrare și dăm forma afară, o spălăm cu leșie, ca să scoatem toate materiile și substanțele cernelurilor. Luăm o perie pe care o înmuiem în leșie și frecăm bine forma, (cu atenție să nu atingem clișeele autotipii căci se strică), după aceea spălăm forma cu apă multă ca să se scurgă toată murdăria până ce rămâne curată. Nefăcând aceasta oxidăm literele.

SPĂLAREA CLIȘEELEOR AUTOTIPII :

După ce a ieșit forma din mașină și se așează la spălat se ia o cârpă curată care se înmoaie în puțină benzină și se șterg clișeele autotipii, după aceea se lasă puțin să se usuce și pe urmă clișeele se ung cu vaselină specială ca să nu oxideze.

PĂSTRAREA CLIȘEELORE :

După ce am împărțit forma și clișeele le-am uns cu puțină vaselină specială sau lack special, după cum am scris mai sus, lipim pe dosul clișeelelor un tipar pentru identificare. Fiecare lucrare își are pachetul ei, ca să nu se amestece clișeele dela o lucrare cu alta. După fiecare rând de clișee la pachet se pune câte o hârtie ca să nu se sgărie clișeele. Numărul clișeelelor trebuie să corespundă exact cu numărul de poze clișee din carte. În urmă legăm cu sfoară pachetul și dăm număr scriem numele autorului și al cărții îl trecem în registru și punem pachetul în magazie într'un loc uscat. Procedând așa nici odată cât de multe clișee să avem, nu le amestecăm găsiindu-le imediat, nepierzând timpul de lucru, așa de scump.

C O P E R T A

Odată cu tipărirea cărții, mașinistul tipăritor are grija ca să se tipărească și coperta. Coperta se tipărește pe o hârtie mai groasă (carton), după indicațiile ce i s'au făcut pe comandă. Dacă e text, de obicei, se tipărește în două culori; dacă sunt clișee, în mai multe culori.

Odată terminate de tipărit coperta și lucrarea, bine uscate, se trimit legătorului de cărți.

La copertă tipăritorul va avea grijă să se taie cartonul după grosimea cărții, iar dacă aceasta nu vine ajustată în parti, se va lăsa loc și pentru cant, adică să depășească formatul cărții cu $\frac{1}{2}$ cm. în părțile din fața și de jos. De asemenea, înainte de a potrivi se va da un tipar și legătorului de cărți, care poate ști mai precis grosimea

cotorului cărți. La copertele cu mai multe culori se vor alege nuanțele în concordanță cu cuprinsul cărții.

Cea dintâiu grijă la tipărire va fi ca cernelurile să fie amestecate cu pasta de uscat, spre a ne da o copertă ireproșabilă.

Notă. — Elevul tipăritor trebuie să învețe să pună coalele la mașină în mod perfect. El mai trebuie să aibă grijă ca atunci când se spală valurile pentru o culoare să nu se amestece între ele.

În grija elevului tipăritor va fi ca atunci când se termină o lucrare să despartă valurile, spre a evita formarea de dungli,

Tot în atribuția lui va intra să cunoască anumite reguli la spălutul valurilor.

1. De exemplu nu se vor spăla niciodată valurile cu benzină, de oarece benzina elimină grăsimea din cleiul de pe valuri și acestea scad în așa fel că nu mai ating cilindrele frecătoare.

2. De asemeni nu trebuiesc spălate valurile cu apă, fiindcă se întâmplă același fenomen de mai sus; pentru o zi ele dau rezultate bune, dar a doua zi scad foarte mult, încât nu le mai putem întrebuința de loc, și astfel se dă loc la o nouă turnare de valuri care scade din valoarea cleiului.

3. Se va evita pe cât posibil datul cu uleiul la valuri, mulți mașiniști obișnuiesc la cernelurile care se usucă repede să le dea cu uleiul până a doua zi, uleiul pătrunde în găurile mici ale valurilor și dă loc la o rupere mai timpurie.

Elevul mașinist este bine ca în timpul uceniceii să învețe a turna valuri singur. La noi fiecare întreprindere își toarnă valuri în propriile ateliere.

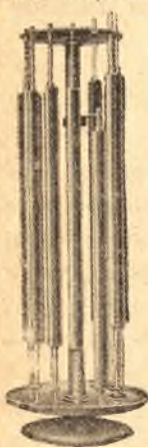

Fig. 53. Aparat pentru păstrarea valurilor de rezervă.

Valurile de rezervă vor fi puse la un loc ferit de praf, vor fi aranjate pe un aparat construit pentru acest scop, se va evita un loc cu temperatura nepotrivită.

INTREȚINEREA VALURILOR DE TIPĂRIT ¹⁾

Valurile sunt sufletul oricărei mașini tipografice, ele cel puțin sunt tot atât de importante, pentru obținerea unui tipar ireproșabil, ca și un cilindru bun.

Mașina cea mai modernă și potriveala cea mai bună nu servesc la nimic; după cum nici mașinistul cel mai experimentat nu poate ajunge la nici un rezultat bun, dacă îi stau la dispozițiune valuri proaste, adică dintre acelea, care nu posedă putere atractivă, sau care sunt prea vechi și se fărâmă, ori cari sunt turnate pe fusuri curbate sau rău centrate.

Dacă fusurile sunt curbate, ele trebuie să fie mai întâiu îndreptate ș'anume de către un specialist. Dacă se predau spre turnarea unui atelier special de turnat valurile, în acest caz trebuie să se indice anume, cari fusuri sunt curbate pentru ca să poată fi îndreptate înainte de turnat. Numai dacă fusurile sunt centrate exact, valurile pot fi întrebuințate cu folos, pe cât timp un val care oscilează, chiar dacă este turnat cu cleiul cel mai bun, nu are absolut nici o valoare.

Pentru pregătirea unor valuri bune de tipar, trebuie să aleagă neapărat cleiu de cea mai bună calitate; deoarece numai un asemenea cleiu prezintă garanția, că mașina va fi gata de funcționare în tot cursul anului și că va realiza producțiunea cea mai mare posibilă.

Cleiu cel mai bun, se înțelege, nu se vinde totdeauna cu prețul cel mai eștin, cel puțin în aparență. A voi însă, să se realizeze aci economie, ar însemna risipa cea mai mare, deoarece este știut, că o marfă de calitate inferioară, are o valoare neînsemnată.

1. Reguli de aur pentru turnatul și întreținerea valurilor de tipărit. Traducere din limba germană.

INSUȘIRILE UNUI CLEIU DE VALURI DE CALITATE BUNĂ

Un cleiu de valuri fără defect, trebuie să nu conțină apă, să aibă temperatura constantă și să se topească cu ușurință; în aceeași timp să aibă o putere atractivă mare și destulă elasticitate. Aceste însușiri deosebite se pot realiza numai atunci, dacă la fabricațiunea sa, se întrebuintează numai materii prime de calitate cea mai bună, de o compozițiune uniformă și nici un fel de surogate. Procedul de funcțiune joacă de asemenea un rol important.

TURNATUL VALURILOR

Cleiu de valuri noi se taie în bucăți mici și se aruncă succesiv într'un cazan, așezat într'o baie de apă clocotindă. El se amestecă de câteva ori, pentru a constata dacă s'a dizolvat complet și este destul de fluid.

Dacă se întrebuintează cleiu vechiu pentru returnat, trebuie să se curețe mai întâiu valurile, cu îngrijire, și să se desfacă stratul superior, ce este imbibat, în parte, cu cerneala cu care vine în contact. În urmă se cojește cleiul de pe fusuri. Cleiu de valuri care este amestecat cu cerneală sau cu componenții ei, nu se topește. Trebuie să se întrebuinteze numai cleiu curat.

Când se răstoarnă valuri mari, trebuie socotit cu o pierdere de 25—30% din greutatea totală. La valurile mici chiar cu un procent mai mare. Această pierdere se înlocuiește cu cleiu nou, bun pentru adaus, iar în timpul verii cu cleiu normal.

După ce cleiul s'a topit bine și a fost amestecat de câteva ori, trebuie să fie lăsat liniștit timp de aproape 20 minute, pentruca bășicile de aer, ce s'au produs într'insul prin amestecătură, să iasă la suprafață. În

urmă i se dă drumul prin canaua inferioară a cazanului; el trebuie să fie limpede și să curgă absolut fără bășici de aer.

În timpul cât cleiul se topește, matrițele trebuie încălzite bine și egal, atât pe dinafară cât și pe dinăuntru.

Matrițele trebuie să fie bine curățite și uleiate, înainte de turnat și anume, matrițele de fier cu un ulei de oase, preparat special de către firma H. Möbius & Sohn. Uleiul mineral curat nu conține destulă grăsime și se poate întâmpla ca, după turnat, valurile să iasă cu greutate din matrițe sau chiar să nu se poată scoate nici decum.

Matrițele de alamă, cu deosebire, când e vorba de matrițe mari, trebuie să se ungă cu unsoare consistentă. Dacă matrițele nu sunt destul de bine unse, scoaterea valurilor este îngreunată; iar dacă se ung mult, se produc crăpături și tăieturi în diferite părți pe suprafața valurilor și cu deosebire la partea de jos, din cauză că uleiul, ce pătrunde în cleiu, împiedică o legătură omogenă.

Turnatul valurilor se face prin canaua inferioară a cazanului, pe unde se dă drumul cleiului fluid, să curgă încet pe fusuri și dealungul peretelui inferior al matriței. În nici un caz să nu se dea drumul cleiului liber în matriță, de oarece prin aceasta se produc cu ușurință bășici de aer.

După ce s'au turnat valurile, trebuie ținute într'un local încălzit și să fie ferite de curent de aer. Curentul de aer produce proeminente pe valuri, așa numiții șerpșori. Răcirea trebuie să se îndeplinească cu încetul, pentruca bășicile de aer, ce s'au format, cu toată atențiunea dată la turnat, să pătrundă la suprafață.

Observând cu rigurozitate aceste sfaturi, se pot ob-

ține valuri bine turnate. Valul turnat să nu rămână în matriță un timp mai îndelungat decât peste noapte.

Scosul valurilor din matrițe reclamă oarecare prevedere. După ce valul este împins parțial afară din matriță și opune apoi dificultate, aceasta dovedește că este lipit undeva de peretele matriței. În acest caz trebuie să se încerce de a scoate valul prin invârtituri. Incălzirea matriței în scopul de a scoate valul se face fără folos.

TRATAMENTUL VALURILOR

Valuri turnate proaspăt să nu se bage imediat în mașină. Ele trebuie păstrate mai întâiu, timp de câteva zile, într'un local prielnic, nici prea umed nici prea uscat.

Grăsimea sau uleiul ce se găsaște pe valurile turnate proaspăt, să se spele depe ele înainte de întrebuințare.

Spălatul valurilor să se facă cu ulei de terpenină, de oarece petrolul le întărește mai repede și le face de netrebuință.

Totuși, unde mai persistă obiceiul de a spăla valurile cu petrol, acolo să fie frecate, cel puțin din când în când, cu ulei de terepentină, spre a le păstra mlădierea necesară.

Spre a obține un tipar bun și a asigura valurilor o durabilitate îndelungată, este neapărat necesar ca ele să fie așezate ușor, atât față de cilindru, cât și ca înălțime. Un val așezat bine, trebuie să ruleze ușor peste formă, fără ca să se strivească sau să apese pe cilindru, așa ca să nu dobândească dungi. La prânz și seara, adică după întrebuințare, valurile trebuie să se ridice.

Valurile pentru tiparul copiativ să se spele cu spirt și apă.

Valurile bine așezate, cari se spală cu terpentină și se păstrează la loc prielnic, pot suporta până la 20 luni de întrebuințare.

AVANTAJELE INSTALAȚIUNILOR DE TURNAT VALURILE

Cu toată băgarea de seamă, se întâmplă totuși ca mașinistul să toarne valurile de 2 până la 4 ori, fără ca să le poată întrebuința. De regulă, împrejurările locale nu sunt prielnice pentru turnatul rațional al valurilor, sau că lipsește instalațiunea necesară sau anumite obiecte.

Cele mai multe imprimării au recunoscut în ultimii ani, avantajul ce-l au de turnat valurile, mai efin și mai bine, la instalațiuni speciale pentru această operațiune.

Prin acesta se economisesc cheltuelile de gaz, timpul întrebuințat — adesea zadarnic — al mașinistului și al patronului său, pierdere de cleiu, a cărui putere de utilizat se reduce prin returnări repetate.

Întreprinderile speciale de turnat valurile dispun în schimb de instalațiuni mecanice, cari să corespundă tuturor nevoilor și au putință — prin faptul că produc ele însuși cleiul de valuri — să satisfacă orice dorință specială.

Cine toarnă valurile sale la instalațiune specială, plătește un preț efin și numai pentru valuri ireproșabile și bune de întrebuințare.

Pierderile provenite din căzături din turnat defectos, timp pierdut, materiale etc. sunt cu totul excluse.

TRATAMENTUL VALURILOR PROASPETE SOSITE DELA INSTALAȚIUNI SPECIALE

Valurile turnate proaspăt se împachetează de regulă în lăzi speciale, așa că o atingere a valurilor sau o strâmbare a fusurilor este exclusă.

La desfacerea acestor lăzi, să se procedeze cu cea mai mare atențiune. Fusurile nu trebuie rezemate pe piatră și nici pe podea tare, cel mai indicat este să se rezime pe fundamente de lemn dela baloturi de hârtie. Aceiași recomandăție se înțelege și la băgatul valurilor în mașină, cum și la scosul lor, când trebuie să se procedeze cu grija cea mai mare.

Celelalte reguli, date pentru valurile turnate în atelierele proprii, să se aplice și la valurile turnate la instalațiuni speciale.

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE PENTRU TIPĂRIRE LĂMURIREA FORMATELOR

Octav. — Coala crestată constă din 8 foi sau 16 pagini. Există octav mic, mijlociu și mare; ultima se mai numește octav pentru dicționare.

Quart. — Coala crestată constă din 4 foi sau 8 pagini. Există quart mare și mic.

Folio. — Coala crestată constă din 4 foi sau 8 pagini. Există follo mare și mic.

Duodez. — Coala crestată constă din 12 foi sau 24 pagini.

Sedez. — Coala crestată constă din 16 foi sau 32 pagini.

Octodez. — Coala crestată constă din 18 foi sau 36 pagini.

Formatele duodez și octodez actualmente sunt mai puțin întrebuințate. În timpurile mai vechi, când încă se mai tipărea cu presa de mână, aveau o întrebuințare frecventă.

TABLOU DE MĂRIMILE DE HĂRTIE,

MĂSURATE ÎN CM.

Formatul hârtiei	1/1 coală	1/2 coală	1/4 coală	1/8 coală	1/16 coală
No. 1 (simplă)	34×42	21×34	17×21	10½×17	8½×10½
No. 1 (dublă)	42×68	34×42	21×34	17×21	10½×17
No. 2 (simplă)	38×49	24½×38	19×24½	12½×19	8½×12¼
No. 2 (dublă)	49×76	38×49	24½×38	19×24½	12¼×19
No. 2 (dublă bis)	76×98	49×76	38×49	24½×38	19×24½
No. 4 (dublă)	54×84	42×54	27×42	21×27	13½×21
No. 4 (dublă bis)	84×108	54×84	42×54	27×42	21×27
No. 10	58×80	40×58	29×40	20×29	14½×20
No. 12	65×96	48×64	32½×48	24×32½	16¼×24
„	70×100	50×70	33×50	25×33¼	17×25

CÂTEVA DATE DESPRE TIPĂRITUL ÎN CULORI.

În tipografie, pe lângă lucrările obișnuite, mai avem și lucrări de lux în două, trei și patru culori; aceste lucrări necesită o atenție deosebită. Așa de exemplu avem lucrările în două culori; deși culorile sunt hotărâte de cei în drept, totuși în seama tipăritorului cade alegerea nuanțelor potrivite scopului lucrării; avem

lucrări în două culori care necesită contrast între nuanțe, iar altele care necesită armonie între nuanțe. Pe lângă aceste cunoștințe mai sunt și altele. Culorile se vor alege și în concordanță cu hârtia și felul clișeului de tipărit; pentru o hârtie colorată se iau cernelurile opace, spre a acoperi bine hârtia, și nu se altera culoarea. Se va avea grija ca anumitor cerneluri care se usucă foarte greu, să li se adauge pasta de uscat (segativ).

Cerneluri care se usucă greu, sunt acelea de pământ opace, care suportă lăcuitul, dar trebuie să le adăugăm pasta de uscat, altfel se curăță de pe hârtie. Ele sunt ocru, umbra, terra de siena etc.

Pentru clișee în autotipie aceste cerneluri se tipăresc greu și nu sunt preferabile.

De mare însemnătate pentru tipărit e și amestecul cernelurilor între ele. Sunt unele cerneluri ce nu se pot amesteca între ele, de exemplu cele sulfuroase și plumbifere. O combinație din aceste cerneluri ar da loc la alterarea culorilor.

COMBINAȚIE DE TONURI

Tonurile se obțin prin combinarea culorii respective cu Cremzervais, dacă trebuie să fie opac sau cu Misvais dacă trebuie să fie transparent. Iată cum se procedează: se pune mai întâiu culoarea deschisă pe masă, adăugând câte puțin din culoarea mai tare, până ce obținem nuanța dorită.

CERNELURI CU TON DUBLU

În comerț avem și cerneluri cu ton dublu, sunt cernelurile de ilustrație, care după câțva timp de la

tipărirea lor se desvoltă în jurul punctelor autotipiei un al doilea ton, care dă un efect minunat. Acest lucru se datorește colorării firnisului cu diferite culori de gudron mineral, care se dizolvă în ulei, sunt preferate numai la autotipii.

TRI ȘI PATRU-CROMII

Tipăritul în trei și patru culori după autotipie necesită o îngrijire foarte mare, în primul rând, din punctul de vedere al exactității suprapunerilor, o diferență de un punct ar da loc la diferite alterări ale desenului, în al doilea, din punct de vedere al alegerii nuanțelor potrivite picturii sau peisagiului ce reprezintă tabloul ce avem de tipărit.

Tri și patru-cromiile se tipăresc numai cu cerneluri normale.

Tipăritorul când are autotipie în trei și patru culori primește de regulă de la zincograf o scală de tipărire din fiecare culoare, după care se orientează la alegerea nuanțelor. În caz că nu avem aceste tipare, se procedează în felul următor: se trag câte trei tipare cu diferite nuanțe din fiecare, culoare adică: la galben se trag trei tipare, din trei nuanțe diferite (și de fiecare nuanță câte trei) unul se va păstra în caz de aprobare, iar al doilea se va trage și cu roșu și în sfârșit al treilea se va trage pe el și albastru. Astfel putem defini nuanțele de culori ce reprezintă tabloul ce trebuie tipărit.

Cernelurile normale pentru tri și patricromii sunt clasate printre cernelurile cele mai fine, cerneluri de autotipie cu o transparență desăvârșită. Prin normal se înțelege nuanța independentă a culorilor, care la galben nu trebuie să bată nici în roșu nici în albastru; iar la roșu

nici în galben nici în albastru, mai ales, când e vorba de reproduceri după natură, și peisage. Când trebuie să se reproducă pictură de porțelanuri, cuverturi, covoare, etc., atunci e nevoie de multe ori să se ia și alte nuanțe, de exemplu: tot o cerneală normală, dar care bate în nuanța ce o dorim mai mult. În comerț se găsește o scală de trei nuanțe de fiecare culoare, dar se mai pot face și combinații între ele.

Cernelurile normale la tri și patricromii se tipăresc în consistențe livrate de fabrică. La primele culori nu se va adăuga secativ, iar la a doua și următoarele câte 2,5 la % în caz de urgență; altfel numai la ultima culoare se adaugă secativ. Imprimările vor fi puse la un loc cu temperatura potrivită.

CERNELURI TIPOGRAFICE 1)

Cerneala tipografică obicinuită este un amestec de lac, ulei de in și negru de fum. În cernelurile mai bune se mai amestecă și alte substanțe, pentru colorare sau îngroșare.

Lacuri — Lacul slab se întrebuințează pe timp răcoros și la presa mecanică; lacul tare se întrebuințează vara și se întrebuințează pentru lucrările îngrijite, imprimate la presa de mână; *lacul secativ* se întrebuințează pentru a împiedica cercul galben din jurul literilor.

Lacurile cu ulei de in sau de nucă, necurățate cu acid sulfuric sunt foarte secative (se usucă repede) și sunt singure bune la facerea cernelurilor de imprimărie; acela de nucă ar merita să fie preferat, căci se

1. *Margival*. Eñeres spéciales. Nouvelle collection des recueils de recettes rationnelles, Paris 1928. Pag. 74 și următ. După *Villon*, Bulletin de la Société Chimique de Paris, 1895.

ingroașe cu mult mai puțin prin fierbere, însă e prea scump.

Uleiuri. — Uleiurile de în și de nucă sunt singurele cari convin pentru fabricarea unui lac bun de imprimerie. Se dă preferință uleiului de în fiindcă este mai eștin. De altfel unul ca și celălalt se lucrează la fel și ceia ce vom spune despre uleiul de în se aplică și uleiului de nucă.

Se întrebuintează la fabricarea lacurilor, uleiul de în vechiu de un an sau doi. Uleiul de în e lăsat liniștit timp de doi ani, în rezervoare așezate într'un local cu temperatură neschimbată, și în acest răstimp se trage de cinci — șase ori. În imprimăriile cari își fabrică singure lacul ce le este necesar, butoalele de ulei se așează inclinate, așa fel încât fundul care poartă cepul să se găsească mai sus decât celalt fund. După primirea uleiului se lasă butoalele timp de trei luni în această poziție într'un local la 15 grade, și se trage într'un alt butoiu așezat la fel; se trage astfel de patru ori în răstimp de un an sau de 15 luni. La fiecare tragere rămâne puțin ulei turbure în fundul butoiului; se adună toate aceste „funduri“ adică rămășițe și se pun într'un butoiu numit butoiul cu turbureală; prin alte câteva trageri se mai scoate încă trei sferturi de ulei limpede; ultimul sfert, care face cam a cincizecea parte din totalitatea uleiului, se vinde la curățitori.

Uleiul de în vechiu este galben, foarte limpede; se deosebete ușor de uleiul nou care este de obicei turbure și de culoare galben-verzui. Uleiul vechiu are avantajul de a fi mai curat și conține cu mult mai puțină apă decât uleiul nou.

Timp îndelungat s'a *slăbit* (desgrășat) uleiul cu coaje de pâine și ceapă. Această operațiune foarte curioasă

și cu totul inexplicabilă din punct de vedere chimic, se practică și azi în multe ateliere; vom da amănuntele descriind fierberea uleiului. Însă astăzi în uzinele moderne, se înlocuiește slăbirea (desgroșarea) printr'o purificare cu acid.

Rășine. — Se întrebuintează sacăzul sau cleiul negru, adică rășina scoasă din lemnul de brad sau pin; rășina de Peru sau de Canada sau de copahu (rășină americană) se întrebuintează pentru cernelurile de calitate superioară.

Rășinele de Peru și Canada, tratate cu alcool și distilate pentru a le lua uleiul volatil, dau cernei lustru și pătrundere; însă rășina de copahu căreia i s'a scos uleiul volatil prin distilare, tratată la temperatura obișnuită cu ulei de petrol rectificat, este și mai bună; se sfărâmă pe o marmoră, într'o proporție convenabilă de *săpun galben*, de *rășină* sau de *săpun gras de terpenin de Veneția* și de *copal (rășină)* în praf dacă vrei să obții o cerneală foarte strălucitoare.

Săpun de rășină. — Acest săpun face cerneala mai maleabilă, mai suplă, ceiace ușurează spălarea formelor.

Negru de fum. — Negrul provenind din cărbuni este rezervat pentru cerneala grosolană pentru ziare; negrul de rășină pentru cernelurile de calitate mijlocie și negrul de lampă pentru cernelurile fine. Caracteristicile se pot vedea în tabloul anexat la pagina următoare.

Albastru de Prusia. — Albastrul este destinat să dea frumusețe negrului și să-i taie culoarea galbuie. Se înlocuiește adese albastrul de Prusia cu indigo sau cu alte culori albastre.

Procedee de preparare. — Prepararea cernei tipografice cuprinde în principal cinci operații:

- 1° Ferberea uleiului purificat;
- 2° Prepararea negrului de fum;
- 3° Amestecul de ulei, a diferitelor ingrediente și al negrului;
- 4° Sfărâmarea cernelei.

PROPIETĂȚILE PIGMENȚILOR NEGRI PENTRU CERNEALĂ ¹⁾

	Absorbție de ulei	Vâscozitate	Compacitate ¹⁾	Aplicări
Negru de os . .	mediocru	f. bun	f. rău	Excelent pentru toaite douce, amestecat cu negru de viță.
Negru de viță . .	mediocru	f. bun	f. bun	Excelent pentru a nuanța cernelurile.
Negru de cărbune	bun	rău	rău	Baza tuturor cernelurilor tipografice moderne
Negru de lampă .	bun	rău	rău	Asemănător cu negrul de cărbune care l-a luat locul fiind mai eficient
Negru ruineral . .	rău	bun	bun	Bun pentru nuanțat
Negru de mangan- nez.	rău	bun	bun	Întrebuințat pentru nuanțare.

CERNEALĂ TIPOGRAFICĂ OBICINUITĂ

Se pune într'o oală de pământ destul de mare pentru ca să cuprindă toată cerneala, 75 de grame de indigo și tot atâta albastru de Prusia, bine sfărâmate, cu 2 Kgr. din cel mai frumos negru de rășină și 1 Kgr. 750 grame

1) Compacitate. = Calitatea de a da cu uleiul masse etrabile (care se lungesc în felul cauciucului) dar care să nu aibă tendința de a-și păstra forța. Cu alte cuvinte în chipul cleiului.

de negru vegetal; se varsă apoi peste această compoziție încet și câte puțin, lac cald de imprimerie și se bate neincetat pentru a amesteca bine toate materiile. După aceasta se supune amestecul la o sfărâmare (cu mașina) până când formează o pastă lucitoare, perfect omogenă.

CERNEALĂ DE IMPRIMERIE

Este foarte ușor să compui singur o cerneală de imprimerie care să aibă cutare consistență dorită. Se umple pe jumătate un vas de aramă cu uleiul de în sau de nucă, se încălzește la foc dincolo de punctul de fierbere al uleiului, se lasă astfel să se îngroașe până când toate materiile cu miros urât s'au evaporat. O probă pusă pe o farfurie va trebui să fie sirupoasă și să curgă între degete, ca uleiul. În această stare se amestecă cam cu 16 la sută negru de fum. Adesea un adaos de săpun este necesar. Uleiul trebuie să fi fost bine fiert căci altfel ar rezulta pete la fiecare literă. Aceste pete pot fi suprimate într'o măsură oarecare umezind puțin hârtia care va fi tipărită. Cu puțină obicinuință se ajunge repede la fabricarea unei cerneli care să dea toate rezultatele dorite. Pentru a avea o cerneală foarte neagră și foarte groasă se amestecă cu negru de Frankfurt.

CERNEALĂ ECONOMICĂ

Se poate obține economic o bună cerneală de imprimerie încălzind 9 părți de terpenin de Veneția (foarte transparent) cu 4 părți de *oleină purificată* (care să nu conțină *stearină*). Se varsă puțin câte puțin din acest amestec într'un vas conținând 10 părți *săpun moale*

de potasă, incorporând pe rând prin agitare cu bastonul. Când amestecul este perfect, se adaugă 6 părți de negru de fum mai dinainte sfărâmat și cernut fin, amestecând cu bastonul, apoi continuând să batem un amestec intim și cald făcut din o parte albastru de Prusia, 0,5 acid oxalic și o parte apă.

CERNEALĂ TIPOGRAFICĂ COUSIN

Este un amestec intim de:

	<u>Grame</u>
Uleiul de in	980
Arcanson (sacâz)	735
Melasă	245
Litargă	125
Negru de fum	254

Se încălzește întâiu uleiul și litargia, se adaugă rășina, apoi celelalte constituante încetând atunci încălzirea.

CERNEALĂ EFTINĂ

Se ia un kgr. de uleiul de rășină, 400 grame de sacâz și 100 grame de săpun galben de rășină cari se amestecă împreună, cu ajutorul căldurei și agitației; dacă cerneala trebuie să aibă mai multă consistență, se mărește proporția de sacâz și săpun; iar dacă trebuie să fie mai subțire se micșorează. După ce totul s'a răcit, se amestecă cu acest lac negrul de fum sau orice altă materie colorantă, astfel cum se face de obicei cu cernelurile de impresiune obicinuite.

CERNEALĂ TIPOGRAFICĂ NEAGRĂ

Un produs de excelență calitate va fi compus din 80% lichid :

	%
Uleiul de rășină	60
Rășină	22
Lac de uleiul de in	18

20% pigment :

	%
Carbon	93,6
Albastru de Prusia	3,9
Sicativ, cenușe	2,5

SICATIVE SPECIALE PENTRU CERNELE TIPOGRAFICE

Se prepară amestecat perfect :

Uleiul de in	200	15	—
Litargă	35	4	3
Acetat de plumb	10	1	6
Sulfat de zinc	—	5	—
„ de barit	—	20	—
Alb de cretă	—	24	—
Esență de terpentin	300	—	—
Sulfat fieros	—	—	—

Se poate adăoga uleiul de in pentru a transformă în pastă amestecul care este sub formă de pulbere.

Lacul este uleiul de in fiert special pentru fabricarea cernelurilor tipografice. El este uleiul de in (sau de nucă) făcut sicativ (adică făcut astfel încât să se usuce repede).

Pentru a obține rezultate bune în aplicarea rețetelor, trebuie :

„Să se urmeze cu sfințenie feluritele indicații ale dosajului și amănuntele operației: A alege cu grijă produsele ce se pun în lucru ferindu-se de a înlocui un anumit produs cu un altul asemănător.

Să se întrebuițeze produse curate, când s'a arătat astfel; dacă nu s'a arătat atunci se pot întrebuița produse obicinuite din comerț. Dacă pui substanțe mai curate, mai concentrate ar putea chiar să fie cauza unei nereușite.

A încerca în mic fiecare rețetă nou întrebuițată ori aplicată în condiții noi. Este foarte ușor și este indispensabil; nu poți niciodată să răspunzi de succesul sigur al unei rețete“.

ALFABETUL TELEGRAFIC (Morse)

SEMNELE	Valoarea	SEMNELE	Valoarea
• ———	a	• • ———	u
• ——— ——— • ———	à	• • ——— ———	ü
• ——— • ———	ä	• • • ———	v
——— • • •	b	• ——— ———	w
——— • ——— •	c	——— • • ———	x
——— ——— ——— ———	ch	——— • ——— ———	y
——— • •	d	——— ——— • •	z
•	e	• ——— ——— ——— ———	1
• • ——— • •	è	• • ——— ——— ———	2
• • ——— •	f	• • • ——— ———	3
——— ——— •	g	• • • ———	4
• • •	h	• • • • •	5
• •	i	——— • • • •	6
• ——— ——— ———	j	——— ——— • • •	7
——— • ———	k	——— ——— ——— • •	8
• ——— • •	l	——— ——— ——— ——— •	9
——— ———	m	——— ——— ——— ——— ———	0
——— •	n	• • • • •	.
——— ——— ———	o	——— • ——— • ——— •	,
——— ——— ——— •	ö	• ——— • ——— • ———	;
• ——— ——— •	p	——— ——— ——— • •	:
——— ——— • ———	q	• • ——— ——— • •	?
• ——— •	r	——— ——— • • ——— ———	!
• • •	s	——— • • • • ———	"
———	t		

PARTE DIN SCULELE NECESARE LEGĂTORULUI DE CĂRȚI

1. Foarfecă.
 2. Compasul
 3. Britucele.
 4. Snițer.
 5. Diferite dălți.
 6. Foarfecă de repertoar.
 7. Fălțuială.
 8. Clește de binduri.
 9. Ținc de scărmănat.
 10. Glättzahn (Piatră de topaz).
 11. Schrifkasten (Clește de literă).
 12. Filetă de tras linii.
 13. Dinte de os.
 14. Perie.
 15. Grătar pentru stropit volumele.
 16. Rotiță pentru imprimat linii.
 17. Cuțit de tăiat aur.
 18. Schärsmessr (Cuțit de șlefuit pielea).
 19. Perniță de tăiat aur.
 20. Băț pentru bătut albușul de ou.
 21. Pințetă pentru literă.
 22. Ciocan de fier.
 23. „ „ lemn.
 24. Ferăstrău de mână.
 25. Rașpel
 26. Sulă.
 27. Ac de cusut.
 28. Metrul.
-

Parte din sculele necesare

1. Foarfecă

2. Compasul

3. Britucile

6. Foarfecă de repertoar

21. Pinfetă pentru litera

22. Cloacan de fier

10. Glätzahn (Piatră de toarn)

17. Cuțit de tăiat aur

18. Schärpmesser (Cuțit de selfuit pielea)

23. Cloacan de lemn

24. Ferăstrău de mână

27. Ac de cusut

7. Fălțuială

26. Sulă

20. Bâș pentru bățul albugul de ou

Legătorului de cărți

5. Diferite dăți

4. Săsele

12. Fieletă de tras linii

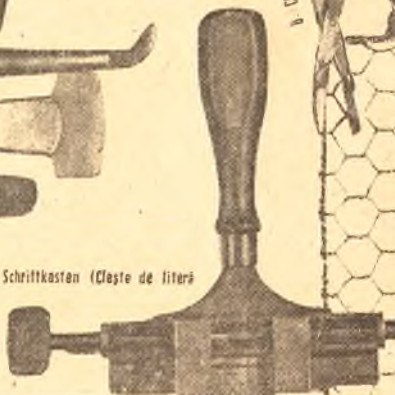

13. Dinte de os

6. Rotiță pentru imprimat linii

11. Schriffkasten (Căste de literă)

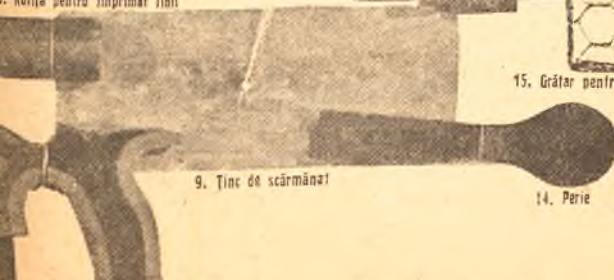

8. Căste de burlani

15. Grătar pentru stropit volumele

9. Ținc de scărmanat

14. Perie

LEGĂTORIA DE CĂRȚI

Dacă ne coborim în timp, vom găsi că meseria legării de cărți a fost foarte mult cinstită mai ales de către fețele bisericești, călugării, care au realizat acele minunate lucrări, datorită cărora s'au perpetuat neștirbite atâtea comori de scris.

Către acei modești slujitori ai Domnului trebuie să se îndrepte recunoștința noastră a tuturor, când vedem progresul la care a ajuns arta legatului cărților în vremea noastră.

Cunoaștem progresele uimitoare pe care le-a făcut tipărirea în ultimul timp și odată cu aceasta s'a desfășurat și progresul legătoriei, manipularea mecanică ocupând un loc de frunte în legatul cărții. Vom trata despre *broșare* și *legare*.

BROȘATUL

A broșa este tot ce poate fi mai ușor. Iată cum se procedează.

În primul rând, după ce coalele au sosit de la tipar, începem a le bate în partea unde au fost puse la vinchel: dacă sunt două coale a 16 pagini, coalele se taie în două, iar dacă sunt coale mai mari între ele e ab-

solut necesar a se face toate de aceeași măsură, în cazul că broșura nu vine tăiată în trei părți. Așa fiind coalele

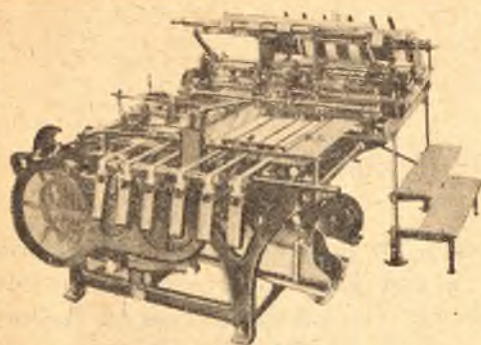

Fig. 54. Mașină de fățuit.

se trec la mașina de fățuit sau la mână. În ambele cazuri coalele trebuie fățuite la colontitlu (număr). După aceea coalele se aranjează în ordinea necesară, începând cu ultima coală și

sfârșind cu prima. Aranjate astfel, începe așa zisul adunat. De ex: să presupunem că broșura are zece coale. Începând cu coala a X-a și până la prima, le suprapunem. Vom vedea că broșura este în ordine, adică pagină după pagină dela 1—160 (o coală are 16 pagini). Coalele adunate trebuie bine presate, înainte de a le coase. A patra operație este cusutul. Cusutul e de mai multe feluri: cu mâna; pe deasupra cu sârmă; pe tifon tot cu sârmă sau cu ață la mașina Holender. În atelierele mari sunt mașini foarte practice care cos cu ață, dar care leagă coalele între ele cu ochiuri și împletituri în forma din fig. 57—58,

Fig. 55. Presă pentru stocuri mari.

care au destulă rezistență ca să nu se desprindă coalele.

O altă operație e incleiatul. Coalele luate dela cusut se presează puțin pentru a nu fi cotorul prea înalt. Batem pachetul, care mai întotdeauna este format din câteva cărți (depinde de grosimea volumului), punem

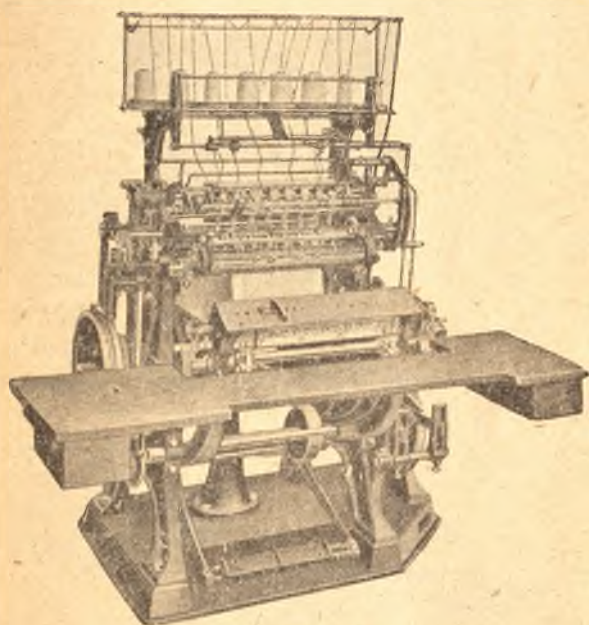

Fig. 56. Mașină de cusut cu ață.

mucava deasupra și dedesubt pentru a nu se murdări când incleiem; potrivim să fie drept căci altfel iese cartea strâmbă, apoi dăm cleiu lăsându-le să se usuce, cu o greutate pe ele, atât cât credem de cuviință. După ce s'au uscat, le desfacem, carte de lângă carte, căci sunt fixate una de alta atât prin cusătură cât și prin cleiu.

Acum vine rândul copertei. Dacă e de hârtie, adică subțire, fixăm cartea deasupra copertei, potrivind-o la colțul stâng cu

fața în jos, apoi partea care rămâne în afară o tragem pe deasupra în dosul cărții. Dacă coperta e tipărită pe față și la cotor, trebuie ținut seama

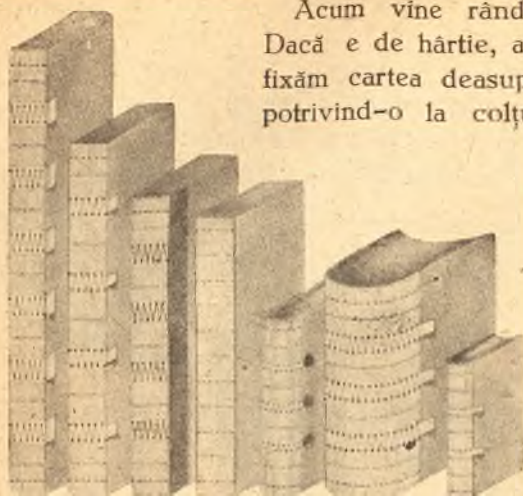

Fig. 57. Diferite feluri de cusături.

la broșat ca rândul tipărit pe cotor să cadă drept, pentru o mai bună estetică a cărții.

Dacă coperta este de carton, se face aceeași operație, cu singura deosebire că coperta fiind tare trebuiesc 2 sau 4 bi-guri, niște baghete care relie-fează cartonul și care permit să se în-

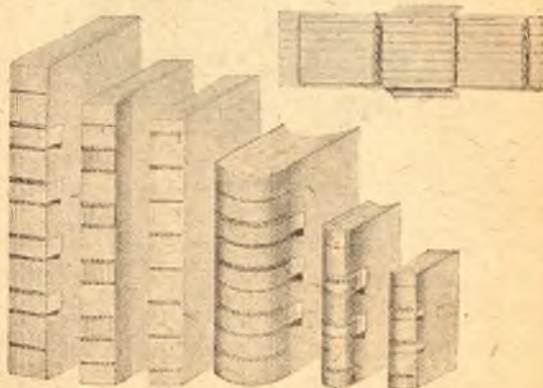

Fig. 58. Diferite feluri de cusături

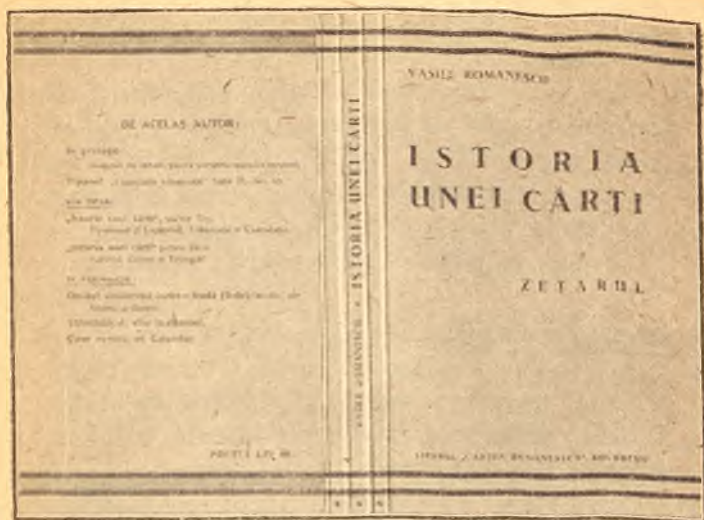

Fig. 59. Coperta de carton cu cele 4 baghete verticale care indică locul unde se fixează cotorul cărții.

doească, pentru ca coperta să se poată mânui în acel loc.

Copertele de carton, la exemplarele de lux, se îmbracă într'o cămașă care se îndoaie la toate cele patru laturi ale cărții, spre a feri coperta de a se murdări. Câte odată unii clienți mai cer și o îmbrăcăminte de hârtie pergament prin care se străvede tiparul. Toate aceste metode se întrebun-

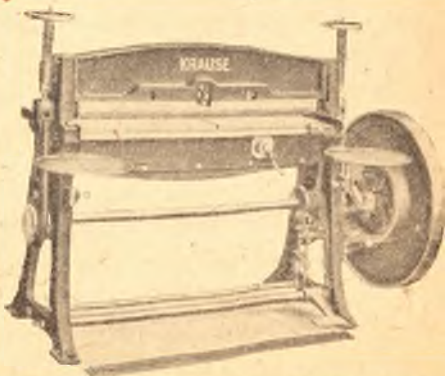

Fig. 60. Mașină unde se reliefează baghetele.

țează numai la partea cea mai ușoară a legatului, așa zisului broșat. Dar pentru a fi legător de cărți desăvârșit nu cu acest sistem de a lega te poți numi legător.

Sistemul de mai sus servește numai la broșat, adică legătură ieftină. Acest fel de a lega servește când e vorba de cantități mari, precum și atunci când se cere efectuarea lucrării cât mai repede cu puțință.

Cu aceasta se poate încheia rubrica broșatului.

LEGATUL CĂRȚII

Această operație prezintă un interes deosebit. De astă dată cădem în dezacord cu ori-cine pretinde că lucrarea se poate efectua în același termen de rapiditate. De asemenea nici ieftinătatea nu-și mai are rostul aci, știut fiind că de multe ori scumpul mai mult păgubește.

Dacă am aplica sistemul dela broșat, adică al tendinței de a căuta ca lucrarea să fie executată cât mai repede și cât mai ieftin, n'ar fi o treabă tocmai bună. Dar, de multe ori clientul tocmai acest lucru îl cere, care lucru dacă se poate realiza, cu oarecare efort, în cele din urmă tot clientul e păgubit, și aceasta din vina lui.

Am văzut că broșatul, cu puțină bună voință, îl poate face oricine. Nu se poate spune același lucru și despre legat.

Să ne inchipuim câteva categorii de clienți; vom începe cu acea categorie de clienți cari cer ca lucrarea să fie *ieftină* și totuși *legată*. E metoda de legat $1/2$ până cu sau fără colțuri. A doua categorie: cere până peste tot. A treia $1/2$ piele și până. A patra piele cu binduri și până, carte care neapărat trebuie

și poleită, operație ce se chiamă poleitură. A cincia categorie, cea mai pretențioasă cere ca toată cartea să fie legată în piele, cu bînduri și Goldschnit.

Să ne ocupăm mai întâiu de prima categorie. Iată cum procedăm.

Luăm cartea, îi rupem copertele care întotdeauna se păstrează (ca orientare pentru retipărit cartea la nevoie), desfacem coală cu coală una de alta din cleiul și tifonul cu care sunt prinse, apoi curățim bine fiecare lagăn de stratul de cleiu încărcat pe muchea lagănului (lagăn se chiamă fiecare coală de 16 pagini în parte), apoi verificăm filele, spre a vedea care sunt rupte spre a le repara cu hârtie pelur lată de 7—8 mm, care se unge numai cu scrobeală (căci cleiul murdărește și întărește); lăsăm să se usuce o oră sau două, în care timp facem

forzațul; observăm dacă s'au uscat lipiturile, o băgăm la presă spre a pieri umflătura care se produce din cauza răsfoitului; la presă o ținem $\frac{1}{2}$ oră sau mai mult. (Timpul ni-l indică presa, dacă trebuie să fie liberă cât mai curând sau nu). Indepărtăm coala din

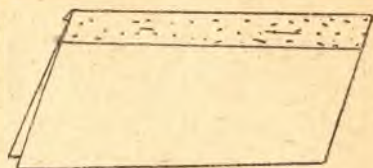

Fig. 61. Forzaț.

Fig. 62.
Presă de mână.

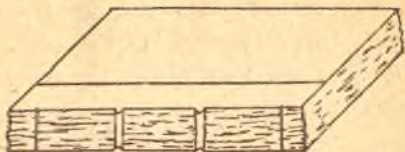

Fig. 63. Carte cu 2 tăieturi (einzeg).

față și din spate, apoi restul de coale le batem bine la cap și cotor, le punem între două scânduri, cu 5 mm.

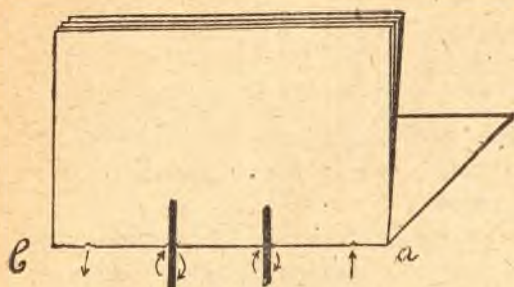

Fig. 64. Săgețile indică ordinea în care împungî cu acul.

care se prind mucavalele; aceste tăieturi se adâncesc cu ferăstrăul atît încât sforile ce le introducem să nu iasă în relief cătuși de puțin; altfel ține distanțat richănul de cotor;

acest lucru prezintă un mare interes, odată terminat einzegul, suprapunem coala I și ultima la locul lor (aceste coale nu au einzeg), apoi punem coala pe primul forzaț. Ce se cheamă forzaț? Forzaț înseamnă coala din față și din spate

mai în afară cotorul de marginile scândurilor și le tăiem cu ferăstrăul (facem einzeg); sunt cele 3 tăieturi mai groase care servesc la introducerea sforilor de

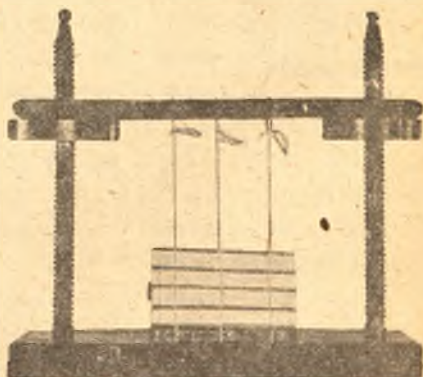

Fig. 65. Gherghief.

care mai întotdeauna sunt alese din hârtie fantezi, pentru ca la prima ridicătură a scoarței să aibă o in-

fățişare frumoasă. Cum se face? Luăm o coală dublă cât mărimea cărții de legat, plus un cm. la laturile din față și exact în lungime o fățuim în două cu partea fantezi față în față; de acel cm. ce l-am luat în plus ne servim făcând încă o îndoitură de 5—6 mm. tot în partea unde a mai fost odată fățuită în care loc introducem lagănul ultim, ținând seamă că cartea stă înaintea noastră cu fața în jos, deci ultimul lagăn e deasupra și începem operația cusutului, dela *a* la *b* în direcția săgeților, suprapunând coalele una peste alta, până ajungem la ultima, care bine înțeles e tocmai prima coală, care la rândul-i și ea vine intercalată într'un forțaș, la fel ca și coala primă din dos. Această operație se face de obicei la gherghef.

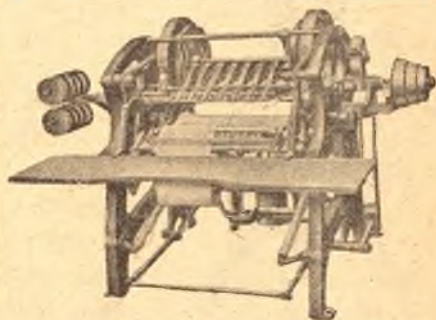

Fig. 66. Mașină cu 7 clape pentru cusut pe tifon.

Cusutul cu sârmă pe tifon se obișnuiește mai ales la cărți groase; această cusătură permite ca atunci când cartea e citită să fie desfăcută complet până la locul indicat. Există și așa zisul cusut cu sârmă pe deasupra, care se întrebuintează la cărți mai subțiri (100—150 pagini); avantaj, mai ieftine (în prețul costului), dezavantaj: nu se desface complet.

Odată terminată operația cusutului, cartea se scoate din gherghef (vezi fig. 65). Se lipește îndoitura ce am

introduș-o între lagăne, apoi batem cartea bine la cotor, o băgăm un lat de mână în mașină, sub presa de tăiat și se bate și pe o parte și pe alta, apoi se scarmână (vezi figura 68 și 68 bis) ca să dispară glodul care îl lasă forma sferei și care nu ar permite ca forțașul să se lipească satinat ; aceste sfori care se scarmână, trebuie

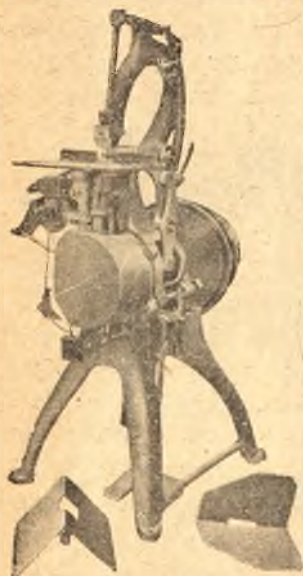

Fig. 67. Mașină de cusut deasupra.

mai întodeauna alese ca să îngădue scărmanatul ușor și fără ca să rupă din lungimea lor care nu trebuie lășate mai mari de 3 cm. și pe o parte și pe alta a cărții ; după ce se termină scărmanatul, aceste sfori se lipesc. După aceea cartea vine incleită, e lășată să se usuce suficient, apoi o tăiem în trei părți atât cât e necesar ; o rotunjim la cotor, după aceea o introducem în presă, batem falț, lipim capital-band și o cașem ; în fine trebuie lășată în presă, spre a se usca, cel puțin opt ore, după care timp scoțând-o trebuie cu grijă curățată ; apoi croim mucavaua.

Pe aceasta o croim după lățimea cărții iar în lungime să depășească cu 6 mm. lungimea cărții, ca să aibă așa zisul cant (cele trei ieșituri în plus la carte) ; apoi croim o bucată de carton de lungimea mucavalei și lat cât grosimea cărții (de notat că acest ștraif niciodată nu trebuie tăiat invers de cum se îndoaie el, altfel cartea va avea la cotor

creșuri); apoi formăm scoarța (vezi figura 71 bis). Fazele acesteia sunt următoarele :

Scoarța fiind gata îmbrăcată, ținem de ambele părți laterale și rotunjim puțin cotorul pentru a ne ajuta la formarea lui și ca să ne vie mai ușor la băgat cartea în scoarțe (adică la facerea einpapului). Odată făcut einpap, punem câte o mucava deasupra și dedesubt până la marginea mucavalei la cotor

(niciodată peste cotor) și apoi strângem la presă. Prima dată nu se ține prea mult în presă, căci se poate lipi forțașul. Deci va trebui să facem un control după un minut sau două. Dacă

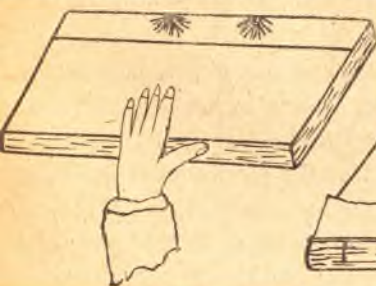

Fig. 69. Poziția în care ținem cartea pentru a o rotunji.

Fig. 68. Carte cu sforile scărmanate și lipite.

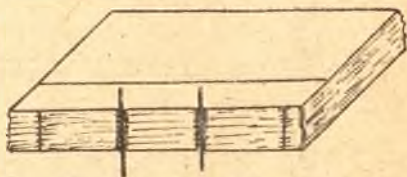

Fig. 68 bis. Cartea scoasă din gherghel nescărmanată.

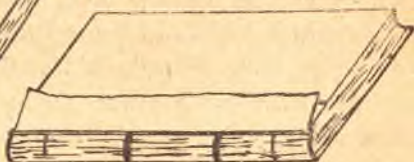

Fig. 69 bis. Cartea rotunjită.

ne convingem că nu prezintă nici un pericol, o introducem cam peste o oră din nou la presă; de astă

dată o ținem mai mult, câteva ore, ca să se usuce în presă.

Trebuie să observăm ca forzațul, când scoatem cartea din presă, să nu aibă nici un fel de crețuri.

Cam acestea sunt elementele de legat cărțile ieftin. Operația de până aci e a așa zisului legat ușor, care folosește foarte mult începătorilor (legători de cărți). Artă legatului de cărți însă nu e așa de ușoară. Sunt

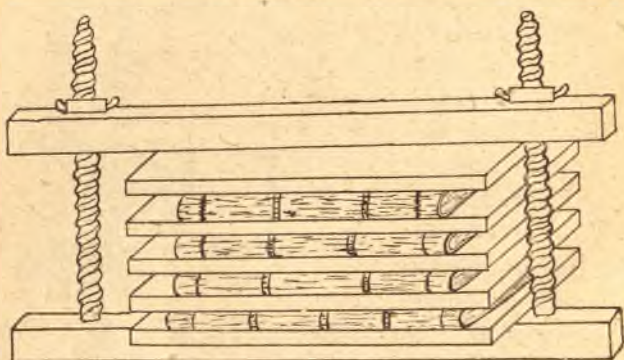

Fig. 70. Cărțile preparate între scânduri pentru bătut falț.

cazuri când chiar după 4 ani de practică legătorul tot n'a epuizat elementele trebuitoare în această meserie.

Amintim că toate cunoștințele de mai sus, aflate din cărți, adică fără a fi trecute în practică, nu sunt de mare folos. Practica trebuie continuată zi de zi. Experiența și în acest domeniu ca și în alte domenii e de mare însemnătate.

Cititul și practica trebuie să meargă paralel, nicio dată stinghere.

Cred că e de folos să spicuiem în mod cu totul redus, cunoștințe din așa zisul curs superior al legă-

torului. Ne rezumăm la cât mai puține cunoștințe, dar care trebuiesc însușite cât se poate de temeinic.

Să ne închipuim că suntem în cursul superior de practică și ne vine în mână tot un volum, dar care diferă de astădată de celelalte și în ce fel? E o carte

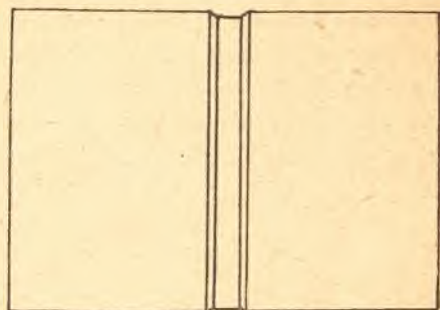

Fig. 71. Richiul cu cele 2 mucavale și spațiu necesar 3 mm între mucava și richiu.

mai mare, mai groasă, o scriere mai rară, nu ca acele de rând. într'un cuvânt o carte scumpă și e natural ca persoana în a cărei mână a căzut să-i dea o atenție deosebită.

Pentru aceasta se apelează la arta și cunoștințele legătorului.

Iată procedeul urmat în acest caz. Cusătura de mână e aceeași ca și la cele de rând. Deosebire totuși există și încă mare. For-

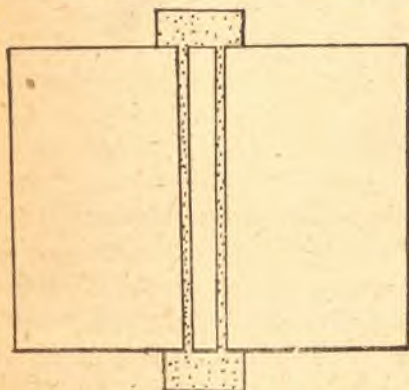

Fig. 71 bis. Scoarța fixată pe pânză.

zațul de data asta se încheie cu o pânză la stânga

și o filă de hârtie fantezie la dreapta, plus la stânga pânzei o filă de hârtie simplă, apoi se îndoaie exact atât cât a fost uns forțașul ca lățime; de notat că forțașul se unge de astădată pe față și se aplică cu fața la fața ștraifului de pânză care are 3 cm. lățime. Hârtia simplă și ea se lipește tot în fața pânzei. Această hârtie servește ca apărare, spre a nu se murdări forțașul când

Fig. 72. Pașșer. Mașină cu care se taie mucavalele.

ungem pânza și spre a trage pe scoarță ștraiful de pânză; în cazul de față nu mai facem ca la celelalte, închizând scoarța după ce am uns, ci contrariu, tragem pânza pe scoarța deschisă și aplicăm și pe partea mucavalei partea de forțaș, rezervată locului indicat.

Astfel rămâne până se usucă, de reținut că la volumele legate în piele, când le coasem, întot-

de-auna se aplică 4—6 file zise maculatură, care servesc în fața forzațului (în față și în spatele cărții) pentru distanța dintre falțul cărții și mucava.

Acestui spațiu lăsat în urma extragerii celor 4—6 file, după ce e trasă rădăcina și făcut einșlag, gata pentru einpap, îi datorăm faptul închiderii automate a scoarței. Fără aceste file, care închid coperta ermetic, scoarța ar rămâne inestetică (căscată).

De observat, lucru pe care nu-l prea bagă în seamă foarte mulți lucrători, că falțul de pânză de la forzaț are crețuri, că richănul e căscat și nu se poate trage bine pe cotor și are fal-duri, că rădăcina de piele nu se trage bine pe binduri și la capetele lor, în dreptul fiecărui bind rămân crețuri, bindurile formând un fel de umflătură a pielii în dreptul unde sunt așezate; toate aceste amănunte le putem atât de ușor evita, dacă ținem seamă că atât hârtia, pânza,

mucavaua și pielea trebuie să se întindă numai într'o direcție; când croim pânza să nu se întindă straițul în lung, mucavaua pentru richăn s'o alegem tăind un straiț în direcția în care se îndoiește și să-l tăiem așa fel, încât neforțat să se lase pe lungimea cotorului. Acest lucru se vede când e uns, aducându-se singur; pielea la fel o întindem în mână, în direcția în care servește cuta în relief mai mare; astfel o tăiem ca acele cute singure să formeze împrejurul bindului

Fig. 73. Mașină de tăiat (primitivă).

aproape neforțate, de aci și faptul că nu mai avem crețuri la capetele bindurilor.

Tot un amănunt necesar e că pielea trebuie să fie unsă de două ori cu scrobeală (niciodată cu cleiu, care se îmbătoșează și se răcește repede), pe când scrobeala inmoaie și dă elasticitate pielei.

De asemenea nu trebuie uitat că la cele patru colțuri ale mucavalelor, unde vine rădăcina, se taie în linii oblice colțurile, care lasă un spațiu între richăn

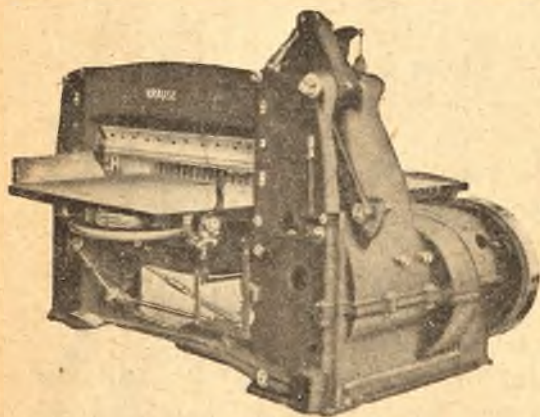

Fig. 74. Mașină de tăiat (modernă).

și mucava, așa zisul șențuleț care se formează după ce am făcut anșlag la piele cu o sforică adusă de două ori împrejurul cotorului în dreptul golurilor lă-

sate între mucava și richăn; de sigur toate acesta sunt amănunte, dar multe din ele sunt lăsate la aprecierea lucrătorului. Fără aceste explicații referitoare la cunoștințe mai înaintate, cum le-am spus, pe care nu ar avea puțință să le știe orișicine fiind chestii de amănunt, cel ce e chemat să exercite asemenea meserie s'ar vedea pus în imposibilitatea de a se achita în mod meritoriu.

Cred că sunt suficiente îndrumările date aci.

Un amănunt peste care nu se poate să trecem e că la lucru nu trebuie să avem mâinile asudate, pentru a nu lăsa peste înveliș petele desgustătoare pe care le întâlnim la unele cărți.

Să nu se creadă însă că tot ce am scris până aci e suficient pentru legatul estetic al unei cărți. Mai intervine experiența proprie a lucrătorului, care poate da loc la minuni în această artă. Pe această experiență trebuie să contăm foarte mult.

În afară de legătură, cartea mai are și ornamente, care se săvârșesc prin așa zisele lucrări de poleitorie. Aceasta, când e pe margini poleită cu aur se chiamă goldșnit. Alteori are și pe cotor litere și ornamente de aur.

Voiu da și câteva informații asupra poleitoriei, găsindu-le de mare folos. Amintim că poleitorul e tot un legător, dar cu cunoștințe mai întinse.

Cum se face un goldșnit ?

Foarte ușor, când se cunoaște în amănunt meseria. Admitem că trebuie să facem goldșnit numai la un cap.

Începem prin a tăia cartea ; cartea fiind rotunjită și falțul bătut, o băgăm în presă în mucavale, ceva mai înalt decât falțul, bine potrivite, nici mai jos nici mai sus decât cartea, adică mucavaua egală cu lungimea cărții, bine strins la presă și egal cât la cotor și în față.

Cu niște tinichele ascuțite numite tincling, apucăm cu

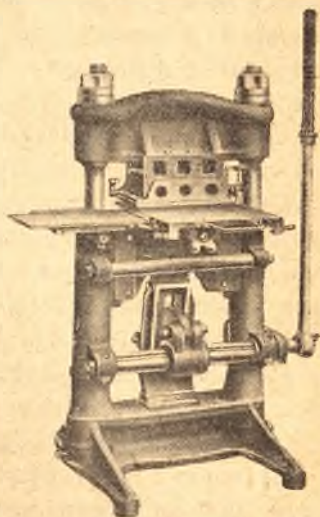

Fig. 75. Presă de poleitorie.

amândouă mâinile și tragem pe deasupra cărții bine și peste tot, până ce ne incredințăm văzând cu ochii și pipăind cu mâna că nu mai există nici un fel de ieșituri ale lagănelor produse când batem de jur împrejur cartea; apoi din nou curățim cu glaspapier mărunt. Altfel rămân zgârieturi, lucru care trebuie evitat.

După aceea luăm o cârpă curată și scuturăm tot praful produs prin frecarea cu glaspapier, apoi cu o bucățică de burete inmuiață în scrobeală, nu prea groasă, dăm un strat deasupra bine întins și peste tot, lăsăm puțin să se usuce, apoi frecăm bine cu cârpa uscată, îi dăm un strat de *bolius* (o piatră cu care frecăm locul ce vine acoperit cu aur, ne lăsându-și nici un fel de gol) iarăși dăm cu cârpa deasupra lustruind căraiele lăsate de bolius, apoi dăm un strat de albuș de ou (din plin) cu o pensulă lată; după aceea imediat aplicăm un strat de aur peste această compoziție. A nu se pierde din vedere că aurul trebuie tăiat dinainte la lățimea cărții și atât cât e necesar pentru acoperirea întregii suprafețe (la aur și la poleitorie trebuie să se facă cea mai mare economie posibilă).

La punerea aurului peste compoziția mai sus arătată trebuie observat să nu se lase neglijat nici cel mai mic gol.

Odată aplicată foaia de aur la locul necesar, suflăm, cum s'ar zice, un suflu ușor, cald, peste umflăturile produse de aerul depozitat sub foaia de aur, până vedem cu aurul s'a întins bine pe suprafața cărții.

Astfel fiind cartea, o lăsăm circa de 20 minute spre a se svânta.

Acum vine rândul să ne servim de o sculă așa numită glețan (dinte de os pentru glătuit, sau piatra de topaz, care servește la lustruit aurul); această sculă trebuie ținută cât mai adus spre umăr, contrariu se hârjește aurul când îl frecăm.

POLEITORUL

Poleitoria se îndeplinește cu următoarele scule :

1. *Cuțitul* care trebuie să fie drept în gură ; nu trebuie apucat niciodată cu mâna de lamă, căci ruginește ; trebuie ferit și de unsoare care de asemenea e vătămătoare.

2. *Tamponul* se face dintr'o bucată de lemn care e îmbrăcată cu o bucată de stofă indoită pe verso și servește la tăierea în bucățele a aurului.

3. *Fileta* simplă sau dublă pentru tras linii.

4. *Schriftkasten* e scula în care se grupează literile, ca să putem polei.

5. *Litera* care înainte de a ne servi de ea, trebuie să fie foarte bine curățită în apă sau în gaz, bine ștearsă sau frecată cu un cărbune, având grijă să nu se zgârie, sau pe o bucată de piele de vițel întinsă pe o scândură dreaptă ; se dă un strat de puțin (pastă de curățat alămurile) apoi plimbăm litera la stânga și la dreapta peste piele până ce vedem că a prins litera lustru.

Se lucrează cu literă de alamă în special, dar tot atât de bine se poate lucra și cu literă de zețarie, fiind mai ieftină, dar foarte mult expusă din cauza nerezistenței.

Deci aceasta e mai puțin practică.

CÂTEVA REȚETE NECESARE ÎNCEPĂTORILOR POLEITORI

(Poleitoria pe piele).

I. Praf de rășină sau albuș de ou (o picătură de glicerină împiedică uscarea prea rapidă),

II. Un albuș de ou.

Dublă cantitate oțet de vin (sau bere) acestea puse într'o cană și bine amestecate cu un bețișor, apoi lăsate

să se limpezească; în fine aruncăm o bucăţică de camfor pentru a nu se altera.

Se înmoaie un burete, se dă un strat subţire în locul unde tipărim şi putem fi siguri că aurul prinde de minune.

De Calico.

Un albuş.

Dublă cantitate apă de ploaie.

Puţină glicerină.

Toate acestea se bat cu un băţ până fac spumă, se lasă a se linişti, pe urmă se strecoară pîntr'un tulpă; în fine se pune o bucăţică de camfor pentru a nu se altera; după aceea se pun în sticlă şi se astupă cu dop.

Soluţie ieftină.

170 gr. albumină de ou.

Un litru apă de ploaie după ce se disolvă albumina, se strecoară pîntr'o sită de pâr; la nevoie se subţiază tot cu apă de ploaie.

Apa de aurit pentru grundat.

2 Albuşuri de ou.

4 Părţi oţet de vin.

20 Picături Salmiakgeist.

20 „ ceapă de mare (Meerzwiebel); toate acestea se bat cu un băţ şi se filtrează cu ajutorul unui tulpă.

Soluţie grasă pentru înmuiat pielea în caz că e prea aspră.

Urină de om sau

5 gr. lichid de ceapă de mare + 5 gr. apă tare.

100 gr. Rachiu de drojdie.

Bine amestecate, se spală pielea cu această soluție; apoi se spală din nou cu apă de puț curată (să nu aibă nisip); când se usucă se poate lucra.

Soluții uscate.

Pentru catifea Moleschin sau mătase aceste stofe nu se pot auri cu soluții ude, pentru că se strică suprafața.

Reteta la praf alb.

- 1 Parte scheřlak necolorat.
- 1 „ Copal India de Est.
- 1 „ „ „ „ Vest.

Reteta pentru praf galben.

- 5 Părți damarhart (rășină).
- 1 Parte Gumi Gutı.
- 2 Părți Copal India de Est.

Sau

- 1 Parte albumină.
- 1 „ Copal India de Est.
- 1 „ Gumi Gutı.

Aceste prafuri trebuiesc bine frecate și date prin sită.

Câteva detalii asupra denumirilor ce sunt necunoscute unora, din cauza că poartă nume străn.

Einzeg = tăieturile unde se introduc sforile ce țin loc de șiret.

Forzaț = coale din față și spatele cărței.

Etnpap = lipitul forzațului de mucava (scoarță).

Richän = cartonul ce se aplică pe cotorul cărței.

Cotor = partea unde nu se deschide cartea.

Cant = cele trei părți de mucava care ies în afară de carte.

Maculatură = coli de hârtie care nu-și mai au rost la întrebuințare din diferite motive.

Biq = reliefuri în formă de baghete care se imprimă în carton ca să se poată îndoi exact unde trebuie.

1 *Filă* = 2 pagini.

16 *Pagini* = 1 coală.

Scule.

Fălțuială = 1 bucată de lemn sau os care ne ajută la îndoitul coalelor.

Binderzange = cleștele cu care se formează bîndurile.

Glättzahn = dintele de os de elefant care lustruește aurul.

Goldschnit = aurul aplicat pe marginea filelor la carte.

Tincling = 1 bucată de tablă special ascuțită cu care se curăță cartea înainte de a-i aplica aurul.

Schriftkasten = aparatul în care se fixează literele ca să se poată tipări pe carton.

ALTE AMĂNUNTE NECESARE. (TEHNICA)

Stratul de albuș întins cu un burete la locul unde se face tiparul se dă numai într'o singură direcție și ca să nu dea loc la cărâi, se pun câteva picături de lapte dulce.

Pentru piele.

La litera de plumb se încălzește numai *Schriftkastenul*.

La litera de alamă *Schriftkastenul* odată cu litera.

De Calico.

Schriftkastenul cu litere numai de alamă se încălzește ceva mai tare; proba o facem scuipând pe *Schriftkasten*, dacă scuipatul se evaporază repede e bun de tipărit după aceea apăsăm *tare și repede*.

Ca să fim siguri pe mișcare cotul se ține totdeauna fixat pe coastă.

Când tragem linie cu fileta, se face un semn cu fățuiala dinainte, fixând fileta la un cap, ochiul îl plimbăm spre celălalt.

Dacă aurul nu a prins bine, ne servim de un băț ascuțit și inmuiat în apă, pentru a curăța locul unde nu a prins.

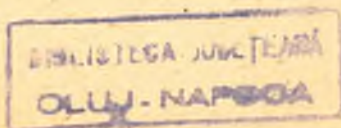
Motivul pentru care n'a prins ar fi că nu a fost bine încălzită litera sau grundul dat înainte a fost prea uscat, ceea ce nu trebuie să pierdem din vedere.

(Vezi grundul pentru Calico).

Când aurul nu se prinde de litere, le frecăm pe acestea puțin pe o bucată de piele unsă dinainte cu puțin ulei.

Calico fiind apretat, se tipărește cu căldura cât mai pronunțată.

Mătasea și Moleschinul satinat se tipăresc cu litera foarte fierbinte și numai la presă; înainte de a presa se dă un strat de praf alb, apoi presăm lăsând litera pe locul presat, până se răcește.

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>		<u>Pag.</u>
Prefață	3	Sula, cleștuța	65
Introducere	5	Regalul pentru galioane	66
Istoricul	9	Fundamentul	66
Tipografia în țările Ro-		Model de casă	66
mâne	14	Linii ajutătoare la cules	
Francisc și Ioselina Göbl		(zețlinie).	67
cu fiii și ficele lor		Cuadrați	67
în 1864	21	Dursuși	67
Carte și tipar	35	Regleții	67
Tablou de patronii și		Liniiile de alamă	68
conducătorii ateli-		Fracțiile	70
relor dela înființare		Chenare	70
(1837) până în ziua		Darea corecturilor	72
de azi	38	Fișul	74
Manuscris, comandă și		Impărțitul	74
calculație	39	Cum se instruește elevul	75
Tablou de literă și hâr-		Denumirea corpurilor	81
tie	42	Culegerea	84
Cum se calculează un		Cum procedăm	87
manuscris	43	Corectura	89
Ce se socotește	46	Semne convenționale	
Prețul volumului	46	pentru corecturi	90
Comanda pentru atelier	47	Paginația	91
Hârtia	51	Colontiturile	92
Spre știință	57	Legarea paginiilor	93
Diverse formate de hâr-		Despre formate	95
tie în greutate normală	58	Signatura coalelor	96
Culegătorul	59	Tablou de semnături	97
Elevul la început	59	Inceputul și sfârșitul coa-	
Mobilierul tipografiei	59	lelor din 16 în 16 și	
Model de casă	60	32 în 32	98
Regalul	62	Așezarea paginilor	99
Culegarul	63	Semne matematice	104
Galionul de lemn	64	Semne întrebuintate în	
Galionul de pagină	64	compozițiune (Semne	
Port manuscris, tenaclu	65	algebrice)	105

	Pag.		Pag.
Figuri geometrice	105	Spaniol	119
Semnele comerciale	105	Sărbesc	120
Semnele corespondenței	105	Turcesc *)	120
Semnele astronomice	106	Turcesc (pe teritoriul USSR)	120
Semnele Zodiacului	107	Unguresc	120
Planete	107	Semne fonetice (Scriere fonetică internațion.	120
Fazele lunii	107	Alfabetul armenesc	121
Aspecte	107	Model de casă arme- nească	122
Semnele meteorologice	107	Text cules cu caractere armenești	125
Semnele medicinale	107	Alfabetul cirilic	124
Semnele de botanică	108	Text cules cu caractere cirilice	125
Prescurtări (Abrevia- țiuni)	109	Model de casă cirilică (Partea I-a)	126
Cifre romane	112	Model de casă cirilică (Partea II-a)	127
Alfabetul limbilor stră- ine	113	Alfabetul ebraic	128
Armenesc	113	Model de casă ebraică	131
Bulgăresc	113	Text cules cu caractere ebraice	132
Cirilic	113	Alfabetul german	133
Croat	114	Model de casă germană	134
Cehoslovac	114	Text cules cu caractere germane	135
Danez	114	Alfabetul grecesc	136
Englez	114	Model de casă gre- cească	137
Eston	114	Text cules cu caractere grecești	138
Esperanto	115	Alfabetul rusesc	139
Ebraic	115	Model de casă rusească	140
Finlandez	115	Text cules cu caractere rusești	141
Francez	115	Text cules cu caractere bulgărești	142
German	116	Text cules cu caractere sârbești	143
Grecesc	116	Alfabetul arăbesc	144
Olandez	116	Model de casă ară- bească (Partea I)	145
Islandez și norvegian vechi	117		
Italian	117		
Lituan	117		
Leton	117		
Norvegian	118		
Osetic	118		
Polonez	118		
Portughez	118		
Românesc	118		
Rusesc	119		
Suedez	119		
Slavon	119		
Slovac	119		

*) Intocmit de Comisiunea oficială de limbă 1928.

<u>Pag.</u>	<u>Pag.</u>		
Model de casă ară- bească (Partea II)	146	Confecționarea matri- țelor metoda galva- noplastiei	176
Model de casă ară- bescă (Partea III)	147	Baia de galvanoplastie	176
Text arăbesc	148	Metoda ștanțelor de oțel	177
Caractere numismatice	149	Mașina de turnat	177
Model de casă numis- matică	150	Uneltele întrebuintate la mașina de turnat	180
Note de muzică biseri- cească orientală (Psaltichie)	151	Cum se comandă litera la turnătorie	182
Scara muzicală	151	Poliza de turnat	182
Semnele de scriere	151	Zincografia	185
Note compuse fără cu- vinte	152	Cum se face clișeul	186
Note compuse cu cu- vinte	152	Mașini de tipar	193
Model de casă de Note Bisericești (Psaltichie)	154	Mașini de tipărit	194
Rezumatul teoretic mu- zical	155	Instrucțiuni pentru ele- vul mașinist	195
Portativ	155	Scule pentru mașini de tipărit	198
Hora Unirei	157	Prima lucrare	200
Model practic de casă de Note muzicale	159	Rama și instrumentele pentru închiderea for- mei. Cum procedează mașinistul după ce a primit forma dela culegător	201
Transformarea de mili- metri în măsură tipo- grafică (Sistem Didot)	160	Registrarea	204
Mașini de cules	161	Potrivitul	204
Ce personal se recru- tează	164	Revizia	205
Tablou de temp. și aliaj	166	Aranjarea cernelei	205
Stereotopia	167	Când hârtia face cute	205
Unelte și mașini	167	Aranjarea coalelor ti- părite	206
Elevul la început	168	Spălarea formelor cu le- șie	206
Stereotopia prin baterie la perie	168	Spălarea clișeelor auto- tipii	206
Stereotopia la calandru	170	Păstrarea clișeelor	207
Stereotopia pe picior	170	Coperta	207
Stereotopia rotativă	171	Întreținerea valurilor de tipărit	209
Stereotopia în culori	172	Insușirile unui cleju de valuri de calitate bună	210
Materialele	172	Turnatul valurilor	210
Tablou de compoziția materialelor de ste- reotopia	173	Tratamentul valurilor	212
Flancurile	173	Avantajele instalațiunii- lor de turnat valurile	213
Turnătoria de litere	175		

<u>Pag.</u>	<u>Pag.</u>		
Tratamentul valurilor proaspete sosite dela instalațiuni speciale	214	Cerneală de imprimerie	222
Cunoștințe folositoare pentru tipărire, lămu- rirea formatelor	214	Cerneală economică	222
Tablou de mărimile de hârtie, măsurate în cm.	215	Cerneală tipografică Cousin	223
Câteva date despre ti- păritul în culori	215	Cerneală eftină	223
Combinație de tonuri	216	Cerneală tipograf. nea- gră	224
Cerneluri cu ton dublu	216	Sicative speciale pentru cerneluri tipografice	224
Tri și patru-cromii	217	Alfabetul telegrafic (Morse)	226
Cerneluri tipografice	218	Legătoria de cărți	227
Proprietățile pigmenți- lor negri pentru cer- neală	221	Broșatul	227
Cerneala tipografică o- bicinuită	221	Legatul cărții	232
		Poleitorul	245
		Câteva rețete necesare incepătorilor poleitori	245
		Alte amănunte necesare (Tehnica)	248

75 fotografii în text,
1 planșe tipar în culori și
1 planșe tipar negru.

Tipărit în atelierele S. A. R. „Cartea Românească” din București B-dul Regele
Carol I, Nr. 3. Reg. Comerțului Nr. 311/931 Soc. Ilfov, în luna Februarie 1944.

S.R.

Lei 20

